

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2022

Bc. Vratislav Šustr

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta
Katedra dějin a didaktiky dějepisu

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Tajně svěcení biskupové druhé poloviny 20. století. Příklad života a působení
biskupa Kajetána Matouška

Secretly ordained bishops in the 2nd half of the 20th century. An example of the
life and work of bishop Kajetán Matoušek

Bc. Vratislav Šustr

Vedoucí práce: PhDr. Jan Zdichynec, Ph.D.

Studijní program: Učitelství pro střední školy (N7504)

Studijní obor: Učitelství všeobecně vzdělávacích předmětů pro základní školy a střední školy
- dějepis — Učitelství geografie pro střední školy

2022

Odevzdáním této diplomové práce na téma *Tajně svěcení biskupové druhé poloviny 20. století. Příklad života a působení biskupa Kajetána Matouška* potvrzuji, že jsem ji vypracoval pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Praha 2022

Chtěl bych zde poděkovat svému vedoucímu práce PhDr. Janu Zdichyncovi, Ph.D., za jeho odborné vedení, obětavou pomoc a rady při zpracovávání této diplomové práce. Dále bych chtěl poděkovat všem pamětníkům, kteří si na mě udělali čas a vyprávěli mi o svých zážitcích a vzpomínkách na biskupa Matouška a jeho život. Konkrétně se jedná o Věru Dospělovou, Lukáše Dobrodinského, P. Benedikta Holotu a mnoho dalších, kteří mi sdělovali střípky o životě biskupa Matouška. Zvláště bych chtěl poděkovat paní Simoně Novotné a celé její rodině za spolupráci a ochotu podělit se s rodinnými vzpomínkami na biskupa Matouška jakožto příbuzného. Jsem zavázán všem zaměstnankyním a zaměstnancům všech archivů, které jsem navštívil či zkontaktoval při hledání pramenů k osobám biskupů, za jejich čas, který mi věnovali při předávání rad či při vyhledávání potřebných materiálů. Velké díky patří také celé mé rodině, snoubence a všem přátelům za jejich podporu při psaní této práce.

ABSTRAKT

V této práci se zaměřuji na život tajně vysvěceného římskokatolického biskupa Kajetána Matouška a na porovnání jeho života a kariéry s osudy a působením dalších tajně vysvěcených římskokatolických biskupů, kteří byli konsekrováni ve stejném historickém období a sloužili v pražské arcidiecézi. Těmito biskupy byli Ladislav Hlad, ThLic. Karel Otčenášek a PaedDr. František kardinál Tomášek. Porovnání života Kajetána Matouška s ostatními biskupy je zpracováno po jednotlivých formujících životních etapách a meznících, jako je dětství, studia nebo motivace k tomu stát se knězem a posléze okolnosti tajného vysvěcení biskupem.

K sepsání této práce využívám materiály o výše zmíněných biskupech dochované v Archivu bezpečnostních složek. Dále jsem studoval s materiály, které se nacházejí v Archivu pražského arcibiskupství. V jeho úschově však jsou převážně materiály úředního charakteru. Neméně důležitým zdrojem informací je rodinný archiv rodiny Novotných, spřízněných s biskupem Matouškem (rodina Matouškových vymřela „po meči“ právě panem biskupem Matouškem), od kterých jsem získal mnoho fotografií, ale i materiálů, které analyzuji v této práci. Zohlednit je třeba i tzv. 2. farní kroniku farnosti sv. Vojtěcha na Novém Městě pražském, ze které jsem čerpal informace hlavně pro období působení biskupa Matouška v této farnosti.

K zpracování života biskupa Tomáška využívám informace hlavně ze sekundární literatury, která je obsáhlá. Život biskupa Hlada zpracovala Miloslava Kahounová v diplomové práci obhájené v roce 2001 na Katolické teologické fakultě Univerzity Karlovy. Při psaní této diplomové práce využila svědectví pamětníků o působení a osobnosti biskupa Hlada. Jejich celé paměti jsou pak přepsané v příloze za samotným textem diplomové práce. Konečně k poznání osoby a působení biskupa Otčenáška zohledním prameny nalezené v archivech (například zmíněném Archivu bezpečnostních složek) a také v sekundární literatuře, které ale vzniklo méně než v případě biskupa Tomáška.

Kromě písemných pramenů také pracuji s prameny ústní povahy, tedy vzpomínkami pamětníků na zmíněné biskupy. Nejvíce pamětníků jsem měl možnost oslovit k osobě Kajetána Matouška, neboť zemřel o 20 let později než biskup Hlad. I v tomto případě byl však jejich počet omezený, s ohledem na postupující čas.

KLÍČOVÁ SLOVA

římskokatolická církev; duchovní; biskupové; Kajetán Matoušek; Ladislav Hlad; Karel Otčenášek; František Tomášek; komunistická diktatura; 20. století; farnost sv. Vojtěcha na Novém Městě pražském; 2. světová válka; meziválečné Československo; poválečné Československo; orální historie; římskokatolická církev vs. totalita; osobní život; kariéry; porovnání biografí; tajné biskupské svěcení

ABSTRACT

This thesis focuses on the life of the secretly consecrated Roman Catholic bishop Kajetán Matoušek. The author will try to compare Matoušek's life and career to the fate and work of other secretly consecrated Roman Catholic bishops who were ordained in the same historical period and served in the Prague archdiocese. The bishops are Ladislav Hlad, ThLic. Karel Otčenášek, PaedDr. and František Cardinal Tomášek. The comparison of K. Matoušek's life to the life of others is based on their individual life stages and milestones, such as childhood, studies, or motivation to become a priest, as well as the circumstances of the secret ordination.

Preserved materials about the above-mentioned bishops stored in Archiv bezpečnostních složek (Security Services Archive) were used for this thesis as well as the materials found in the Archives of the Prague Archbishopric, where are stored mainly official materials. An equally important source of information is a family archive of the Novotný family, which was related to Bishop Matoušek (the Matoušek family's male line died out with Bishop Matoušek himself), from which many photographs, but also other materials analyzed in this thesis were obtained. Finally, the so-called second parish records of the St. Adalbert parish in the New Town of Prague are considered. The author uses them mainly for information about the period of Bishop Matoušek's work there.

The life of Bishop Tomášek is described through extensive secondary literature used in this thesis. The life of Bishop Hlad was described by Miloslava Kahounová in her master's thesis defended in 2001 at the Catholic Theological Faculty of Charles University. Kahounová used personal testimonies from people who knew Bishop Hlad's work and personality and listed them in the appendix of her thesis. As for Bishop Otčenášek, this thesis uses sources found in archives (i.e., the aforementioned Security Services Archive) as well as secondary literature which, however, is not as extensive as secondary literature about Bishop Tomášek.

In addition to written sources, the author worked with sources of oral nature, such as personal testimonies of contemporaries concerning the abovementioned bishops. The author was able to attain testimonies mainly concerning Kajetán Matoušek, as he lived 20 years longer than Bishop Hlad. Even in bishop Matoušek's case, however, was the number of testimonies limited, due to the elapsed time since his death.

KEYWORDS

Roman Catholic Church; clergymen; bishops; Kajetán Matoušek; Ladislav Hlad; Karel Otčenášek; František Tomášek; communist dictatorship; 20th century; parish of St. Adalbert in the New Town of Prague; 2nd World War; interwar Czechoslovakia; post-war Czechoslovakia; oral history; Roman Catholic Church vs. totality; personal life; careers; comparison of biographies; secret episcopal ordination

Obsah

1 Úvod.....	9
1.1 Primární prameny	10
1.2 Sekundární prameny	12
2 Život a působení biskupa Kajetána Matouška.....	15
2.1 Dětství a studia	15
2.2 Návrat do vlasti.....	18
2.3 Po 2. světové válce	21
2.4 Nástup do farnosti sv. Vojtěcha na Novém Městě pražském	26
2.4.1 Exkurz: mexické fakulty	29
2.5 Ve vedení farnosti sv. Vojtěcha na Novém Městě pražském	32
2.5.1 Duchovní správa farnosti	32
2.5.2 Světské starosti ve farnosti i v osobním životě	33
2.5.3 Práce s mládeží	35
2.5.4 Kontakty s ostatními kněžími	36
2.5.5 Náboženské uvolnění v roce 1968 a jeho dopady	38
2.5.6 Působení v církevní hierarchii.....	40
2.5.7 Československo-vatikánské vztahy a jejich dopad na církev v českých zemích z perspektivy biskupa Matouška	41
2.6 Po pádu komunismu	47
2.7 Osobnost Kajetána Matouška očima pamětníků	50
2.8 Vzdělávání biskupa Matouška po nástupu do praxe	52
2.9 Tajná Matouškova biskupská činnost.....	54
2.9.1 Tajná kněžská svěcení.....	54
2.9.2 Tajná spolupráce s řeholnicemi	59
3 Porovnání jednotlivých tajně a neveřejně svěcených biskupů	61
3.1 Archiv bezpečnostních složek jako pramenná základna pro výzkum osobností biskupů	61
3.2 Porovnání biskupa Matouška s ostatními tajně svěcenými biskupy.....	64
3.2.1 Vzdělání a původ	64
3.2.2 Vztah k farníkům	65
3.3 Stručné životopisy biskupů Tomáška, Otčenáška a Hlada	67
3.3.1 František Tomášek	67
3.3.2 Karel Otčenášek	71
3.3.3 Ladislav Hlad	75
4 Využití tématu ve výuce.....	77

Závěr.....	79
Seznam použitých zkratk.....	85
Seznam pramenů a literatury	87
Primární prameny	87
Sekundární prameny	89
Přílohy	I
Obrázkové přílohy	I
Kajetán Matoušek	I
Ladislav Hlad	XVI
Karel Otčenášek	XVIII
František Tomášek	XIX

1 Úvod

V této práci se budu věnovat životům tajně či neveřejně vysvěcených biskupů na území českých zemí na přelomu první a druhé poloviny 20. století, s vymezením na ty, kteří ještě získali papežská jmenování biskupy. Téma tajně svěcených biskupů obecně v Česku, potažmo Československu v období od roku 1948 do roku 1989 je tématem značně rozsáhlým, kterým se zabývá mnoho historiků. Připomeňme osobnosti jako je třeba tajný biskup Felix Maria Davídek a společenství Koinótés, které představují samo o sobě dost rozsáhlou tematiku. I tak se ale stále objevují nová zákoutí této problematiky, která nejsou dostatečně probádaná, jakými jsou například životy biskupů Kajetána Matouška, kterému se zatím nikdo badatelsky nevěnoval, a Ladislava Hlada, o kterém dodnes byla napsaná pouze jedna diplomová práce z roku 2001 na Katolické teologické fakultě Univerzity Karlovy. Pro svůj výzkum jsem si tudíž vybral osobnosti celkem čtyř tajně či neveřejně svěcených biskupů. Jsou jimi Ladislav Hlad, Karel Otčenášek, František Tomášek a Kajetán Matoušek. Osobnost a působení posledně jmenovaného v práci analyzuji nejdůkladněji z toho důvodu, že z této čtveřice je nejméně probádaným a společně s Ladislavem Hladem nejméně známým biskupem, ačkoliv o jeho životě existuje poměrně značné množství nezpracovaných pramenů.

Tématem jsem se již částečně zabýval ve své bakalářské práci, kterou jsem věnoval historii farnosti sv. Vojtěcha na Novém Městě pražském. Konkrétně jsem se zabýval dějinami druhé poloviny 20. století, tedy obdobím komunistického režimu v Československu, který měl na fungování církve zásadní vliv. Ve farnosti sv. Vojtěcha na Novém Městě pražském působil od roku 1950 několik desítek let biskup Kajetán Matoušek, a proto jsem se nevyhnutelně osobností Matouška zabýval také.¹

V průběhu práce se budou před jmény duchovních střídát tituly P., RD. a biskup (případně arcibiskup). Snažím se ve své práci zmíněné tituly psát podle toho, v jaké fázi života dotyčný zrovna byl, takže ve fázi dětství dotyčných duchovních žádné tituly před jmény neuvádím, po vysvěcení píšu před jejich jmény příslušné tituly. Je-li duchovní členem nějakého duchovního řádu, pak se před jeho jménem píše zkratka P. Pakliže nebyl duchovní v řádu, pak před jeho jménem píšu zkratku RD. a jestliže byl duchovní vysvěcen na biskupa, pak před jeho jménem píšu tento titul.

Následující studie se pokouší zodpovědět následující otázky. Jaké byly životy tajných biskupů? Měli tito biskupové podobné životní osudy a profesní kariéry? Jak probíhala tajná či

---

¹ V. Šustr, *Farnost u svatého Vojtěcha*.

neveřejná biskupská svěcení? Jak se biskupům za komunistického režimu dařilo vykonávat svá duchovní poslání? Nakolik se tajní biskupové stavěli proti státním orgánům a v jaké míře konali činy proti tehdejším zákonům (například tajným svěcením kněží)? Ovlivňovali se tajní biskupové navzájem?

1.1 Primární prameny

Pro zpracování tohoto tématu využiji jak primární, tak sekundární prameny.² Z primárních pramenů nejvíce vytěžím materiály dochované v archivech, jako je Archiv bezpečnostních složek, Archiv pražského arcibiskupství, Národní archiv, Archiv hl. m. Prahy a další archivy napříč českou zemí i v zahraničí. Dále zpracuji materiály nacházející se v osobních archivech pamětníků či v rodinném archivu příbuzných biskupa Kajetána Matouška. Součástí mé analýzy jsou také orální prameny, patřící mezi primární prameny. Konkrétně vzpomínky pamětníků a paměti předané dalším generacím. Neméně významným pramenem se mi stanou kroniky, ať už obecní či farní, z nichž nejvýznamnějším pramenem této práce je 2. farní kronika u sv. Vojtěcha na Novém Městě pražském.

Při psaní své práce zúžitkuji také některé v minulosti obhájené diplomové práce, které se zabývaly tématem blízkým tématu mé diplomové práce. Jmenovitě uvedu diplomovou práci napsanou paní Miloslavou Kahounovou, obhájenou v roce 2001 na Katolické teologické fakultě s názvem *Život a odkaz biskupa Ladislava Hlada*, ve kterém se věnovala životu tajného biskupa Ladislava Hlada. Jelikož však práce byla stručná a psána za jiných kritérií, než jaká platí v dnešní době, využiji ve své práci pouze vzpomínky pamětníků na biskupa Ladislava Hlada, které paní Kahounová přepsala do přílohy své práce.

V Archivu bezpečnostních složek se velká část materiálů vedených bývalou Státní bezpečností nedochovala z důvodu skartací, které probíhaly jak v průběhu komunistické diktatury, kdy se čas od času dochovaly skartační protokoly, tak v průběhu tzv. sametové revoluce na přelomu let 1989 a 1990. Během této doby bylo velké množství materiálů zničeno v rámci tzv. divoké skartace. Z dochovaných pramenů jsem měl možnost pracovat s kontrarozvědnými svazky, vedenými například na biskupy Matouška a Otčenáška či s vyšetřovacími spisy vedenými na biskupy Otčenáška a Hlada. V Národním archivu se toho k osobám Hlada, Matouška a Otčenáška mnoho relevantního nedochovalo. Zato na biskupa Tomáška máme k dispozici velké množství pramenů, ale neměl jsem prostor je využít z důvodu omezení rozsahu této práce. V menší míře se dochovaly také materiály k osobě Kajetána

---

² Na archivní uložení odkazuji v seznamu pramenů a literatury a průběžně v textu.

Matouška v Archivu hl. m. Prahy a v dalších menších archivech. Nejvzdálenější archiv, který jsem při psaní své práce měl možnost využít, je archiv Koleje Nepomucenum v Římě, kde Kajetán Matoušek studoval. Snažil jsem se získat materiály po biskupu Otčenáškově uložené v archivu královehradecké diecéze. Mé pokusy kontaktovat tento archiv zůstaly bez jakékoliv reakce. Nejspíš mi i nemohli umožnit podívat se do pozůstalosti, protože od smrti biskupa Otčenáška ještě neuběhlo potřebných 30 let, po kterých lze materiály zpřístupnit.

Z osobních či rodinných archivů jsem využil materiály dochované v rodinném archivu rodiny Novotných, která je spřízněná s biskupem Matouškem a která uchovává Matouškovu pozůstalost. Přesto však část této pozůstalosti, údajně i osobní Matouškův deník, byla nenávratně ztracena po úmrtí jednoho příbuzného rodiny Novotných, jehož dcera měla veškerou jeho pozůstalost zlikvidovat. Také pracuji s materiály z osobních archivů lidí, kteří byli buď součástí farností, kde biskup Matoušek působil, nebo kteří za ním dojížděli.

Totéž se v podstatě týká i vzpomínek pamětníků či jejich potomků, kteří buď bydleli ve farnostech za působení biskupa Matouška, anebo za ním docházeli. Jako významné příklady uvádím P. Benedikta Holotu, téměř stoletého kněze tajně vysvěceného biskupem Matouškem, se kterým jsem měl možnost mluvit dokonce vícekrát, nebo sestru Alenu Budilovou, která skládala věčné sliby do rukou témuž biskupovi. Měl jsem možnost mluvit s příbuznou biskupa Matouška Simonou Novotnou, která je Matouškovou praneteří a která mi vyprávěla o biskupu Matouškovi z rodinného pohledu. Poté jsem měl možnost hovořit s dalšími více než deseti pamětníky, kteří mi předali své vzpomínky z různých období Matouškova života. Každý z pamětníků věděl něco jiného o jeho životě, protože byl každý z nich pamětníkem jiné etapy Matouškova života. Ze zkušenosti, kterou jsem nabyl při psaní bakalářské práce, jsem rozhovory neměl nijak předem strukturované a každého jsem nechal mluvit, aniž bych jej nějakým způsobem řídil či mu podsouval informace. Vždy jsem rozhovor začal tím, že měli pamětníci říci, kdo jsou a jaké mají vzpomínky na biskupa Matouška. Od této otázky se pak odvinul rozhovor samovolně dál a já případně pokládal otázky podle toho, k jakému tématu jsme se při rozhovoru dostali. Přesto, že jsem rozhovor neměl strukturovaný, jsem vždy šel na setkání s pamětníkem s připravenými tématy, na která jsem se pamětníka chtěl zeptat. Jako příklad toho, jak lze s pamětníky a orální historií pracovat uvádím práci Joan Sangster *Telling our Stories – Feminist Debates and the Use of Oral History*.

Z kronik jsem využíval 2. farní kroniku u sv. Vojtěcha na Novém Městě pražském, do které zapisoval biskup Matoušek od roku 1957 do roku 1986. Z posledně uvedeného roku pochází poslední zápis z Matouškova působení ve farnosti. Tuto kroniku nejprve biskup

Matoušek používal čistě jako farní kroniku, kam se zapisují farní události typu oprav nemovitostí či duchovní služba ve farnosti. Dle zápisů v kronice můžeme pozorovat, že do kroniky biskup začal psát nejprve er-formou a postupně se dostával do ich-formy. Z toho lze usuzovat, že kroniku nejspíš postupně začal vnímat i jako vlastní deník, kam si zapisoval vlastní pocity. Nejvíce do kroniky zapisoval na začátku svého působení ve farnosti v pozici administrátora. Postupem let však začala intenzita zápisů slábnout, až skončila rokem 1986, kdy si biskup Matoušek pouze poznamenal rok, ale další zápisy od něj již nejsou. Zápisy pokračují až rukama dominikánů, kteří biskupa Matouška v duchovní správě farnosti nahradili. I přesto, že byly v 80. letech zápisy v kronice méně četné, biskup se rozepsal v roce 1984, kdy mu zemřela maminka, a on touto událostí popsal skoro celou stranu, což je další důkaz, že si farní kroniku vzal za téměř vlastní.

Využil jsem i další kroniky z míst působení biskupa Matouška. Z období působení biskupa Matouška v nuselské farnosti nejsou uvedeny žádné zápisy v jejich pamětní knize, která v Nuslích vznikla místo farní kroniky. Teprve v roce 1960, s téměř dvacetiletým zpožděním, tehdejší duchovní správce zapsal do pamětní knihy pár vět o působení svých předchůdců Matouška a Tylínka ve farnosti. Jednalo se pouze o informace zprostředkované, nikoliv od přímého účastníka událostí. Z tohoto důvodu jsme limitovaní pramennými zdroji o působení biskupa Matouška ve farnosti v Nuslích. Pro vysvětlení uvádím informaci, že farnost v Nuslích si ve 20. století prošla turbulentními změnami. Po 1. světové válce, kdy se společenství věřících rozdělilo mezi příslušníky církve římskokatolické a československé husitské, se původní duchovní nuselské farnosti přidal k husitské církvi, a tudíž farní kronika putovala i s ním do husitské správy. Poté vznikla, dle informací správce místní kroniky, nikoli kronika, ale pamětní kniha, která však ve své podstatě nahradila farní kroniku, a tímto způsobem začala být využívána.

1.2 Sekundární prameny

Při svém výzkumu využívám i sekundární literaturu, která je bohatá zejména k osobám biskupů Otčenáška a Tomáška. K osobám biskupů Matouška a Hlada je sekundárních zdrojů o něco méně, ale v rámci možností ji v práci použiji také. Zvláště u biskupa Tomáška bylo sepsáno hodně publikací, které se věnovaly buď přímo jeho životu nebo působení římskokatolické církve za komunismu obecně, ve kterém sehrál významnou roli, a proto je zmiňován. Zde bych chtěl vysvětlit, že v této práci se věnuji duchovním římskokatolické církve a proto, když ve své práci hovořím o církvi, mám tím na mysli církev římskokatolickou.

Jako sekundární literaturu jsem zvolil tematicky literaturu příbuznou a inspirativní. K tématu československo-vatikánských vztahů jsem vybral knihu Jaroslava Cuhry *Československo-vatikánská jednání 1968–1989*, a knihu *Katolická církev v Československu 1945–1989* od dvojice autorů Stanislava Balíka a Jiřího Hanuše o dějinách římskokatolické církve za komunistického režimu. Neopomněl jsem ani Karla Kaplana, jehož celoživotní dílo se zaměřuje na komunistický režim, a ve své práci jsem využil jeho *Kořeny československé reformy 1968* k popsání situace před rokem 1968 a v jeho průběhu. Při psaní své práce jsem použil též informace z knihy *Encyklopedie českých a moravských pomocných (světících) biskupů (se suplementem sídleních biskupů)*, kterou napsali autoři Milan Buben a Pavel Pokorný.

Při zpracování diplomové práce budu pracovat i s publikacemi, které využiji pouze okrajově. Zmínky o osobnostech biskupů jsou v nich jen okrajové, ale význam těchto zmínek pro celistvost pochopení jejich života a díla je mnohdy zásadní. Například díky vzpomínkám Anastáze Opaska publikovanými pod názvem *Dvanáct zastavení – vzpomínky opata břevnovského kláštera* jsem se dozvěděl pár informací o středoškolských studiích biskupa Matouška. V souvislosti s účastí biskupa Matouška v řádu sv. Lazara zase budu pracovat s knihou Josefa Dolejšího, *Duch smaragdového kříže*, ve kterém je popsána historie tohoto řádu.

Kromě těchto významnějších publikací jsem také užil velké množství další sekundární literatury, ve které se nacházely zmínky o životech biskupů Matouška, Hlada, Otčenáška a Tomáška a které jsem zakomponoval i do své práce.

Mimo prací, které využiji při zpracování osobností biskupů, použiji několik obecně zaměřených knih, jako je například kniha Giuseppe Alberiga *Stručné dějiny II. vatikánského koncilu*, ze které budu čerpat při zpracování II. vatikánského koncilu, nebo publikaci *Tematická příručka k československým dějinám 1948–1989*, ze které vycházím o obecných dějinách Československa za komunismu.

Jako příklad historiografické práce, která směřuje podobným směrem, byť se týká jiného časového období, je publikace *Kněžské identity v českých zemích (1820–1938)*, která vznikla v roce 2017 jako kolektivní dílo pod vedením Lukáše Fasory, Jiřího Hanuše a Tomáše W. Pavlíčka. Stejným časovým obdobím i podobným směrem se ubírá práce Václava Vaška *Neumlčená*, která se věnuje dějinám římskokatolické církve v období komunismu na dnešním Slovensku.

Při práci s prameny ve své práci použijí přímé citace ze zmíněných pramenů. Při psaní budu plně respektovat specifika originálních pramenů, ať už primárních či sekundárních, a proto budu citace uvádět i s případnými gramatickými chybami.

2 Život a působení biskupa Kajetána Matouška

2.1 Dětství a studia

Kajetán Matoušek³ „se narodil 7. srpna 1910 v Praze II. – 441,“⁴ jak sám Matoušek uvádí u popisu svého života ve farní kronice farnosti sv. Vojtěcha na Novém Městě pražském, což s největší pravděpodobností odkazuje na porodnici u Apolináře, která má také číslo popisné 441 a nachází se na Praze II. Tuto domněnku dokládá i fakt, že byl u sv. Apolináře 15. srpna pokřtěn na Emilianu Kajetána jakýmsi knězem F. Heřmanem, jak to dokládá matrika pokřtěných od sv. Apolináře. Roli kmotra u toho zastával jistý „Josef Matoušek, vážený z Doloplaz,“⁵ s největší pravděpodobností jeho děd z otcovy strany.⁶

Jak již bylo výše řečeno, RD. Matoušek byl původně pokřtěn jako Emilian Kajetán Matoušek proti původnímu přání jeho matky, která si přála, aby byl pokřtěn jako Kajetán Emilian Matoušek.⁷ I když byl RD. pokřtěn jménem Emilian Kajetán Matoušek, tak ho jeho maminka doma oslovovala jménem Kajetán.⁸ Až v roce 1941 si RD. Matoušek sám zažádal o civilní změnu jména. To mu bylo umožněno, neboť dne 19. listopadu 1941 Zemský úřad v Praze rozhodl o povolení změny jména z *Emiliana Kajetána* na *Kajetán Emilian*. Zároveň Zemský úřad rozhodl dne 22. listopadu o tom, že se tato skutečnost musí změnit v matrice a v domovském listu,⁹ což se do pár měsíců stalo.¹⁰ Vzhledem k této skutečnosti mu byl v roce 1942 vydán nový rodný a křestní list, který se dodnes dochoval a nachází se v rodinném archivu Novotných, příbuzných RD. Matouška.¹¹

Kajetán Matoušek se narodil do rodiny Eduarda Matouška a Růženy Matouškové rozené Kitzlerové. Jeho otec byl povoláním montér ústředního topení a pocházel z Doloplaz u Nezamyslic na Hané. Jeho maminka pocházela ze Žehuně na Poděbradsku¹² a byla potomkem polského šlechtice Kajetána Poplavského.¹³ Kromě rodičů s ním v domácnosti vyrůstala

---

³ Z mé bakalářské a zčásti diplomové práce vzešel článek *Zapomenutý biskup*, který jsem napsal o životě biskupa Kajetána Matouška do časopisu *Historie – Otázky – Problémy*, jenž by měl vyjít v průběhu letošního roku.

⁴ 2. farní kronika u sv. Vojtěcha, s. 170.

⁵ AHMP, sbírka matrik, sign. AP N75, 1910–1911, s. 177.

⁶ AAP, OSK, Složka RD. Kajetána Emiliana Matouška, Evidenční list, Prohlášení o rodovém původu ze 18. října 1940.

⁷ Ta si ho přála pojmenovat Kajetán po jednom jejím předku Kajetánovi, polském šlechtici a pradědečkovi RD. Matouška, (Rozhovor s paní Simonou Novotnou ze dne 10. 10. 2020) a také vzhledem ke skutečnosti, že se narodil na svátek sv. Kajetána (Rodinný archiv rodiny Novotných, Curriculum vitae).

⁸ Rozhovor se Simonou Novotnou ze dne 10. 10. 2020.

⁹ Rodinný archiv rodiny Novotných, Zemský úřad v Praze, ze dne 22. 11. 1941.

¹⁰ Tamtéž, List domovský, jímž Hlavní město Praha, ze dne 13. 10. 1939.

¹¹ Tamtéž, Rodný a křestní list, ze dne 12. 1. 1942.

¹² 2. farní kronika u sv. Vojtěcha, s. 170.

¹³ Kajetán Poplavský, jehož byla Růžena Matoušková pravnučkou, se za dělení Polska usadil v Žehuni, kde také dožil, a jeho rodina se zde usadila natrvalo (Rozhovor se Simonou Novotnou ze dne 10. 10. 2020 a 2. farní kronika u sv. Vojtěcha, s. 214).

také jeho jediná sestra Jiřina, později provdaná za podplukovníka Rudolfa Nováčka,¹⁴ jejichž potomci žijí dodnes a s nimiž jsem vedl rozhovor při bádání o životě biskupa Matouška.¹⁵

S rodinou vyrůstal Kajetán Matoušek nejprve v Praze na Vinohradech v dnešní ulici Korunní číslo popisné 101. Jak Kajetán Matoušek sám uvádí ve farní kronice, první tři roky své školní docházky strávil ve škole na Vinohradech v Lužické ulici. Poté však v roce 1919 jeho otec dostal nabídku práce strojníka v městských lázních v Kolíně, kam se s celou rodinou přestěhovali.¹⁶ Podle zápisu uvedeného ve sčítacím operátu z roku 1921 se rodina Matouškových do Kolína přistěhovala 1. dubna 1919.¹⁷ Obecnou školu nakonec dokončil v Kolíně¹⁸ v roce 1921, jak uvedl v dotazníku dochovaném v archivu pražské arcidiecéze.¹⁹ Po vystudování obecné školy následně Matoušek nastoupil i na kolínské státní reálné gymnázium, kde odmaturoval v roce 1929.²⁰ Během studií na gymnáziu se jevil jako průměrný student vzhledem k známkám, které se dochovaly na vysvědčeních ve Státním oblastním archivu v Kolíně. Jako příklad uvedeme vysvědčení z posledního ročníku jeho gymnaziálních let, tedy z 1. června 1929. Zde se zdá, že jediné, v čem se zdál být vynikající, byl přírodopis, ze kterého měl hodnocení „velmi dobrý“. Naopak předmět, v němž se mu příliš nedařilo, byla geometrie-rýsování, ze kterého měl „dostatečné“. Vše ostatní měl oznámkované hodnocením „dobré“.²¹ Kromě běžných předmětů, jako byla matematika, zeměpis či dějepis, se mladý Matoušek učil v této době několika cizím jazykům. Povinně měl kromě jazyka československého také francouzštinu, latinu a volitelně si zvolil němčinu.²² Dle vzpomínek Anastáze Opaska, který taktéž vyrostl v Kolíně a vystudoval kolínské gymnázium později, byl Kajetán Matoušek ve třídě, která měla „řadu velice přísných profesorů, že k maturitě došlo s bídou sotva dvacet lidí.“²³

V roce 1921 se mu dostalo, pro křesťany důležitého, potvrzení křesťanské dospělosti, tedy biřmování z rukou tehdejšího pražského „arcibiskupa Dr. Františka Kordače“ a to dne

---

¹⁴ 2. farní kronika u sv. Vojtěcha, s. 214.

¹⁵ Rozhovor se Simonou Novotnou ze dne 10. 10. 2020.

¹⁶ 2. farní kronika u sv. Vojtěcha, s. 170.

¹⁷ SOKA Kolín, arch. fond Okresní úřad Kolín, bez inv. č. – Sčítací operáty SO 1921.

¹⁸ 2. farní kronika u sv. Vojtěcha, s. 170.

¹⁹ AAP, OSK, Složka RD. Kajetána Emiliany Matouška, Evidenční list, Osobní dotazník ze dne 10. ledna 1991.

²⁰ 2. farní kronika u sv. Vojtěcha, s. 170.

²¹ Jak mi pověděli v SOKA Kolín, hodnocení na gymnáziích v této době je čtyřstupňové v tomto pořadí: velmi dobré, dobré, dostatečné a nedostatečné.

²² SOKA Kolín, arch. fond Gymnázium Kolín I, inv. č. 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304 a 305.

²³ A. Opasek, *Dvanáct zastavení*, s. 26.

8. května 1921. Při této příležitosti přijal bířmovací jméno Antonín nejspíš z toho důvodu, že mu kmotrem byl u této příležitosti jistý „p. Antonín Dřeva, velkoobchodník v Praze II.“²⁴

Důležitou etapou jeho života jistě byla jeho studia v Římě, kde vstoupil do nově otevřené Papežské koleje Nepomucenum. Zde pak dle vlastních slov K. Matoušek pět let studoval „filosofii a teologii na papežské universitě Římského Semináře v Lateráně.“²⁵ Při nástupu ke studiu na římské univerzitě, zdá se, po něm bylo vyžádáno potvrzení o státním občanství, protože 18. ledna 1930 mu toto potvrzení bylo vystaveno.²⁶

22. prosince 1934 byl RD. Matoušek v Lateráně kardinálem Marchettim Selvagianim vysvěcen na kněze a druhého dne sloužil první mši svatou²⁷ před milostným obrazem Matky Boží v basilice P. Marie Sněžné (Větší, Maggiore) v Římě, čehož se účastnili jeho nejbližší, tedy jeho rodiče, jeho sestra a metropolitní kanovník od sv. Víta Dr. Jaroslav Kulač, svého času kaplan v Kolíně, který měl jistě velký vliv na jeho duchovní dráhu, když se Kajetán Matoušek odkazuje na to, že byl Kulačovým „odchovancem“.²⁸

Z doby studií RD. Matouška v Římě se ještě dochoval zápis v kolejní matrice o jeho působení tam. Avšak tento zápis nám nepřináší nic zásadního a nového.²⁹ Kromě zmíněného záznamu v nepomucenské kronice se dochovala ještě vzpomínka P. Jiřího Reinsberga vlepená do farní kroniky u sv. Vojtěcha, který o biskupu Matouškovi uvedl, že „byl během celých studií v Nepomucenu přítelem druhé velké osobnosti, dalo by se říci jiného druhu, Josefa Zvěřiny.“³⁰ Ze vzpomínek neznámé osoby, jež byly vydány v knize *Kamínky*, se dovídáme, že RD. Matoušek vykonával v Nepomucenu funkci holičů.³¹ Jinak se z doby studií nedochovaly žádné další zprávy.

---

²⁴ Rodinný archiv rodiny Novotných, Potvrzení Děkanického úřadu v Kolíně o bířmování, ze dne 25. 7. 1929.

²⁵ 2. farní kronika u sv. Vojtěcha, s. 170.

²⁶ Jelikož otec RD. Matouška pocházel z již zmíněných Doloplaz, tak zdědil RD. Matoušek příslušnost k domovské obci zrovna k Doloplazům, které spadaly pod okres Přerov. Z toho důvodu mu potvrzení o státní příslušnosti vydal právě přerovský okresní úřad (AAP, OSK, Složka RD. Kajetána Emiliania Matouška, Evidenční list, Osvědčení o státním občanství republiky Československé z 18. ledna 1930).

²⁷ U nás známá také jako primiční mše svatá.

²⁸ Vliv RD. Kulače na K. Matouška je zjevný i v dalším duchovním vedení. „Msgr. dr. Jaroslav Kulač, kanovník, kancléř pražského arcibiskupství“ je zmíněn jako „prelát“ řádu sv. Lazara v knize popisující řádovou minulost. Že byl biskup Matoušek v řádu sv. Lazara aktivní, dokazuje i jeho ocenění ke konci roku 1974, kdy byl oceněn církevním velkokřížem, ale „z bezpečnostních důvodů“ nebyl oficiálně jmenován (J. Dolejší, *Duch smaragdového kříže*, s. 68 a 79 a 2. farní kronika u sv. Vojtěcha, s. 170).

²⁹ APkN, Řím, Knihy, Catalogus alumnorum, s. 13.

³⁰ 2. farní kronika u sv. Vojtěcha, Vzpomínky Jiřího Reinsberga.

³¹ K. Otčenášek, *Kamínky 2*, s. 59.

2.2 Návrat do vlasti

Půl roku po vysvěcení RD. Matoušek dokončil studia v Římě, za což dostal titul licenciátu z teologie, a vrátil se zpět „v červenci 1935 po 6 letech do vlasti“. První mši svatou na území Čech odsloužil „na hrobě sv. Václava u sv. Víta a za 3 dny 21. července slavnou primici v děkanském chrámu v Kolíně.“ První zkušeností, jakou zažil jako duchovní, se mu stala kaplanská služba v Tachlovicích u Prahy, kde strávil pouze půl roku.³² Během jeho pobytu v Tachlovicích se nechal na vlastní žádost prohlédnout MUDr. Vincencem Staňkem, zdravotním radou v Kolíně, jenž mu dne 13. srpna 1935 předal „Lékařské vysvědčení, že jmenovaný jest tělesně i duševně zcela zdrav a k službě u duchovní správy plně způsobilý.“³³

V době, kdy v tachlovické farnosti umíral tamější farář Josef Kubát, jak dokládá obecní kronika v Tachlovicích,³⁴ tedy na přelomu roku 1935 a 1936, však byl RD. Matoušek přeražen do funkce II. kaplana do další farnosti, a to konkrétně do Staré Boleslavi.³⁵ Ještě, než však opustil tachlovickou farnost a přesunul se do Staré Boleslavi, byl přítomen úmrtí tachlovického faráře. „Zatímco on byl u zemřelého celou noc, byla fara za tu celou noc důkladně vyklizena, takže zůstal na vánoční svátky takřka bez prostředků, bydlení, domácnosti a moudrých rad“, jak dokládá vzpomínka RD. Jiřího Reinsberga. Naštěstí se měl údajně do věci zapojit již zmíněný kanovník Kulač, „který toto manko křesťanského nekřesťanství opravil tím, že na místo okamžitě nakomandoval jeho rodiče“. Od té doby nejspíš s biskupem Matouškem jeho rodiče bydleli až do jejich smrti.³⁶ I ve Staré Boleslavi strávil Matoušek pouze krátký čas, a to do října 1936, načež „nastoupil na pěti měsíční vojenskou službu ve škole pro důstojníky duchovní služby v záloze v Karlíně“,³⁷ kde byl od 1. října 1936 do téměř konce února (26. února) roku 1937.³⁸ Při této vojenské službě „dosáhl hodnosti aspiranta desátníka“.³⁹

Po vojenské službě se stal RD. Matoušek administrátorem v Kosově Hoře u Sedlčan,⁴⁰ respektive působil jako kaplan v sedlčanské farnosti, a to opět na pouhý půl rok do konce července roku 1937.⁴¹ Z Kosovy Hory byl od 1. srpna 1937 poslán kaplanovat nejprve do Oloví a od 1. dubna 1938 do Sokolova (tehdy Falknova nad Ohří), kde sloužil duchovní službu jako

---

³² 2. farní kronika u sv. Vojtěcha, s. 170.

³³ AAP, OSK, Složka RD. Kajetána Emiliana Matouška, Evidenční list, Lékařské vysvědčení ze 13. srpna 1935.

³⁴ Obecní kronika obce Tachlovice, příloha „Římskokatolická farnost“, přehled farářů a kaplanů.

³⁵ AAP, OSK, Složka RD. Kajetána Emiliana Matouška, Evidenční list, III. Ustanovení.

³⁶ 2. farní kronika u sv. Vojtěcha, Vzpomínky Jiřího Reinsberga.

³⁷ Tamtéž, s. 170.

³⁸ Rodinný archiv rodiny Novotných, Úřední potvrzení o konání vojenské služby.

³⁹ Tamtéž, Curriculum vitae.

⁴⁰ 2. farní kronika u sv. Vojtěcha, s. 170.

⁴¹ Rodinný archiv rodiny Novotných, Curriculum vitae.

III. kaplan jeden rok až do zabrání Sudet v září 1938.⁴² Během svého pobytu ve Falknově nad Ohří měl RD. Matoušek na starosti výuku římskokatolického náboženství, které vyučoval na obou místních českých školách (školách obecné a měšťanské).⁴³ Bohužel se z této doby jeho života nepodařilo vyhledat další informace k jeho působení a životu.

Po zabrání československého pohraničí se RD. Matoušek přesunul zpět do Čech, kde kaplanoval v pražské farnosti v Nuslích.⁴⁴ Zde konal duchovní službu pod vedením místního faráře Aloise Tylínka, který pocházel z Kolína a stejně jako RD. Matoušek vystudoval gymnázium v Kolíně.⁴⁵ Z této doby uvádí ve svých vzpomínkách RD. J. Reinsberg, že RD. Matoušek byl horlivý kněz a „bytosť, která přijímala od svého šéfa, monsignora Tylínka, faráře v Nuslích, ty nejmoudřejší rysy kněžské osobnosti: ochotu, dobrotu a statečnost, a tak není divu, že se to projevovalo i během celého jeho života.“⁴⁶ Po zatčení a odeslání tamějšího faráře Tylínka do koncentračního tábora v Dachau,⁴⁷ tedy mezi lety 1940 až 1945, zastával RD. Matoušek funkci „interkalárního administrátora“⁴⁸. Toto dokládá i zápis v pamětní knize římskokatolické farnosti v Nuslích z roku 1960. Z doby duchovní správy Aloise Tylínka resp. Kajetána Matouška nebyly totiž zapsány žádné zápisy do pamětní knihy této farnosti.⁴⁹ Vznikly však sepsané vzpomínky dnes už neznámé osoby,⁵⁰ které se dochovaly v soukromém archivu pamětnice, která RD. Matouška zažila v nuselské farnosti jako dítě. Díky těmto vzpomínkám víme, že v době po spáchání atentátu na Reinharda Heydricha byl RD. Matoušek také obviněn ze spojení s atentátníky. Byl vyslýchán v Petschkově paláci, též známém jako „pečkárna“.⁵¹ Tohoto obvinění byl zproštěn, protože se brzy vrátil k duchovní správě farnosti

---

⁴² AAP, OSK, Složka RD. Kajetána Emiliana Matouška, Evidenční list, III. Ustanovení.

⁴³ SOKA Sokolov, fond Obecná a měšťanská škola (česká), Sokolov, inv. č. 5, K 5, 1937/1938.

⁴⁴ 2. farní kronika u sv. Vojtěcha, s. 170.

⁴⁵ *Křížem krázem*, Tučňák, noviny Prahy 4, 13, červenec/srpen 2003, s. 3.

⁴⁶ 2. farní kronika u sv. Vojtěcha, Vzpomínky Jiřího Reinsberga.

⁴⁷ Tamtéž, s. 170.

⁴⁸ Jako administrátor se RD. Matoušek podepisoval například na křestní listy. Jedním příkladem je křestní list Marie Maršíkové, nar. 23. 3. 1942 (Osobní archiv Marie Maršíkové, Křestní list.). Ustanovení interkalárním administrátorem, doslova dočasným administrátorem, bývalo dočasnou, krátkodobou záležitostí. Interkalární administrátor spravoval farnost provizorně od odchodu či úmrtí bývalého faráře či administrátora do ustanovení faráře/administrátora nového. Toto působení trvalo obvykle pouze několik týdnů, maximálně několik měsíců. Příkladem je působení RD. Matouška v Kosově Hoře, kdy byl „ustanoven interkalárním administrátorem“, a to od 1. března 1937 do 1. září 1937, tedy do „obsazení fary“ jak sám píše ve svém životopise (Rodinný archiv rodiny Novotných, Curriculum vitae). Avšak za oně situace trvalo toto jmenování až do konce války. Pojem interkalární administrátor se však nenachází v Kodexu kanonického práva (Tamtéž, Curriculum vitae).

⁴⁹ Pamětní kniha farnosti sv. Václava v Nuslích, s. 152.

⁵⁰ Dá se předpokládat, že tyto vzpomínky patřily Anně Švecové, která sepsala téměř totožné vzpomínky, které se dochovaly ve farní kronice u sv. Vojtěcha na Novém Městě pražském, kam byly vlepené stejně jako vzpomínky RD. Reinsberga (2. farní kronika u sv. Vojtěcha, Vzpomínky Anny Švecové).

⁵¹ Osobní archiv Ludmily Pelikánové, Několik vzpomínek z posledních dvou působení p. biskupa Kajetána Matouška.

v Nuslích. Opět nemáme žádné zprávy o tom, jak byl vnímán ve své farní službě a na co se při pastoračních úkolech zaměřil.

Ke konci války, 14. června 1944, vstoupil RD. Matoušek do kněžské družiny *Navštívení blahoslavené Panny Marie a svatého biskupa Vojtěcha v arcidiecézi pražské* z čehož se nám dochovalo družinské prohlášení. Tuto družinu měla na starosti *Mariánská družina kněží u sv. Ignáce v Praze*.⁵² Že byl RD. Matoušek mariánskými družinami zaujatý, dokládá fakt, že během působení ve farnosti v Nuslích založil celkem tři mariánské družiny. Jedna byla určena pro nejmenší děti, druhá byla chlapecká a poslední dívčí,⁵³ kterou navštěvovala dokonce jedna pamětnice, se kterou jsem se sešel a která se mi pochlubila, že tato družina dodnes funguje a je jednou z posledních mariánských družin v Česku.⁵⁴

Další ukázkou Matouškova zaměření na mladé a děti představuje jeho angažování a podpora při vzniku pěveckého sboru *Cantus Amici*.⁵⁵ Tento sbor vznikl v roce 1947 v nuselské farnosti a po odchodu RD. Matouška z nuselské farnosti, se sbor s RD. Matouškem opět propojil až v roce 1960. V tomto roce se totiž dle informací z webových stránek sboru *Cantus Amici* přesunul do kostela sv. Vojtěcha na Novém Městě pražském, kde tou dobou RD. Matoušek sloužil. V kostele sv. Vojtěcha pak sbor zkoušel a koncertoval až do konce působení RD. Matouška v duchovní správě tohoto kostela.⁵⁶ Proti tomu však stojí zmínky ve farní kronice farnosti sv. Vojtěcha, kde je uvedeno, že „pěvecký sbor p. Dobrodinského se vrátil z Nuslí k nám“ až v roce 1975.⁵⁷ Odhaduji tedy spíš, že správně bude rok 1975, neboť do kroniky psal sám biskup Matoušek, a tudíž není důvod nepochybovat o této informaci.

Jak bylo za 2. světové války běžné, i RD. Matoušek se musel prokázat jako rodově „čistý“, což dokládá „Prohlášení o rodovém původu“ nacházející se ve složce k osobě RD. Matouška v archivu pražské arcidiecéze.⁵⁸ Hned po válce naopak bylo po RD. Matouškovi vyžadováno, aby dokázal, že se za války choval „po stránce národní a politické spolehlivosti zcela nezávadně,“ což potvrdilo hned šest dalších obyvatel ze stejného domu, kde se nachází

---

⁵² Rodinný archiv rodiny Novotných, Přijetí za člena do kněžské skupiny.

⁵³ Osobní archiv Ludmily Pelikánové, Několik vzpomínek z posledních dvou působišť p. biskupa Kajetána Matouška.

⁵⁴ Původně při založení ve 40. letech fungovala družina tak, že se jednou týdně příslušná družina sešla a kněz jim dal přednášku. Po ní se pomodlili litanie, růženec a další katolické modlitby. Když to bylo v kostele, tak dostali i požehnání. Nyní po téměř 80 letech družina funguje tak, že se jednou měsíčně sejde skupina starších žen a modlí se již zmíněné katolické modlitby (Rozhovor s Ludmilou Pelikánovou ze dne 10. 7. 2021).

⁵⁵ Osobní archiv Ludmily Pelikánové, Několik vzpomínek z posledních dvou působišť p. biskupa Kajetána Matouška.

⁵⁶ WS sboru *Cantus Amici*, online.

⁵⁷ 2. farní kronika u sv. Vojtěcha, s. 209.

⁵⁸ AAP, OSK, Složka RD. Kajetána Emiliana Matouška, Evidenční list, Prohlášení o rodovém původu z 18. října 1940.

fara. To celé razítkem potvrdil a podpisem stvrdil navráťivší se farář Tylínek z Dachau. Toto prohlášení nakonec uzavřelo Osvědčení od Místního Národního výboru na Praze XIV., kde bylo potvrzeno, že za války RD. Matoušek nedělal nic trestného.⁵⁹

„Protože do nuselské duchovní správy patřila i pankrácká věznice, často se první zprávy o popravených dozvídali pozůstalí z nuselské fary.“ Tato věta vzpomínek neznámé osobnosti nejspíš spojené jak s farností v Nuslích, tak s farností u sv. Vojtěcha na Novém Městě pražském podporuje předpoklad, že v době Matouškovy služby ve farnosti v Nuslích nejspíš působil také jako duchovní ve věznici na Pankráci. V pankrácké věznici by pak měl na starosti duchovní povinnosti nejen v době okupace německými vojsky, kdy ve věznici byli drženi odpůrci fašismu, ale i v době po pražském povstání, kdy se naopak staral o duše podporovatelů německé okupace a jejích představitelů.⁶⁰ Například vzpomínky RD. Jiřího Reinsberga uvádějí, že „musel chodit jako farář na Pankráci do věznice připravovat vězně, kolaboranty a zločince na poslední chvíli života před popravou.“ Prý se mu „kdysi svěřil o půlnoční, že poprvé celou dobu nejedl a bylo mu zle“.⁶¹ Údajně měl zaopatřovat prezidenta Háchu, který když umíral na lehátku na chodbě pankrácké věznice,⁶² tak Háchově dceři řekli, že buď půjde k umírajícímu otci ona nebo duchovní s tím, že si má vybrat. Ona si nakonec vybrala duchovního, který měl být v té době právě RD. Matoušek.⁶³ Pamětníci odhadovali, že takto duchovně utěšoval i K. H. Franka,⁶⁴ ale to si odporuje se zápisy v pamětní knize farnosti v Nuslích ze 60. let, kde byl uveden jako duchovní u K. H. Franka navráťivší se farář Tylínek.⁶⁵

2.3 Po 2. světové válce

S návratem faráře Tylíneka z Dachau se RD. Matoušek vrátil na původní pozici nuselského kaplana, ve které setrval až do 1. října 1949, což jak sám píše, znamenalo „celkem 11 let“ působení v této farnosti.⁶⁶ Bohužel se z této doby nedochovalo mnoho archiválií (např. záznamy ve farní kronice), takže o této jeho části života máme pouze informace předané nám samotným RD. Matouškem v zápisech ve farní kronice u sv. Vojtěcha na Novém Městě

---

⁵⁹ AAP, OSK, Složka RD. Kajetána Emiliana Matouška, Evidenční list, Prohlášení a Osvědčení z 27. července 1945.

⁶⁰ Osobní archiv Ludmily Pelikánové, Několik vzpomínek z posledních dvou působišť p. biskupa Kajetána Matouška.

⁶¹ 2. farní kronika u sv. Vojtěcha, Vzpomínky Jiřího Reinsberga.

⁶² Rozhovor s Lukášem Dobrodinským ze dne 1. 12. 2021.

⁶³ Rozhovor s Dušanem Šulcem ze dne 30. 12. 2021.

⁶⁴ Rozhovor s Ludmilou Pelikánovou ze dne 10. 7. 2021.

⁶⁵ Pamětní kniha farnosti sv. Václava v Nuslích, s. 152.

⁶⁶ 2. farní kronika u sv. Vojtěcha, s. 170.

pražském⁶⁷ nebo jaké uvedl v dotazníku dochovaném ve složce k osobě Kajetána Matouška v archivu pražské arcidiecéze.⁶⁸

V dotazníku se informace o tom, kde všude RD. Matoušek sloužil, sice shodují s informacemi uvedenými ve farní kronice u sv. Vojtěcha na Novém Městě pražském, avšak jsou zde uvedené rozdílné roky. V dotazníku je zmíněno, že RD. Matoušek během roku 1936 absolvoval službu kaplana jak v Tachlovicích, tak ve Staré Boleslavi, taktéž však pětíměsíční vojenskou službu a začal jako administrátor v Kosově Hoře. Tyto informace mohou být pravdivé za předpokladu, že pětíměsíční vojenskou službu absolvoval už jako administrátor v Kosově Hoře, kde by však reálně neměl možnost sloužit, protože většinu času by strávil na vojenské službě.⁶⁹ Spíš se tedy přikláním k verzi, kterou RD. Matoušek uvedl v popisu svého života ve farní kronice u sv. Vojtěcha na Novém Městě pražském, protože je to zápis méně vzdálený událostem než údaje uváděné v dotazníku později, což mohlo způsobit, že při vyplňování dotazníku už mohly roky RD. Matouškovi splývat.

Kromě těchto záznamů se ještě dochoval hodnotící záznam po pohřbu jistého „odsouzeného Janečka“, kde se o RD. Matouškovi, ještě bydlícím v Nuslích, mluví jako o reakčním kaplanovi, který stojí proti lidově demokratickému zřízení. Nevíme však, v jaké době byl tento zápis vytvořen, jelikož se na něm nenachází datum a ani podpis, ale pravděpodobně to bude záznam někoho ze Státního úřadu pro věci církevní.⁷⁰ Můžeme však předpokládat, že se jedná o dobu po únorovém převratu v roce 1948 až do doby jeho stěhování se z nuselské fary do Dejvic dne 1. října 1949, které se budu věnovat v následujícím textu.

Dne 28. listopadu 1947 byl RD. Matoušek jmenován inspektorem pro vyučování náboženství v určené oblasti Prahy. Inspekční činnost měl vykonávat na školách jak obecných, tak měšťanských, a to v Praze-Nuslích. Celkem se jednalo o devět různých škol ve Svatoslavově a Boleslavově ulici.⁷¹ O rok později, dne 4. prosince 1948, mu byla svěřena inspekce vyučování náboženství na školách národních,⁷² středních⁷³ a pomocné opět v Praze-

---

⁶⁷ 2. farní kronika u sv. Vojtěcha, s. 170.

⁶⁸ AAP, OSK, Složka RD. Kajetána Emilianu Matouška, Evidenční list, Osobní dotazník ze dne 10. ledna 1991.

⁶⁹ Tamtéž, Evidenční list, Osobní dotazník ze dne 10. ledna 1991.

⁷⁰ NA, FSÚPVC, Praha, karton 171, signatura Kajetán Matoušek, s. 5.

⁷¹ Jednalo se o 1. měšťanskou chlapeckou, 1. obecnou chlapeckou, 1. měšťanskou dívčí a 1. obecnou dívčí školy ve Svatoslavově ulici a v ulici Boleslavově to byly 3. měšťanská chlapecká, 3. obecná chlapecká, 3. měšťanská dívčí a 3. obecná dívčí a pomocná škola (Rodinný archiv rodiny Novotných, Jmenování inspektorem pro vyučování náboženství, ze dne 28. 11. 1947).

⁷² 5. a 6. národní škola v Boleslavově ulici, 7., 8. a 9. národní škola v ulici Na Pankráci.

⁷³ 3. střední škola v ulici Lounských, 5. a 6. střední škola v Soběslavově ulici.

Nuslích. I tentokrát se jednalo o devět škol, avšak většinou byly v jiných ulicích.⁷⁴ Více se mi však o jeho působení na těchto školách nepovedlo dohledat.

Dne 1. září 1949 byl RD. Matouškovi doručen dopis z adresy Voršilská 12, což je tehdejší i dnešní adresa Apoštolské nunciatury v Česku. V tomto dopise byl jmenován titulárním biskupem serigenským.⁷⁵ Před samotným svěcením měla podle pamětníka ještě proběhnout příprava kandidáta na svěcení. Té se měl ujmout františkán P. Jan Evangelista Urban, kterého si měl RD. Matoušek velmi vážit a ctít⁷⁶ a není se čemu divit, neboť Urban byl po válce brán jako vážný kandidát na pražského arcibiskupa.⁷⁷ Osoba Jana Evangelisty Urbana bude ještě zmíněna v souvislosti s událostmi roku 1950.

Matouškovo svěcení na biskupa proběhlo 17. září 1949 v družinské kapli při kostele sv. Ignáce⁷⁸ a to světícím biskupem pražským Dr. Antonínem Eltschknerem.⁷⁹ Tato kaple se nachází nad sakristií kostela a dle Daniela Havránka, „není z kostela sv. Ignáce přístupná.“⁸⁰ To dokládá i pamětník, který sice nebyl přítomný při samotném aktu biskupského svěcení, ale pamatuje si, že byl ministrant od svých 10 let a „přišel k němu fráter Slezák požádal, aby jeho maminka do kostela donesla citron, kterých v té době byl nedostatek. Jakmile se pamětník zeptal na co, tak mu pověděli, „že když se světí oleje, tak se musí pak očistit citronem“ ruce. Když se tak narychlo stalo, tak měl pamětník s maminkou zůstat v kostele a modlit se, zatímco biskup Matoušek byl, v jiné než přístupné části kostela, vysvěcen.⁸¹

Jak vyplývá ze vzpomínek pamětníků, původně bylo plánované, že svěcení proběhne až ke konci září, ale státní orgány se chystaly tomuto svěcení zabránit, a protože se na to přišlo, bylo svěcení uspišeno na 17. září.⁸²

Biskupského svěcení se měl zúčastnit i kanovník Kulač, o kterém se v této práci již několikrát mluvilo jako o osobnosti Matouška výrazně formující. Působil například v Kolíně v době, kdy tam biskup Matoušek ještě jako student gymnázia bydlel a byl přítomný v Římě při svěcení Kajetána Matouška na kněze.⁸³ I v průběhu kněžských let na Kajetána Matouška

---

⁷⁴ Rodinný archiv rodiny Novotných, Jmenování inspektorem pro vyučování náboženství.

⁷⁵ Tamtéž, Nuntiatura Apostolica Num. 7801, ze dne 1. 9. 1949.

⁷⁶ Rozhovor s P. Benediktem Holotou ze dne 3. 12. 2021.

⁷⁷ Kandidáty byli společně s ním i Bohuslav Jarolímecký a Josef Beran (V. Ventura, *Jan Evangelista Urban*, s. 36).

⁷⁸ Nejspíš se jedná o kapli družiny, které se stal členem v průběhu 2. světové války, jak je to pospáno v kapitole *Návrat do vlasti*, viz výše.

⁷⁹ 2. farní kronika u sv. Vojtěcha, s. 171.

⁸⁰ Rozhovor s Danielem Havránkem ze dne 3. 3. 2022.

⁸¹ Rozhovor s Františkem Krutským ze dne 26. 3. 2022.

⁸² Osobní archiv Ludmily Pelikánové, Několik vzpomínek z posledních dvou působení p. biskupa Kajetána Matouška.

⁸³ Jak se píše v kapitole *Dětství a studia*.

nezapomněl a neustále mu pomáhal.⁸⁴ A ve chvíli, kdy se jej zástupce internunciatury Verolini v otázce Kajetána Matouška zeptal, „jaké je na něho spolehnutí“ a zda by jej měl papež jmenovat biskupem, mu kanovník Kulač odpověděl, že ho zná a „že Matoušek je a vždy bude oddán Vatikánu,“ což možná vedlo k tomu, proč byl biskup Kajetán Matoušek jmenován biskupem.⁸⁵

Po úspěšném svěcení se 1. října pan biskup Matoušek na příkaz pana arcibiskupa Berana přestěhoval z Nuslí do kněžského semináře v Dejvicích,⁸⁶ kde sice byl dostatečně zaopatřen, ale díky tomu, že neměl státní povolení, tak byl bez oficiálního příjmu. Jeho bývalí farníci z Nuslí na něj však nezapomněli. V nuselské farnosti se konala několikrát sbírka, kterou převážně organizovala jistá paní Kutinová a při které sesbírali aspoň trochu, díky které mohl pan biskup Matoušek částečně také vyžít.⁸⁷ To také dokládá zápis z farní kroniky u svatého Vojtěcha.⁸⁸

Údajně byl podle poznámky v osobním spisu biskup Matoušek dne 1. prosince 1949 zatčen, ale nikde jinde se mi nepodařilo najít jakýkoliv jiný záznam o této skutečnosti a doložit jej.⁸⁹ Naopak v roce 1955 máme záznam z vyšetřovacího svazku k osobě Jana Josefa Urbana, kde se zmiňuje, že „státní bezpečnost o biskupu Matouškovi velmi dobře ví což je Urbanovi nevysvětlitelné, že ještě nebyl zatčen.“⁹⁰ Opak navíc tvrdil i sám biskup Matoušek, který se zmiňuje v „jeho osobní výpovědi, že nebyl ani zatčen (zajištěn), ani vyšetřován.“⁹¹

Byť nebylo v této době státem biskupu Matouškovi umožněno oficiálně vykonávat duchovní službu a dle Matouškových slov mu byl od 1. prosince 1949 zastaven platový výměr, tak dostal pozvání na státně politické školení státních a veřejných zaměstnanců, které se konalo ve Veltrusech od 25. června 1950. Proti tomu se ohradil na Státní úřad pro věci církevní s popisem, že v době jeho vysvěcení na biskupa ještě neplatila žádná zákonná pravidla, která by nařizovala státní souhlas s biskupským vysvěcením a „tudíž si nedovede vysvětliti, proč nebyl jako všichni ostatní duchovní uznán ve svém postavení kaplana-biskupa“, a tedy očekává

---

⁸⁴ Jak je zmíněno v kapitole *Návrat do vlasti*.

⁸⁵ *Proces proti vatikánským agentům v Československu*, s. 62.

⁸⁶ 2. farní kronika u sv. Vojtěcha, s. 170n.

⁸⁷ Osobní archiv Ludmily Pelikánové, Několik vzpomínek z posledních dvou působišť p. biskupa Kajetána Matouška.

⁸⁸ 2. farní kronika u sv. Vojtěcha, s. 171.

⁸⁹ AAP, OSK, Složka RD. Kajetána Emiliana Matouška, Státní úřad sociálního zabezpečení, správa důchodů – Praha, ze dne 18. 5. 1961.

⁹⁰ ABS, SSV StB – VS, arch. č. V-2844 MV, podsvazek č. 3, s. 8.

⁹¹ AAP, OSK, Složka RD. Kajetána Emiliana Matouška, Státní úřad sociálního zabezpečení, správa důchodů – Praha, ze dne 1. 6. 1961.

po vyřešení „záhadného nedorozumění,“ že mu bude umožněno svou funkci kaplana a světícího biskupa zahájit složením slibu.⁹²

Během biskupova pobytu v pražském semináři konal své biskupské funkce alespoň tam. V materiálech z Archivu bezpečnostních složek je zřejmé, že biskup Matoušek během tohoto pobytu v semináři běžně světil kněze-seminaristy, což však ještě nebylo tajné. Dle záznamů „provedl v Praze dr. Matoušek při společném svěcení v semináři v r. 1950 – v dubnu“ poslední svěcení.⁹³ Stejně to dokládá i P. Holota u svěcení nižších.⁹⁴

Až po roce od biskupského svěcení, v listopadu 1950, dostal pan biskup Matoušek předvolání na Ústřední národní výbor v Praze, kde mu byla nabídnuta funkce kaplana ve farnosti sv. Vojtěcha na Novém Městě pražském.⁹⁵ Výběr farnosti sv. Vojtěcha nejspíš nebyl náhodný. Jak se píše v knize Josefa Dolejšího, „P. Jan Brejla, farář u sv. Vojtěcha na Novém Městě pražském“ zastával od roku 1941 funkci kaplana řádu sv. Lazara,⁹⁶ jejímž členem se, neznámo kdy, stal i biskup Matoušek a který měl po Mořici Píchovi převzít funkci řádového preláta,⁹⁷ což dokládá i zápis ve svazku vedený Státní tajnou bezpečností.⁹⁸ Písemně mu byl státní souhlas udělen až 8. ledna 1951, ale s platností od 1. listopadu 1950, po žádosti Arcibiskupské konzistoři ze dne 4. ledna 1951,⁹⁹ respektive o den později, kdy jej teprve vypravili.¹⁰⁰ Biskup Matoušek s tím souhlasil a po souhlasu i pana arcibiskupa Berana se 6. prosince 1950 přistěhoval na faru u sv. Vojtěcha a od 7. prosince 1950 působil ve farnosti.¹⁰¹ Tímto začala Matouškova éra ve farnosti sv. Vojtěcha na Novém Městě pražském, která trvala až do 90. let 20. století, kdy se starý a nemocný biskup Matoušek přestěhoval do Kolína za svou sestrou.

---

⁹² NA, FSÚPVC, Praha, karton 171, signatura Kajetán Matoušek, s. 10.

⁹³ ABS, SKR, arch. č. KR-608208 MV, s. 13.

⁹⁴ Rozhovor s P. Benediktem Holotou ze dne 11. 8. 2020.

⁹⁵ 2. farní kronika u sv. Vojtěcha, s. 171.

⁹⁶ J. Dolejší, *Duch smaragdového kříže*, s. 68.

⁹⁷ Rozhovor s Dušanem Šulcem ze dne 30. 12. 2021.

⁹⁸ ABS, SKR, arch. č. KR-47591 MV, s. 7.

⁹⁹ Důvodem pozdějšího udělení státního souhlasu byla skutečnost, že Arcibiskupská konzistoř v Praze IV. požádala dnem 15. 12. 1950 o udělení státního souhlasu ke konání funkce I. kaplana pro Kajetána Matouška jakožto světícího biskupa, což krajský církevní tajemník odmítl s tím, že K. Matoušek získal souhlas pouze pro službu I. kaplana jakožto kněze a nikoliv světícího biskupa, který musí získat zvláštní souhlas od Státního úřadu pro věci církevní, což nedostal a tudíž musí Arcibiskupská konzistoř podat novou žádost, kde se bude o osobě K. Matouška mluvit jakožto o knězi a ne biskupovi (AAP, OSK, Složka RD. Kajetána Emiliana Matouška, Evidenční list, Zpráva krajského církevního tajemníka Arcibiskupské konzistoři ze dne 27. 12. 1950).

¹⁰⁰ Tamtéž, Evidenční list.

¹⁰¹ 2. farní kronika u sv. Vojtěcha, s. 170n.

2.4 Nástup do farnosti sv. Vojtěcha na Novém Městě pražském

Na faře u sv. Vojtěcha v této době již pobývali další duchovní. Službu faráře zde konal již zmiňovaný Jan Brejla, který v této farnosti konal duchovní službu neuvěřitelných 60 let.¹⁰² A „poněvadž v první kaplance byl na penzi zakladatel Těšitelů¹⁰³ P. Josef Litomiský“, zbývala biskupu Matouškovi k dispozici pouze „druhá kaplanka vedle kalkovny,¹⁰⁴ kde bydlel prvních šest let do smrti P. Litomiského, kdy se přesunul do uvolněné první kaplanky.¹⁰⁵

V době nástupu biskupa Matouška do farnosti, ještě než byl zatčen Jan Josef Urban, člen františkánského řádu v Praze, spolu s Matouškem pořádali ilegální tajné kroužky katolíků „pro které potom pořádali tajné školení katolicismu zaměřené svojí náplní k boji proti materialistickému nazírání.“¹⁰⁶ K této spolupráci měli blízko díky tomu, že Jan Josef Urban byl „zповědníkem¹⁰⁷ několika kněží“ a mezi nimi i biskupa Matouška, jak uváděl Jan Josef Urban ve vyšetřovacím svazku.¹⁰⁸ Jenže tato spolupráce brzy skončila, protože byl Jan Josef Urban¹⁰⁹ zatčen chvíli po půlnoci 15. března 1950 za protistátní činnost¹¹⁰ a byl přesunut do věznice v Ruzyni.¹¹¹ Podle vlastních vzpomínek byl zatčen ještě „14. března 1950 večer v půl desáté“

---

¹⁰² Nastoupil zde nejprve službu kaplana v roce 1898 a později byl jmenován zdejším farářem v roce 1914 (2. farní kronika u sv. Vojtěcha, s. 83 a 113).

¹⁰³ Jednalo se o mužské řeholní společenství založené v roce 1922 Josefem Litomiským za souhlasu papeže Pia XI. Založení řádu Těšitelů bylo iniciováno zkušeností duchovních s úpadkem morálky a lidskou bídou vojáků v době 1. světové války. Prací členů řádu bylo utěšování nemocných, opuštěných a chudých krajanů v zahraničí. Dnes mají Těšitelé sídlo v Mariankách na Slovensku (WS RadioVaticana.cz, online). Je zajímavé, že P. Josef Litomiský nebyl po konci 2. světové války jediným členem řádu Těšitelů, který byl ustanoven zrovna v této farnosti. Od 1. ledna 1946 byl ustanoven I. kaplanem P. Josef Eduard Dobiáš, člen řádu Těšitelů. O tom se dochoval jak přímo jmenovací dekret, tak i příloha k němu, kde je P. Dobiáš informován, že „Ministerstvo školství a osvěty souhlasí – vyjimečně“ s ustanovením na funkci I. kaplana, kde nahradil odcházejícího RD. Bohuslava Kozu. P. Dobiáš však u sv. Vojtěcha nevydržel moc dlouho. Již od 1. listopadu 1946 jej nahradil jiný člen – konventuál řádu Těšitelů, P. Jakub Svoboda (AHMP, Farní úřad u kostela sv. Vojtěcha Praha – Nové Město, inv.č. 121, karton 30, Kaplané - záležitosti týkající se obsazování kaplanských míst v kostele sv. Vojtěcha; vzájemné smlouvy mezi faráři a kaplany, 1888-1950, nepaginováno).

¹⁰⁴ Do funkce kalkanta, tedy toho, kdo do varhan vhání vzduch, byl ustanoven ještě od 1. dubna 1949 pan Bohuslav Janeček, ale ten bydlel v Pštrosově ulici č. 19. Jak se uvádí v dokumentu Ústředního národního výboru Hlavního města Prahy, funkce obsahovala povinnost „odklízení sněhu před kostelem, farní budovou a zádušním domkem“ čímž mu vznikala nárok na plat 7 404,- Kčs za rok (Tamtéž, Kostelní personál ostatní – kalkanti, kostelníci, svíčkové báby, ředitelé kůru, varhaníci (mzdy, odměny, písemnosti týkající se obsazování jednotlivých míst, konkurz na uprázdněné místo kostelníka apod.), nepaginováno).

¹⁰⁵ 2. farní kronika u sv. Vojtěcha, s. 171.

¹⁰⁶ ABS, SSV StB – VS, arch. č. V-2844 MV, podsvazek č. 3, s. 5n.

¹⁰⁷ Což kromě zповědí zahrnuje i osobní rady pro duchovní život (Tamtéž, skupinový vyšetřovací svazek, s. 161).

¹⁰⁸ Tamtéž, skupinový vyšetřovací svazek, s. 161.

¹⁰⁹ Ten byl nakonec odsouzen k těžkému žaláři odnětí svobody na 14 let (Tamtéž, podsvazek č. 3, s. 5) a v roce 1968 byl rehabilitován (Tamtéž, skupinový vyšetřovací svazek, s. 168–178).

¹¹⁰ Za „podávání zpráv zpravodajského řázu auditoriu pražské internuciatury“. Zprávy údajně získával díky „špionážní síti složenou z civilních osob tak i kněží a tyto zprávy dále předával opatu Jarolínkovi, který je sděloval dále generálnímu řádu Nootsovi.“ (Tamtéž, skupinový vyšetřovací svazek, s. 172).

¹¹¹ Tamtéž, skupinový vyšetřovací svazek, s. 148 a 151.

a to šesti nebo sedmi členy Státní bezpečnosti v Nespekách.¹¹² I tento soudní proces¹¹³ byl vysílán lampiony živě,¹¹⁴ takže to mohl být i tento soudní proces, který o biskupu Matouškovi veřejně hlásal jako o zaprodanci Vatikánu.

Když 13. června 1951 biskup Matoušek absolvoval školení vedené školou Státního úřadu pro věci církevní, vyvolalo to silnou reakci na straně příslušníků úřadu. Důvodem byl „naprosto záporný, výsměšný a povýšený poměr ke školení“ ze strany biskupa Matouška a to, že měl mít u ostatních kněží respekt náležející mu jako biskupovi, a to zvláště u těch duchovních, kteří byli bráni jako „nejoddanější reakčníci, kteří mu veřejně říkali: vaše excelence“. Jeho účast byla zhodnocena tak, že „veřejných projevů během školení se vystříhal, mimo zemědělské politiky, kde vystoupil proti JZD a na ochranu vesnických boháčů“ a obecně se zhodnotilo to, že „bylo chybou, že M. byl vyslán na školení mezi ostatní kněze“ a „forma jeho „školení“ měla být jiná.“ Sám biskup Matoušek k tomu dodal, že školení pro něj bylo obohacující „v rozšíření poznatků a chápání doby“ a k „pochopení lidí“.¹¹⁵

Když v této době biskup Matoušek jel na dovolenou, tak dostal celkem překvapivě dovolenou na celý měsíc¹¹⁶ a zastupoval ho mimo jiné právě i P. Josef Litomiský, který s biskupem Matouškem bydlel na faře.¹¹⁷

Do nástupu biskupa Matouška do funkce I. kaplana u sv. Vojtěcha na Novém Městě pražském, jak už bylo řečeno v kapitole *Po 2. světové válce*, mu nebyla vyplácena žádná výplata a v době nástupu u sv. Vojtěcha mu byl vypočítán plat 4 550,- Kčs, jak se to uvádí na kusu lístku nalezeném v biskupově osobní složce v Archivu pražské arcidiecéze.¹¹⁸ Jelikož dne 22. prosince 1952 dovršil biskup Matoušek 18 let kněžské služby,¹¹⁹ přiznal mu Ústřední národní výbor hlavního města Prahy od 1. ledna 1953 zvýšení platu¹²⁰ a jakožto I. kaplanovi ve farnosti sv. Vojtěcha na Novém Městě pražském mu byl plat vyměřen ve výši 4 800,- tehdejších

---

¹¹² V. Ventura, *Jan Evangelista Urban*, s. 37.

¹¹³ V tomto procesu byli souzeni kromě J. E. Urbana i Vít Tajovský, Augustin Machalka, Adolf Kajpr, František Mikulášek, František Šilhan, Josef Silvero Brait, Ján Ivan Mastiliak, Jan Blesík a Stanislav Barták (Tamtéž, s. 37).

¹¹⁴ Tamtéž, s. 38.

¹¹⁵ NA, FSÚPVC, Praha, karton 171, signatura Kajetán Matoušek, nepaginováno a s. 9.

¹¹⁶ Například v roce 1952 jel na dovolenou od 21. července do 21. srpna (AAP, OSK, Složka RD. Kajetána Emiliana Matouška, Evidenční list, Kapitulní konsistoř v Praze IV. ze dne 5. července 1952) či v následujícím roce od 22. června do 20. července (Tamtéž, Kapitulní konsistoř v Praze IV. ze dne 11. června 1953). Výjimkou nebyli ani další roky, kdy čerpal dovolenou obdobně (Tamtéž, Kapitulní konsistoř v Praze IV. ze dne 8. června 1954, Kapitulní konsistoř v Praze IV. ze dne 18. června 1955 a Kapitulní konsistoř v Praze IV. ze dne 15. června 1956).

¹¹⁷ Tamtéž, Evidenční list, Kapitulní konsistoř v Praze IV. ze dne 5. července 1952.

¹¹⁸ Tamtéž, Evidenční list.

¹¹⁹ Dne 22. 12. 1934 byl vysvěcen na kněze, jak je uvedeno v kapitole *Dětství a studia*, viz výše.

¹²⁰ Tamtéž, Evidenční list, Koncept ze dne 30. 12. 1952.

korun s informací, že další platový postup nastane na začátku roku 1956.¹²¹ Než mu byl zvýšen plat, proběhla měnová reforma, která vedla ke změně finančních a platových poměrů,¹²² a proto biskupu Matouškovi v roce 1956 zvýšili příjem z 1000,- Kčs¹²³ pouze na 1094,- Kčs.¹²⁴ Až díky tomu, že byl jmenován administrátorem farnosti u sv. Vojtěcha po úmrtí RD. Brejly, mu zvýšili základní plat na 1152,- Kčs.¹²⁵ Další informace o příjmu biskupa Matouška máme až v roce 1962, kdy od nového roku mu byla zvýšena výplata na 1208,- Kčs a na 1226,- Kčs od 1. ledna 1965. O tři roky později, s účinností od 1. ledna 1968, mu byla mírně zvýšena výplata na 1278,- Kčs. Dalšího navýšení se biskup Matoušek dočkal v roce 1971, kdy mu byl plat zvýšen na 1332,- Kčs. Pak dlouho nebyla žádná změna až pak v roce 1981, kdy mu byl plat zvýšen na 1620,- Kčs. Po změně režimu mu byl od nového roku 1990 plat snížen na 1020,- Kčs.¹²⁶

Na začátku roku 1954 prodělal biskup Matoušek prozatím neznámou chorobu, neboť po setkání s Jiřím Vernerem ze Státního úřadu pro církevní záležitosti dne 3. dubna 1954 to právě Verner zmiňuje v souvislosti s tím, že jeho „zdravotní stav zatím není nejlepší /nervy – padání celých pramenů vlasů“. I v této souvislosti byl biskup Matoušek s funkcí kaplana u sv. Vojtěcha údajně „spokojen a to hlavně ze zdravotních důvodů, protože farnost je malá“.¹²⁷ Dalším náznakem proběhlé nemoci byl i souhlas s udělením dovolené mezi 27. červnem a 23. červencem 1955 s odůvodněním, že dovolená je určená na „zotavenou“, což se však na jiných udělení dovolené nevyskytovalo.¹²⁸

Dne 5. srpna 1954 se opět sešel biskup Matoušek s Jiřím Vernerem a řešili spolu stav světícího biskupa Eltschknera, konkrétně zda by mu nechtěl v některých biskupských funkcích pomoci. Ze záznamu z tohoto rozhovoru vyplývá, že biskup Matoušek „není v zásadě proti tomu, má však obavy, aby biskup Eltschkner neviděl v této věci nějaké odstrčení“ a navíc se stále léčil kvůli onemocnění pro nás stále neznámému, tudíž nechtěl na rozhodnutí tlačit. Zároveň prý „ale chápe, že to bude nutné, zejména kdyby biskup Eltschkner nemohl“ konat své biskupské povinnosti. Vzhledem k tomu, že s Matouškem dle vlastního vyjádření mluvil

---

¹²¹ AAP, OSK, Složka RD. Kajetána Emiliana Matouška, Evidenční list, Pensijní oddělení zemského finančního ředitelství v Praze.

¹²² J. Bureš, *Periodizace komunistického režimu*, s. 22.

¹²³ 2. farní kronika u sv. Vojtěcha, s. 174.

¹²⁴ AAP, OSK, Složka RD. Kajetána Emiliana Matouška, Evidenční list, FO – mzdová účtárna ÚNV, ze dne 26. července 1956.

¹²⁵ Tamtéž, Evidenční list.

¹²⁶ Tamtéž.

¹²⁷ NA, FSÚPVC, Praha, karton 171, signatura Kajetán Matoušek, s. 2.

¹²⁸ AAP, OSK, Složka RD. Kajetána Emiliana Matouška, Evidenční list, Kapitulní konsistoř v Praze IV ze dne 18. června 1955.

i kapitulní vikář Stehlík, tak se zdá, že se s variantou zastoupení Eltschknera Matouškem vážně počítalo.¹²⁹

Podle záznamu z rozhovoru dále Verner zmiňuje, že „jinou cestou byl informován, že jeho příbuzní na něho naléhají, aby přijal vyšší funkci /asi materiální důvody/“ ale krom nátlaku ze strany rodiny na něho měli mít vliv i starší kněží z Prahy jako byl RD. Tylínek¹³⁰ či P. Litomiský.¹³¹

Nejpozději od června 1957 se pak v kostele sv. Vojtěcha na Novém Městě pražském scházeli členové řádu sv. Lazara, což dokládají materiály dochované v Archivu bezpečnostních složek.¹³²

Biskup Matoušek se veřejně angažoval i jinde než ve farnosti sv. Vojtěcha, což dokládá žádost biskupa Matouška na Ústřední národní výbor hl. m. Prahy, kde se na církevním referátu dotazoval, zda může oddat v Týnském chrámu za přítomnosti Jiřího Reinsberga svou známou Bohuslavu Humhalovou.¹³³ Souhlas nejspíš dostal, neboť podle záznamů z archivu Národního divadla si Bohuslava Humhalová vzala v roce 1957 jistého Eduarda Landu, člena orchestru Národního divadla¹³⁴ a podle záznamů nalezených v matrice ve farnosti Matky Boží před Týnem je měl oddat biskup Matoušek.¹³⁵ Jedná se však o jediný doklad, který zatím máme, o jeho působení mimo farnost, což by podporovalo představu, že žil spíše ve skrytu a snažil se nevyčnívat.

2.4.1 Exkurz: mexické fakulty

V roce 1950, kdy se odehrávaly procesy s církevními hodnostáři, slyšel biskup Matoušek z městských tlapačů o sobě jako o věrném zaprodanci Vatikánu a jak vypovídají vzpomínky, „pan biskup stál tehdy na stanici u techniky na Karlově náměstí a jel do Krče k sestřičkám tajně světit kněze.“¹³⁶ Jedním z církevních procesů, který to mohl být, byl ten s dr. Josefem Čihákem, prelátem arcijáhmem metropolitní kapituly u sv. Víta, jenž byl stíhán za

---

¹²⁹ NA, FSÚPVC, Praha, karton 171, signatura Kajetán Matoušek, s. 12.

¹³⁰ Toho známe již z doby působení biskupa Matouška v Nuslích, jak je zmíněno v kapitole *Návrat do vlasti*, viz výše.

¹³¹ Který s biskupem Matouškem bydlel na faře, jak je zmíněno na začátku této kapitoly (Tamtéž, s. 12).

¹³² ABS, SKR, arch. č. KR-47591 MV, s. 3.

¹³³ AAP, OSK, Složka RD. Kajetána Emiliana Matouška, Evidenční list, Dopis adresovaný Ústřednímu národnímu výboru hl. m. Prahy, Referátu církevnímu ze dne 17. 4. 1957.

¹³⁴ Divadelní archiv Národního divadla, Praha, evidenční karta zaměstnance, Eduard Landa.

¹³⁵ Archiv farnosti Matky Boží před Týnem na Starém Městě pražském, matrika C5/I., str. 15, č. 104.

¹³⁶ Druhý z církevních procesů byl ze soudní síně živě vyslán městskými tlapači po Praze. I tato zkušenost se, zdá se, projevila na jeho nedůvěře k veřejným orgánům, jak je uvedeno ve sdělení od církevního oddělení Okresního národního výboru na Praze 2 (NA, FSÚPVC, Praha, karton 171, signatura Kajetán Matoušek, s. 11 a Osobní archiv Ludmily Pelikánové, Několik vzpomínek z posledních dvou působišť p. biskupa Kajetána Matouška).

„zločiny velezrady, špionáže a další zločiny,“ za které nakonec byl odsouzen k odnětí svobody na 10 let. Ve vyšetřovacím svazku k dr. Čihákovi je biskup Matoušek zmíněn kvůli zvláštním mimořádným fakultám, díky nimž byl ve jmenovacím dekretu biskupa Berana ustanoven po dr. Čihákovi jako jeho druhý zástupce „pro případ jeho zatčení, ne úmrtí, aby tak byla i nadále zachována církevní pravomoc v arcidiecesi bez přerušení.“ Biskup Matoušek o této skutečnosti měl být dr. Čihákem informován a jmenovací dekrety si měl opsat, bylo mu však ze strany dr. Čiháka sděleno, „že situace pro kterou byli jmenováni dosud nenastala, že své jmenování můžou vzít pouze na vědomí a že o tom je třeba zachovati naprosté tajemství“¹³⁷ a to „sub secreto pontificii (pod nejtěžšími církevními tresty).“¹³⁸

Papežské fakulty, známé též jako mexické fakulty, byly pro Československo papežem Piem XII. vydány „v obavě z likvidace či izolace episkopátu“. Díky nim bylo tajně či nevěřejně vysvěceno několik duchovních na biskupy, čímž „byla vybudována náhradní hierarchická struktura, jež byla před veřejností skrytá.“ Podle historiků Balíka a Hanuše tyto tzv. mexické fakulty přivezl z Říma po návštěvě československých biskupů u papeže Pia XII., tzv. *ad limina apostolorum*, biskup Štěpán Trochta. Fakulty byly složeny ze tří papežských fakult, konkrétně se jednalo o „Pokyny pro vedení diecéze a pro zabezpečení nepřetržité pravomoci v jednotlivých okolnostech,“ dále „Zmocnění pro kněze obojího kléru, jak obřadu latinského, tak východního, deportované, zajaté, nebo se skrývající, pokud bude trvat pronásledování“ a nakonec „Zmocnění pro rozdílnost věcí i časů, zvláště pro přetěžké dopravní překážky, jimiž jest ordinářům jistých krajín znemožňováno spojení písemné se Svatou stolicí, povolené v těch krajínách vyslanci našeho papeže Pia z Boží prozřetelnosti papeže XII.,“ ze kterých pak, jak odhadují Balík a Hanuš, následně biskup „Trochta a jeho spolupracovníci“ vypracovali zvláštní fakulty, kterými byly „Zvláštní fakulty, které by bylo záhodno udělit jednotlivým duchovním správcům,“ „Mimořádné fakulty oblastním vikářům“ a „Zvláštní fakulty samostatným duchovním správcům“ a nakonec „Zvláštní fakulty v době mimořádné.“ Přesto však, jak uvádí zmínění historikové, nejspíš tato tajná církevní hierarchie byla Státní bezpečnosti dobře známá a také, že se „jí až na výjimky podařilo všechny její příslušníky pozatýkat či jinak eliminovat.“¹³⁹ Jak zmiňuje S. Vodičková ve své práci „v následujících církevních monstrprocesech se o nich mluvilo jako o *tajných instrukcích*.“¹⁴⁰

---

¹³⁷ ABS, SSV StB, arch. č. V-3881 MV, vyšetřovací spis č. 2, s. 310.

¹³⁸ *Proces proti vatikánským agentům v Československu*, s. 55.

¹³⁹ S. Balík a J. Hanuš, *Katolická církev v Československu*, s. 67n.

¹⁴⁰ S. Vodičková, *Uzavírám vás do svého srdce*, s. 218.

Pro tuto práci jsou nejvýznamnější tajná nebo neveřejná biskupská svěcení. Prvním, které proběhlo, bylo právě svěcení biskupa Kajetána Matouška dne 17. září 1949, a světitелеm byl pražský světící biskup Antonín Eltschkner.¹⁴¹ Druhým v pořadí se stal biskup František Tomášek, kterého 14. října 1949 vysvětil v domácí kapli olomoucký arcibiskup Josef Karel Matocha. V literatuře se uvádí, že arcibiskup Matocha byl střežen, tudíž aby se k němu biskup Tomášek dostal, „musel přelézt plot a vejít do arcibiskupského paláce zadním vchodem.“ Z českých biskupů pak následoval až v roce 1950 biskup Ladislav Hlad, kterého 26. března vysvětil litoměřický biskup Štěpán Trochta. Poslední z tajně či neveřejně svěcených biskupů v Česku, kteří ještě dostali jmenování papežem, byl biskup Karel Otčenášek, který byl vysvěcen 30. dubna 1950 v biskupské kapli v Hradci Králové rukama královéhradeckého biskupa Mořice Píchy.¹⁴²

O rok později, 6. března 1951, biskup Matoušek vlastnoručně podepsal prohlášení, v němž se zavazuje, „že nebude vykonávati žádných tajných fakult, o kterých se mluvilo“ ohledně osoby biskupa Matouška v souvislosti se soudním procesem kanovníka Dr. Josefa Čiháka, na podzim roku 1950. Toto prohlášení se dochovalo v Národním archivu mezi materiály pocházejícími od Úřadu pro věci církevní, z čehož lze usuzovat, že ono prohlášení si tento Úřad vyžádal.¹⁴³

Avšak někdy v této době měl biskup Matoušek světit mnoho mužů na kněze. Jedním z nich byl P. Josef Petr Ondok, který ve svých pamětech pojmenovaných *Muklovský Vatikán* uvádí, že „byl vysvěcen na kněze římsko-katolické církve biskupem Dr. Matouškem, který v této době zastával biskupský úřad u nás.“¹⁴⁴ Stejně tak uvádějí ve své knize Balík a Hanuš, že v září roku 1951 měl biskup Matoušek na kněze vysvětit během jejich dovolené u vojenské služby Pomocných technických praporů, známých pod zkratkou PTP, bohoslovce z řádu redemptoristů, mezi nimiž byl i pozdější biskup Antonín Liška.¹⁴⁵ Ze životopisu slovenského jezuitského kněze Vincenta Petrika na webových stránkách, u kterého lze předpokládat, že byl sepsán podle jeho životopisné knihy *Ludské a Božie cesty*¹⁴⁶, která vyšla v roce 2004, se dozvídáme, že i jej tajně světil na kněze biskup Matoušek.¹⁴⁷

---

¹⁴¹ Viz kapitola *Po 2. světové válce*.

¹⁴² S. Balík a J. Hanuš, *Katolická církev v Československu*, s. 68n.

¹⁴³ NA, FSÚPVC, Praha, karton 171, signatura Kajetán Matoušek, nepaginováno.

¹⁴⁴ J. P. Ondok, *Muklovský Vatikán*, s. 128.

¹⁴⁵ S. Balík a J. Hanuš, *Katolická církev v Československu*, s. 103 a 168.

¹⁴⁶ Kniha *Ludské a Božie cesty* je volně k prodeji pouze na Slovensku a v rámci psaní práce se mi ji nepovedlo jinou formou dohledat.

¹⁴⁷ WS Databazeknih.cz, online.

2.5 Ve vedení farnosti sv. Vojtěcha na Novém Městě pražském

Po úmrtí předchozího faráře byl biskup Matoušek kapitulním vikářem Antonínem Stehlíkem jmenován interkalárním administrátorem farnosti u sv. Vojtěcha na Novém Městě pražském s účinností ode dne úmrtí RD. Jana Břejly, tedy od 25. září 1957.¹⁴⁸ Tomu předcházela přechodí žádost kapitulní konzistoře a následný souhlas Ústředního národního výboru hl. m. Prahy, respektive Odboru pro věci církevní ze dne 4. října 1957.¹⁴⁹

2.5.1 Duchovní správa farnosti

Podle záznamů ve farní kronice v době nástupu do vedení farnosti sloužil biskup Matoušek první bohoslužbu ve všední dny v 6 hodin ráno, „při níž přistupovalo průměrně 60 lidí k sv. přijímání, pro ty, kteří chodí do práce od 7 h.,“ a druhá mše se konala „v ½ 8, při níž přistupuje 30 lidí k sv. přijímání, pro starší lidi“. Jak uvádí biskup Matoušek v kronice, v době mezi bohoslužbami „a mnohdy i po nich“ zpovídal, „takže denně byl v kostele od ¾ 6 do 9 h. i déle ráno.“ Zpovědi pak podle zápisů v kronice probíhaly i v neděli po požehnání v 16 hodině často až do 18. hodiny.¹⁵⁰

V neděle sloužil biskup Matoušek mše svaté tři. První v sedm hodin ráno, další v devět hodin „pro školní děti, kterých bývá průměrně 60, se zvláštní pro ně katechesí“ a poslední v 11 hodin, která byla zpívána s gregoriánským zpěvem a „odpoledne ve 4 h. požehnání, první neděle v měsíci adorace k Srdci Páně“. Zpovědi pak podle zápisů v kronice probíhaly i po nedělním požehnání a to „mnohdy až do 6 h.“ Toto a další náboženské úkony v průběhu roka „měl sám administrátor pro nedostatek jiných kněží, t.j. denně 2 mše sv., v neděli 3 a požehnání, v neděli vždy 3 kázání, v postě a květnu 4 kázání.“¹⁵¹ Jak dokládá pamětnice, mše a náboženské obřady konal ve stejné časy po celou dobu působení ve farnosti.¹⁵²

Biskup Matoušek ve farní kronice popisuje své povinnosti jako administrátora farnosti jako úředně minimální, za to však uvádí, že za ním chodili věřící pro duchovní rady, k sv. zpovědi či on sám chodil na návštěvy nemocných a tudíž „mnohdy den nestačí a breviář se dohání večer.“¹⁵³

Biskup Matoušek byl v oblasti duchovního života během roku 1970 celkem aktivní, jak dokládá farní kronika, kde je uvedeno, že se svou farností provedl během tohoto roku celkem

¹⁴⁸ Rodinný archiv rodiny Novotných, Kapitulní konsistoř v Praze IV, ze dne 8. 10. 1957.

¹⁴⁹ AAP, OSK, Složka RD. Kajetána Emiliana Matouška, Evidenční list, Kapitulní konsistoř v Praze IV, ze dne 26. 9. 1957.

¹⁵⁰ 2. farní kronika u sv. Vojtěcha, s. 173.

¹⁵¹ Tamtéž, s. 173.

¹⁵² Viz podrobnější informace v mé bakalářské práci s názvem *Farnost u svatého Vojtěcha – sonda do života kněží a laiků ve druhé polovině 20. století* (Rozhovor s Věrou Dospělovou ze dne 29. 11. 2019).

¹⁵³ 2. farní kronika u sv. Vojtěcha, s. 174.

dvě poutě. Jedna byla týdenní v dubnu do francouzských Lurd, kam v počtu 40 osob jeli lehátkovým vozem, a druhá byla jednodenní a konala se v červnu v počtu 80 osob do moravského Hostýna.¹⁵⁴

Biskup Matoušek velmi spolupracoval s řeholními sestrami, konkrétně s Apoštolátem sv. Františka.¹⁵⁵ Například někdy v této době, jak dokládá pamětnice, která se do Prahy dostala po roce 1966, se sestry staraly o jednu paní, upoutanou na lůžko. Tato paní se chtěla nechat vyzpovídat, a právě ona sestra požádala biskupa Matouška, zda by byl ochotný tuto službu vykonat. Že to nebylo automatické, dokazuje i reakce manžela oné nemocné paní, který původně vůbec ke zpovědi nechtěl zajít, ale když zjistil, že k nim domů přišel biskup, tak byl i on ochotný se nechat biskupem Matouškem vyzpovídat.¹⁵⁶

Na počátku 80. let byl biskup Matoušek aktivní, co se biřmování týče, neboť jeden pamětník dokládá, že jej biskup Matoušek v této době biřmoval, a to veřejně.¹⁵⁷

2.5.2 Světské starosti ve farnosti i v osobním životě

Každodennost Matouškova působení ve farnosti, alespoň podle kroniky, je rytmována hmotnými starostmi, jako zejména opravami fary a kostela, ale také slavnostmi světského rázu. V létě roku 1958, jakožto administrátor farnosti, biskup Matoušek nechal přeložit střechu na faře a do konce roka tak nechal učinit i u dalších farních nemovitostí, a to „domek pro kostelní personál čp. 201 a bývalou márnici“.¹⁵⁸ Také si nechal upravit první patro na faře, tak aby mu lépe sloužila. Dále si pořídil „telefon se zástrčkou“ do kanceláře a nechal zavést plyn do domu.¹⁵⁹

V roce 1959 oslavil biskup Matoušek 25. výročí od svěcení na kněze, které proběhlo v Římě.¹⁶⁰ K tomuto výročí se sešlo v kostele sv. Vojtěcha velké množství věřících, jak je to

---

¹⁵⁴ 2. farní kronika u sv. Vojtěcha, s. 202.

¹⁵⁵ O kterém se více dozvíme v kapitole *Tajná kněžská svěcení*.

¹⁵⁶ Rozhovor se sestrou Alenou Budilovou ze dne 10. 2. 2022.

¹⁵⁷ Rozhovor s Lukášem Dobrodinským ze dne 1. 12. 2021.

¹⁵⁸ Tím však s opravami fary a dalších nemovitostí farnosti nekončil. Nechal také v průběhu let vymalovat faru a kostel (2. farní kronika u sv. Vojtěcha, s. 180), opravit hromosvody na střechách a střechu kostela (Tamtéž, s. 181), provést generální opravu varhan (Tamtéž, s. 184), opravit domek č. p. 201 a bývalou márnici, zavést elektrinu do zvonice (Tamtéž, s. 191), generálně opravit celý kostel a mnoho dalšího. Tyto a jiné opravy zaplatil vždy Národní výbor hl. m. Prahy, protože kostel je „památkově historická stavba“ (Tamtéž, s. 192n). Opravy pokračovaly v průběhu celého působení biskupa Matouška ve farnosti sv. Vojtěcha na Novém Městě pražském. Další velké opravy proběhly i v 70. a 80. letech (Tamtéž, s. 210 až 213). Všechny tyto zmínky o opravách máme jen díky zápisům v kronice. Avšak například účty těchto oprav se mi nepovedlo dohledat.

¹⁵⁹ Tamtéž, s. 178n.

¹⁶⁰ Jak je uvedeno v kapitole *Dětství a studia*.

uvedeno ve farní kronice, a jeden z ministrantů biskupovi Matouškovi jménem všech farníků poblahopřál.¹⁶¹

Další významnější oslava proběhla v roce 1980, kdy biskup Matoušek oslavil své 70. narozeniny a dle záznamů v kronice byly „oslaveny 7. srpna večer v 6 h. slavnou mší sv. za účasti plného kostela věřících.“¹⁶² K této slávě byla vydána i speciální upomínková modlitba.¹⁶³

Biskup Matoušek musel 8. listopadu 1983 na zákrok kvůli ledvinovému kameni, který měl v levé ledvině, ale zotavil se velmi rychle neboť již „za 6 neděl o vánocích už konal všechny bohoslužby.“¹⁶⁴

Na počátku roku 1984 zemřela biskupu Matouškovi jedna z nejvýznamnějších postav v jeho životě, jeho maminka. Růžena Matoušková, rozená Kitzlerová. Zemřela 18. ledna ve věku 99 let. Její pohřeb, který se konal v kostele sv. Vojtěcha na Novém Městě pražském, vedl pražský arcibiskup František kardinál Tomášek, který měl i při pohřbu promluvu. Biskup Matoušek pak sám seděl v lavici mezi pozůstalými. To dokládá jak pamětník Lukáš Dobrodinský, který na pohřbu dirigoval, tak biskupova příbuzná.¹⁶⁵ Samotné pohřbívání do hrobu pak konal již sám biskup Matoušek.¹⁶⁶ Účast arcibiskupa Tomáška na pohřbu Matouškovy maminky dokládá úzký přátelský vztah mezi Tomáškem a Matouškem.

Mimořádně, o rodičích biskupa Matouška se toho dozvídáme velmi málo. Otec zemřel pravděpodobně na přelomu 60. a 70. let 20. století, matka zůstala asi ve stínu svého syna, žila v ústraní na faře. Pamětníci k jejich osobnostem a životu nebyli schopni poskytnout více informací, což platí bohužel i o písemných pramenech.

V roce 1984 pak biskup Matoušek oslavoval dvě velká výročí. Jedno bylo 35. výročí biskupského svěcení, které oslavil 17. září a zároveň oslavil 50. výročí vysvěcení na kněze, „které oslavil 22. prosince večer mší sv. za naplněného kostela a zpěvu chrámového sboru.“ K 50. výročí vysvěcení na kněze přišlo biskupu Matouškovi „vlastnoručně podepsané blahopřání“ od papeže Jana Pavla II.¹⁶⁷

Vzhledem k dochovanému cestovnímu pasu, který byl biskupu Matouškovi vydán 16. března 1984, si tak můžeme udělat jistou představu o tom, jak často a kam od roku 1984

---

¹⁶¹ 2. farní kronika u sv. Vojtěcha, s. 180.

¹⁶² Tamtéž, s. 213.

¹⁶³ Osobní archiv Marie Maršíkové, Speciální modlitba k 70. narozeninám biskupa Matouška.

¹⁶⁴ 2. farní kronika u sv. Vojtěcha, s. 213.

¹⁶⁵ Rozhovor s Lukášem Dobrodinským ze dne 1. 12. 2021 a rozhovor se Simonou Novotnou ze dne 10. 10. 2020.

¹⁶⁶ 2. farní kronika u sv. Vojtěcha, s. 214.

¹⁶⁷ Tamtéž, s. 215.

jezdil do zahraničí. Dostal například vízum do Spojeného království, Portugalska, Belgie i Nizozemska a Francie.¹⁶⁸ Je otázkou, jak často se povedlo vycestovat jiným duchovním v této době a zda takto časté výjezdy do zahraničí nejsou trochu podezřelé.

10. listopadu 1986 šel biskup Matoušek, dle záznamů z pramenů dochovaných v Archivu bezpečnostních složek, podstoupit operaci obou očí na oční klinice na Karlově náměstí z důvodu výskytu šedého zákalu v obou očích.¹⁶⁹ Po této operaci byl asi tři měsíce¹⁷⁰ v ošetrující péči rodiny Dospělových,¹⁷¹ což byla Věra Dospělová a její matka, která se o biskupa Matouška běžně starala¹⁷² a kterou si měla vyhledat sama Matouškova rodina po zprostředkování kontaktů přes Annu Švecovou.¹⁷³ Protože se biskupu Matouškovi po operaci do očí dostal zánět, musela si Věra Dospělová dokonce nechat zkrátit úvazek ve své práci, aby se o biskupa Matouška mohla starat a chodit s ním každý den na kontroly.¹⁷⁴ První operace očí se nejspíš zcela nezdařila. Dokazuje to opětovné navštívení operačního sálu v roce 1988, kdy byl biskup Matoušek s jedním okem znovu na operaci. Tato operace se už zdařila, neboť již na další operaci očí nemusel jít.¹⁷⁵

Sametovou revoluci měl biskup Matoušek prožít spíše v ústraní. Jak uvedla pamětnice, „biskup byl velmi nadšený“ probíhajícími změnami, ale zároveň měl být velmi „střízlivý“ po svých životních zkušenostech.¹⁷⁶

2.5.3 Práce s mládeží

Aktivita biskupa Matouška na počátku normalizace je dokládána jeho spoluprací se skauty, kterým umožnil využívat dvě místnosti na faře jako klubovny. Kromě toho se skauty¹⁷⁷ odjel v roce 1969 na tří týdenní zájezd do Norska, kam byli pozváni norskou Charitou. Podle zápisu z farní kroniky se jej zúčastnilo 33 dětí a sedm dospělých. Kromě Norska si „při cestě tam prohlédli Kodaň v Dánsku a při zpáteční cestě Stockholm ve Švédsku.“¹⁷⁸ Avšak už o rok později, v roce 1970, byly „skaut a jiné organizace mládeže“ zrušeny, čímž se mladí již na faře

---

¹⁶⁸ Rodinný archiv rodiny Novotných, Cestovní pas Kajetána Matouška.

¹⁶⁹ ABS, SKR, arch. č. KR-828519 MV, s. 275 a 294.

¹⁷⁰ Rozhovor s Věrou Dospělovou ze dne 15. 11. 2019.

¹⁷¹ ABS, SKR, arch. č. KR-828519 MV, s. 280.

¹⁷² Rozhovor s Věrou Dospělovou ze dne 25. 10. 2019.

¹⁷³ Rozhovor se Simonou Novotnou ze dne 10. 10. 2020.

¹⁷⁴ Rozhovor s Věrou Dospělovou ze dne 25. 10. 2019.

¹⁷⁵ Rozhovor s Věrou Dospělovou ze dne 30. 3. 2020.

¹⁷⁶ Rozhovor s Věrou Dospělovou ze dne 17. 3. 2020.

¹⁷⁷ Před odjezdem měli všichni účastníci absolvovat svatou zpověď. Dle vzpomínek P. Jana Vývody mu jeden z těchto skautů pověděl, že ke zpovědi nechtěl jít, ale že ho biskup Matoušek pod záminkou nalákal, a nakonec přinutil ke zpovědi. Podle P. Vývody však chlapec takovou zpověď nepovažoval za platnou, jelikož byla vynucená (Rozhovor s P. Janem Vývodou ze dne 13. 1. 2022).

¹⁷⁸ 2. farní kronika u sv. Vojtěcha, s. 201.

nemohli shromažďovat, až na výjimku nacvičování zpěvů na páteční bohoslužby se zpěvy a hraním na kytaru, které bývaly v pondělí večer.¹⁷⁹

Od té doby ve farnosti začala figurovat jistá Anna Švecová, která biskupu Matouškovi velmi pomáhala s organizací místní mládeže, jak je uvedeno ve farní kronice u sv. Vojtěcha¹⁸⁰ a jak to dokládá též pamětník Lukáš Dobrodinský, kterého Anna Švecová připravovala k biřmování, které přijal od biskupa Matouška. Údajně měla takto připravovat děti a dospělé i ke křtu a prvnímu svatému přijímání. Anna Švecová kromě toho vedla i TJ Slavoje Vyšehrad, se kterým pořádala výlety a „biskup Matoušek, když měl čas a chuť, tak jezdil také“ s nimi, což dokládá, že biskupovým koníčkem byla turistika, kterou si nahrazoval aspoň procházkami na Petřín.¹⁸¹

V roce 1975 se k biskupu Matouškovi vrátil sbor z Nuslí, kde byl založen ještě v době Matouškova působení v Nuslích.¹⁸² Sbor *Cantus Amici* nacvičoval ve farnosti sv. Vojtěcha „každou středu večer v ½ 8 a účinkují na kostelním kůru, když nacvičí nové skladby.“¹⁸³

Biskup Matoušek byl aktivní ve svém duchovním vedení věřících, jak vyplývá z již uvedených informací a dokládá to i skutečnost, že v kostele sv. Vojtěcha sloužil 27. června 1976 svou primici novokněz P. Josef Špaček, byť do té doby měl bydlet podle zápisů z kroniky až ve Vysočanech. Jak však uvádí tatáž kronika „od dětství zde ministroval“,¹⁸⁴ a tudíž musel i s celou rodinou dojíždět přes celou Prahu právě za biskupem Matouškem, což dokládá sám P. Špaček ve svých vzpomínkách.¹⁸⁵

Oddíl z TJ Slavoj Vyšehrad pod vedením Anny Švecové konal v druhé půlce 70. let cesty do Bulharska, kam s nimi jezdil biskup Matoušek na dovolenou.¹⁸⁶ I v roce 1979 jel biskup Matoušek s dětskou skupinou, kterou vedla Anna Švecová, do Bulharska na dovolenou od 2. září do 16. září.¹⁸⁷

2.5.4 Kontakty s ostatními kněžími

Ze vzpomínek kněze a publicisty Pavla Kuneše víme, že se s biskupem Matouškem setkal v roce 1959, kdy šel při křtu za kmotra a v té době studoval v litoměřickém semináři. Sám Kuneš popsal, že litoměřický seminář měl pro církevní představitele „pověst něčeho skoro

---

¹⁷⁹ 2. farní kronika u sv. Vojtěcha, s. 202.

¹⁸⁰ Tamtéž, s. 208.

¹⁸¹ Rozhovor s Lukášem Dobrodinským ze dne 1. 12. 2021.

¹⁸² Jak to je uvedeno v kapitole *Návrat do vlasti*, viz výše.

¹⁸³ 2. farní kronika u sv. Vojtěcha, s. 209.

¹⁸⁴ Tamtéž, s. 210.

¹⁸⁵ Rozhovor s P. Josefem Špačkem ze dne 9. 3. 2020.

¹⁸⁶ Rozhovor s Lukášem Dobrodinským ze dne 1. 12. 2021.

¹⁸⁷ AAP, OSK, Složka RD. Kajetána Emiliany Matouška, Žádost o dovolenou, ze dne 27. 6. 1979.

kolaborantského a tedy spíše nedůvěryhodného“ a tudíž že k němu byl biskup Matoušek „odměřený“ a také že byl „spíše smutný muž,“ který „žil osaměle se svou matkou a vykonával funkci faráře.“¹⁸⁸ Dále o něm však řekl, že „mezi ostatními se o Matouškovi, podobně jako o Hladovi, mluvilo potají a uctivě“ a že povědomí o tom, že byl Matoušek vysvěcen na biskupa, bylo, ale „bylo to spíše veřejné tajemství, mezi kněžími ovšem a pár poučenými.“¹⁸⁹

V roce 1960 umožnil biskup Matoušek ve farní oratoři zřízení oltáře, aby tam mohl sloužit mše sv. kněz Alois Novák. Jednalo se o „býv. ředitele ústavu hluchoněmých na Smíchově,“ který měl být údajně i „zem. poslancem“.¹⁹⁰ A. Novák byl „asi 8 let vězněn z polit. důvodů“ a poté co byl omilostněn, tak mu bylo umožněno vykonávat bohoslužby, ale za zavřenými dveřmi. Jelikož bydlel A. Novák u svých příbuzných v Myslíkově ulici, tak kostel sv. Vojtěcha měl nejbližší. Podle zápisů ve farní kronice již nebyl v kostele prostor pro další mši, ale biskup Matoušek mu umožnil sloužit mše právě na nově zřízeném oltáři v oratoři. Tuto možnost nejspíš A. Novák využíval až do své smrti v listopadu roku 1961.¹⁹¹

V době tzv. normalizace, kdy na faru chodili čistit okna externí zaměstnanci, o kterých biskup Matoušek nic nevěděl, tak se jim snažil vyhýbat nebo jim maximálně nabídnul něco k pití.¹⁹² Jedním z takovýchto čističů oken byl tajný kněz¹⁹³ P. Jan Vývoda, který na faru u sv. Vojtěcha chodil čistit okna od přelomu 60. a 70. let do poloviny 80. let 20. století, kdy šel do důchodu. Dle vzpomínek P. Vývody „nikdo z ostatních nechtěl chodit čistit okna na faru“ a tak tam posílali jeho, a ještě jednoho tajného kněze. Dále P. Vývoda vypověděl, že „biskup vůbec nepomáhal, ani vodu nepodal.“¹⁹⁴ Dle vzpomínek příbuzné biskupa Matouška měl kardinál Vlk, který to biskupovým příbuzným vyprávěl, na faru u sv. Vojtěcha také chodit čistit okna a při té příležitosti si chtěl s biskupem Matouškem popovídat, neboť kardinál Vlk věděl, že se jedná o biskupa. Jenže biskup Matoušek jej ostentativně ignoroval a maximálně mu nabídl čaj či kávu.¹⁹⁵

---

¹⁸⁸ Rozhovor s RD. Pavlem Kunešem ze dne 11. 10. 2021.

¹⁸⁹ Rozhovor s RD. Pavlem Kunešem ze dne 12. 10. 2021.

¹⁹⁰ RD. Alois Novák je uváděn i v dalších záznamech, které se pojí s ústavem pro sluchově postižené v Holečkově ulici na Praze 5. Jednou z těchto informací je, že do tohoto ústavu nastoupil jako ředitel na začátku roku 1932 a podle popisu měl dětem zakázat užívat znakový jazyk (WS Ruce.cz, online). Veselou vzpomínku na něj měla sestra Paulina, jedna z řádových sester, které vyučovaly v ústavu v době, kdy byl Novák ředitelem. „Vzpomínám si, jak jsem se jednou, hned na začátku, s ředitelem Novákem srdečně zasmála. Na slově vlasy mi chtěl ukázat, že je při vyučování nutný názor. Sáhl si rukou na hlavu a hledal vlasy, nenašel je, začal se smát a hlasitě povídal: „*Safra, dyť já tam nic nemám.*““ (P. Pánek, *Zakázané řádové sestry*, s. 25).

¹⁹¹ 2. farní kronika u sv. Vojtěcha, s. 183.

¹⁹² Rozhovor se Simonou Novotnou ze dne 10. 10. 2020.

¹⁹³ Tajně jej vysvětil biskup Štěpán kardinál Trochta (Rozhovor s P. Janem Vývodou ze dne 13. 1. 2022).

¹⁹⁴ Rozhovor s P. Janem Vývodou ze dne 13. 1. 2022.

¹⁹⁵ Rozhovor se Simonou Novotnou ze dne 10. 10. 2020.

V roce 1972 přibyl do farnosti sv. Vojtěcha na Novém Městě pražském „kněz důchodce Vladimír Pícha z řádu maltézského,“ jenž začal biskupu Matouškovi pomáhat s duchovní správou farnosti.¹⁹⁶ Jednalo se o první duchovní výpomoc, kterou měl biskup Matoušek k dispozici po úmrtí faráře Brejly v roce 1957 a i tehdy nejspíš veškerá duchovní správa spadala na biskupa Matouška, neboť v době nástupu biskupa do farnosti sv. Vojtěcha v roce 1950 bylo faráři Brejlovi 83 let.¹⁹⁷ P. Vladimír Pícha z maltézského řádu zemřel v září 1980. Dle záznamů z kroniky „míval mši sv. ráno ve ¾ 6 ve všední dny a v neděli v 7 h. V čas potřeby zastupoval faráře, který ho bude postrádat a musí vše nyní dělat sám.“¹⁹⁸ Biskup Matoušek opět zůstal ve farnosti na vše sám.

2.5.5 Náboženské uvolnění v roce 1968 a jeho dopady

Vzhledem k rozvolňujícím se tendencím v roce 1968, kdy aktivita církve v Československu stoupala,¹⁹⁹ byl biskupu Matouškovi dán s účinností od 1. července 1968 „státem souhlas k výkonu úřadu světícího biskupa pražského“ a tím mu umožnily státní úřady po téměř 20 letech od vysvěcení na biskupa veřejně konat svou biskupskou funkci. Jedinou povinností biskupa Matouška bylo, že musel složit slib „věrnosti do rukou ministra kultury a informací“. To dokládalo celocírkevní tendence v Československu, kdy „biskupové projevovali loajalitu ke státu v rámci platných zákonů a za souhlasu Vatikánu“, jenže zároveň „požadovali dodržování zákonů a ústavy“ ze strany státu.²⁰⁰ Kromě biskupa Matouška dostali na území Česka státní souhlas i další tři biskupové. Byli jimi Josef Hlouch, Karel Skoupý a Štěpán Trochta. Státních souhlasů se v roce 1968 a ani během normalizace nedočkali biskupové K. Otčenášek ani L. Hlad.²⁰¹

Slib biskup Matoušek složil 26. července „do rukou dr. Fr. Nováka, náměstka ministra kultury a informací.“ Hned druhý den po složení slibu slavil se svými rodiči jejich diamantovou svatbu (tj. 60. výročí od svatby) a další den mohl poprvé veřejně biřmovat, a to v kostele sv. Anny na Žižkově.²⁰²

Pro zajímavost uvádím, že tím, že dostal biskup Matoušek od státu povolení k vykonávání úřadu světícího biskupa pražského, mu bylo přidáno k platu 520,- Kčs měsíčně,²⁰³ které mu však nejspíš nebyly vypláceny, vzhledem k tomu, že v roce 1970 se

---

¹⁹⁶ 2. farní kronika u sv. Vojtěcha, s. 204.

¹⁹⁷ Tamtéž, s. 170.

¹⁹⁸ Tamtéž, s. 213.

¹⁹⁹ K. Kaplan, *Kořeny československé reformy 1968*, s. 380n.

²⁰⁰ Tamtéž, s. 379.

²⁰¹ S. Balík a J. Hanuš, *Katolická církev v Československu*, s. 90n.

²⁰² 2. farní kronika u sv. Vojtěcha, s. 198.

²⁰³ Rodinný archiv rodiny Novotných, Souhlas k výkonu úřadu světícího biskupa pražského, ze dne 26. 7. 1968.

domáhá na Národním výboru hl. m. Prahy, aby mu tyto peníze byly propláceny, protože tato částka mu „dosud není vyplácena“,²⁰⁴ byť vedoucí sekretariátu pro věci církevní v září roku 1968 zaslal na Výbor hl. m. Prahy žádost se souhlasným stanoviskem o přidání platu.²⁰⁵

Biskup Kajetán Matoušek byl na konferenci České katolické charity, konající se 9. května 1968 v Praze, zvolen předsedou této organizace,²⁰⁶ což dokládá i dílo Milana Bubna a Pavla Pokorného, kde je zmíněno, že byl „krátce předsedou České katolické charity“.²⁰⁷ Této konferenci se také zúčastnili i apoštolský administrátor biskup Tomášek a biskup Otčenášek. Biskup Matoušek měl již s působením v charitě nejspíš zkušenosti, neboť Stanislava Vodičková uvádí v jedné ze svých knížek, že kardinál Beran „v Dejvicích založil Katolickou charitu, jejímž řízením byl pověřen Kajetán Matoušek.“²⁰⁸ Nepovedlo se dohledat, kdy biskup Matoušek jako předseda České katolické charity přesně skončil, ale s jistotou víme, že již v roce 1971 byl jejím předsedou kanovník Jan Mára.²⁰⁹

Zároveň víme, že se biskup Matoušek angažoval v rehabilitacích neoprávněně odsouzených duchovních, neboť byla „zřízena se souhlasem příslušných biskupů a ordinářů dr. Františkem Tomáškem, apoštolským administrátorem v Praze“ rehabilitační komise, která žádala „všechny katolické kněze, řeholníky, řeholnice a laiky z Čech a Moravy, kteří byli odsouzeni, nebo jinak persekvováni pro činnost náboženského charakteru, aby se ohlásili na adresu: Apoštolská administratura Praha – rehabilitační komise, Praha 2, Pštrossova 17,“²¹⁰ což byla a dodnes je adresa fary u sv. Vojtěcha na Novém Městě pražském. Bohužel se k této problematice nepovedlo dohledat další prameny, kterými bych Matouškovo působení v rehabilitační komisi mohl přiblížit.

Na konci roku 1968 se pak biskup Matoušek společně s brněnským biskupem dr. K. Skoupým zúčastnil čtrnáctidenní návštěvy v Římě na pozvání papeže Pavla VI., jak vyplývá z novinového článku z *Lidové demokracie* ze dne 19. prosince 1968, jejíž výstřižek se dochoval ve farní kronice. Zde měli oba biskupové možnost se setkat s papežem Pavlem VI., který se s oběma biskupy „objal a vyjádřil velkou radost ze setkání.“ Dále si papež vzpomněl na to, že sloužil ještě před 2. světovou válkou mši sv. v kostele sv. Voršily, jenž byl pod správou

---

²⁰⁴ AAP, OSK, Složka RD. Kajetána Emiliana Matouška, Dopis adresovaný Národnímu výboru hl. m. Prahy, odboru kultury, odděl. církevní, ze dne 18. 2. 1970.

²⁰⁵ Tamtéž, Dopis adresovaný Národnímu výboru hl. m. Prahy, kulturní správa, odděl. církevní, ze dne 11. 9. 1968.

²⁰⁶ *Konference České katolické charity*, Katolické noviny 20, 19. květen 1968.

²⁰⁷ M. Buben a P. Pokorný, *Encyklopedie českých a moravských pomocných (světících) biskupů*, s. 107.

²⁰⁸ S. Vodičková, *Uzavírám vás do svého srdce*, s. 62.

²⁰⁹ AHMP, fond Česká katolická charita, spisy, právní agenda, karton 2.

²¹⁰ *Rehabilitační komise*, Katolické noviny 20, 19. květen 1968.

farnosti, kde sloužil biskup Matoušek. Nakonec papež nezapomněl udělit „farnosti sv. Vojtěcha a českému národu apoštolské požehnání.“²¹¹

Během roku 1969 bylo biskupu Matouškovi stále státem dovoleno oficiálně vykonávat biskupskou funkci, neboť 3. června téhož roku mohl veřejně v kostele sv. Vojtěcha provést biřmování 25 biřmovanců, po kterém se ve farní kronice dochovala společná fotografie biřmovanců s biskupem Matouškem.²¹² Stejně tak i v listopadu téhož roku směl veřejně v Litni vysvětit místní nové kostelní zvony. Z této události zároveň pochází i celkem vtipná událost, kdy si přicházejícího biskupa Matouška, oblečeného v biskupském oblečení, místní dítě spletlo s mikulášským průvodem a zvolalo „Hele, Mikuláš!“, po čemž se biskup Matoušek jenom pousmál, okolo stojící lidé se rozesmáli a procesí normálně pokračovalo dál.²¹³

Oficiální uznání biskupa Matouška jako světícího biskupa pražského dokládá ve své práci i Jaroslav Cuhra, když ho uvádí jako uznávaného světícího biskupa²¹⁴ počátkem 70. let 20. století.²¹⁵ Ovšem Balík a Hanuš ve svém díle uvádějí, že biskupu Matouškovi „jako jedinému z biskupů, kterým bylo v roce 1968 umožněno vykonávat biskupskou službu, byl po roce 1970 státní souhlas odebrán.“²¹⁶

2.5.6 Působení v církevní hierarchii

Když se v roce 1973 konalo velké tisícileté milénium pražské arcidiecéze, kdy se „slavilo v katedrále sv. Víta v Praze a ve všech farnostech arcidiecéze,“ si udělal biskup Tomášek návštěvu ve farnosti sv. Vojtěcha na Novém Městě pražském, kde v té době již přes 20 let působil jiný, tajný biskup Matoušek, který se však ve farní kronice popisuje „jako světící biskup“ pražské arcidiecéze. Avšak již v roce 1975, kdy vyšel „katalog cleri pražské diecese,“ v něm byl biskup Matoušek označen jako titulární biskup, nikoliv však jako pomocný světící biskup pražský. Podle vyjádření samotného biskupa Matouška ze svatovojtěšské kroniky: „Prý se báli dráždit Krajské církevní tajemníky, kteří mé uznání světícím biskupem z r. 1968 přestali uznávat.“ Zároveň však byl biskup Matoušek v tomto katalogu označen za faráře farnosti sv. Vojtěcha na Novém Městě pražském,²¹⁷ což byl posun od roku 1957, kdy byl jmenován

---

²¹¹ 2. farní kronika u sv. Vojtěcha, s. 199.

²¹² Tamtéž, s. 201.

²¹³ Rozhovor s anonymem ze dne 13. 2. 2022.

²¹⁴ V této době biskup Matoušek řekl Františku Radkovskému, tehdy kaplanovi, „že kaplani a pomocní biskupové to mají jednodušší, protože nemají tolik odpovědnosti“ (Rozhovor s biskupem Františkem Radkovským ze dne 15. 1. 2022.).

²¹⁵ J. Cuhra, *Československo-vatikánská jednání 1968–1989*, s. 51.

²¹⁶ S. Balík a J. Hanuš, *Katolická církev v Československu*, s. 91.

²¹⁷ 2. farní kronika u sv. Vojtěcha, s. 205 a 209.

administrátorem téže farnosti po úmrtí předchozího faráře Brejly.²¹⁸ Než byl jmenován farářem, působil ve farnosti jako administrátor tedy téměř 20 let.

Další významnou událostí vybočující z běžného života farnosti jistě muselo být setkání biskupa Matouška se svatou Matkou Terezou z Kalkaty, která do Československa přijela v listopadu 1984. V Československu strávila celkem čtyři dny²¹⁹ a v první den příjezdu ji v kostele sv. Ignáce na Karlově náměstí oficiálně přivítal právě biskup Matoušek, jakožto ten nejvýznamnější duchovní z církevní hierarchie, kteří se v té době v kostele nacházeli. Podle pamětníka měl Matku Terezu přivítat proslovem v angličtině, který se mu prý neměl povést a měl vyznít dost kostrbatě.²²⁰ Další doklad se nachází v Archivu Pražské arcidiecéze, kde je uložena fotografie z momentu, kdy spolu biskup Matoušek a svatá Matka Tereza hovoří.²²¹

Z titulu své funkce, pomocného světícího biskupa pražského, byl Kajetán Matoušek jmenován jako člen do Kněžské rady v roce 1985. Kromě jeho osoby v této radě působil také „generální vikář Dr. František Vaněk, kanovník P. Jan Lebeda, kancléř P. Miroslav Vlček“ a dalších osm kněží.²²²

2.5.7 Československo-vatikánské vztahy a jejich dopad na církev v českých zemích z perspektivy biskupa Matouška

Po smrti papeže Pia XII. 9. října 1958,²²³ biskup Matoušek ve farní kronice vzpomíná na dobu, kdy ho „znal osobně jako kardinála“ z doby římských studií²²⁴ a jako na papeže, který jej jmenoval biskupem.²²⁵

Papež Jan XXIII. dne 25. ledna 1959 oznámil svolání nového koncilu. Tento koncil byl svolán za účelem modernizace Kodexu kanonického práva.²²⁶ Koncil následoval po I. vatikánském koncilu²²⁷ a z rozhodnutí papeže byl nazván II. vatikánským koncilem.²²⁸ Svolání koncilu byl pro mnohé překvapením, neboť se od papeže Jana XXIII. již neočekávaly významnější kroky. Papež Jan XXIII. byl zvolen papežem ve věku 77 let na přechodnou dobu, aby zklidnil situaci po pontifikátu svého předchůdce, Pia XII.²²⁹ Úmyslem papeže Jana XXIII.

---

²¹⁸ Jak je uvedeno v kapitole *Ve vedení farnosti sv. Vojtěcha na Novém Městě pražském*.

²¹⁹ WS Archivu bezpečnostních složek, online.

²²⁰ Rozhovor s Lukášem Dobrodinským ze dne 1. 12. 2021.

²²¹ AAP, OSK, Složka RD. Kajetána Emilianá Matouška.

²²² Rodinný archiv rodiny Novotných, Svolání Kněžské rady, ze dne 23. 9. 1985.

²²³ J. Cuhra, *Československo-vatikánská jednání 1968–1989*, s. 22n.

²²⁴ O kterých se zde píše v kapitole *Dětství a studia*.

²²⁵ 2. farní kronika u sv. Vojtěcha, s. 176.

²²⁶ G. Alberigo, *Stručné dějiny*, s. 13.

²²⁷ Který byl v roce 1870 přerušen kvůli konfliktu mezi Francií a Pruskem a zůstal nedokončený (Tamtéž, s. 15 a 26).

²²⁸ Tamtéž, s. 26.

²²⁹ Tamtéž, s. 14.

bylo, aby se koncilu zúčastnili kromě tradičních biskupů i představitelé nekatolických křesťanských církví, tj. aby byl koncil ekumenický.²³⁰

Dnem zahájení II. vatikánského koncilu byl 11. říjen 1962 a celý koncil byl rozdělen do několika fází. První byla zahájena oním 11. říjnem 1962 a ukončena byla 8. prosince 1962. Druhá fáze byla započata, už za nového papeže Pavla VI., 29. zářím 1963, a zakončena byla 4. prosince 1963. Třetí fáze započala 14. září 1964 a ukončena byla 21. listopadu 1964. Čtvrtá a poslední fáze II. vatikánského koncilu probíhala od 14. září 1965 do 8. prosince 1965.²³¹

V průběhu II. vatikánského koncilu byl biskup Matoušek z titulu biskupa serigenského zván k účasti na tomto koncilu. Prvé pozvání dostal již na první zasedání v roce 1962,²³² jenže od státních úřadů se mu, dle záznamů ve farní kronice, nedostalo povolení a pasu. Tím mu znemožnily se koncilu zúčastnit.²³³ Pozvání dostal i na zbylá zasedání, která se konala od roku 1962 každoročně až do roku 1965,²³⁴ kdy bylo poslední zasedání. I v těchto případech nebylo biskupu Matouškovi umožněno se koncilu zúčastnit.²³⁵ Podobně se vyjadřují i Balík a Hanuš, kteří uvádějí, že z Československa se II. vatikánského koncilu zúčastnili pouze čtyři biskupové, kterými byly F. Tomášek, J. Beran²³⁶ a slovenští E. Nécsey a A. Lazík.²³⁷ Naproti tomu Stanislava Vodičková uvádí ve své knize, že „Mons. Kajetán Matoušek účast odmítl z důvodu neúčasti arcibiskupa Berana a ostatních biskupů.“²³⁸

Jako odpověď, kterou biskup Matoušek dostal na otázku, proč mu úřady nedovolí se koncilu zúčastnit, jak uvedl ve farní kronice u sv. Vojtěcha, bylo že nezastával funkci světícího biskupa pražského. Na to pochopitelně trochu roztrpčeně biskup Matoušek reaguje v kronice, že tuto funkci nezastává, protože nedostal státní souhlas ke konání biskupské služby.²³⁹

Papež Jan XXIII. spojil koncil s Duchem svatým a jeho působením a Ducha svatého vložil do papežské modlitby za koncil.²⁴⁰ Proto, když biskupu Matouškovi nebylo umožněno

---

²³⁰ II. vatikánský koncil bývá nazýván také ekumenický koncil (G. Alberigo, *Stručné dějiny*, s. 23 a 27).

²³¹ Tamtéž, s. 39, 51, 56, 79n, 88, 102, 128 a 146.

²³² Rodinný archiv rodiny Novotných, Pozvání na II. vatikánský koncil, ze dne 2. 8. 1962.

²³³ 2. farní kronika u sv. Vojtěcha, s. 184.

²³⁴ Rodinný archiv rodiny Novotných, Pozvání na II. vatikánský koncil, ze dne 15. 5. 1964, 23. 7. 1965.

²³⁵ 2. farní kronika u sv. Vojtěcha, s. 185n a 191.

²³⁶ Který se koncilu mohl zúčastnit až v jeho druhé půli, kdy byl jmenován kardinálem a vyhnán do exilu v Římě (S. Balík a J. Hanuš, *Katolická církev v Československu*, s. 45).

²³⁷ Tamtéž, s. 45.

²³⁸ S. Vodičková, *Uzavírám vás do svého srdce*, s. 319.

²³⁹ 2. farní kronika u sv. Vojtěcha, s. 186.

²⁴⁰ G. Alberigo, *Stručné dějiny*, s. 24.

se koncilu zúčastnit, se aspoň postaral o to aby „po celou dobu zasedání farnost zpívala denně po bohoslužbách píseň ‚Přijď, o Duše přesvatý‘.“²⁴¹

Po smrti papeže Jana XXIII. dne 3. června 1963 byl zvolen papež Pavel VI., o kterém se biskup Matoušek nezapomněl se zmínit ve farní kronice, protože ještě jako Giovanni Battista Montini dne 28. srpna 1937 sloužil ve farnosti sv. Vojtěcha, v kostele sv. Voršily, mši svatou a měl by být „podepsán v tamní knize²⁴² cizích kněží-hostů“, jak se zmiňuje biskup Matoušek v kronice.²⁴³

Od roku 1961, po smrti světícího biskupa A. Eltschknera, do roku 1965 působili v českých zemích z vysvěcených biskupů pouze biskupové Matoušek a Tomášek, byť byli ustanoveni pouze za administrátory ve farnostech. Biskup Matoušek působil stále ve farnosti sv. Vojtěcha na Novém Městě pražském a biskup Tomášek od roku 1954 ve farnosti Moravská Huzová. Avšak ani jednomu z nich nebylo státními úřady povoleno vykonávat biskupské funkce. Přesto, že byli dle církevního práva právoplatnými biskupy, tak za ně museli biskupské funkce (např. svěcení bohoslovců a olejů, biřmování...) konat biskupové dojíždějící ze Slovenska.²⁴⁴

Na počátku 60. let 20. století se utlumilo mezinárodní napětí, což vedlo k větším možnostem jednání Vatikánu s Československem, která byla dlouho na mrtvém bodě. Vzhledem k umírněnějším postojům papežů Jana XXIII. a Pavla VI. vůči komunistickým státům byla snaha o navázání vztahů mezi Vatikánem a československými představiteli o to větší, že v Československu byla v místní církvi akutní personální krize. Ze třinácti diecézí měli pouze ve čtyřech oficiálně jmenované biskupy a zbývající byly neobsazené. Českoslovenští představitelé sice neměli potřebu, aby se jakákoliv setkání uskutečňovala,²⁴⁵ přesto však oficiální setkání představitelů těchto dvou států proběhla již v roce 1963 a už tehdy byla jednání náročná. Vatikán šel do těchto jednání s cílem zaplnit uvolněná biskupství řádně jmenovanými biskupy. V tomto bodě však českoslovenští představitelé neustoupili přáním vatikánské delegace s odůvodněním, že by jmenování biskupů oslabilo pozici komunistické strany v církvi.²⁴⁶

---

²⁴¹ 2. farní kronika u sv. Vojtěcha, s. 184.

²⁴² Tato kniha však bohužel již není ve správě farnosti u sv. Vojtěcha. Možná však bude v Národním archivu či v Archivu hl. m. Prahy, kam byla 7. října 1960 vydána většina archivu farnosti sv. Vojtěcha. Avšak zmiňovaná kniha v seznamu odevzdaných materiálů Archivu nebyla (Tamtéž, s. 181n).

²⁴³ Tamtéž, s. 185.

²⁴⁴ S. Balík a J. Hanuš, *Katolická církev v Československu*, s. 78 a 89.

²⁴⁵ Dávali najevo, že „dosavadní stav a postavení církve jim vyhovuje, necítí potřebu nějakých úprav.“ (K. Kaplan, *Kořeny československé reformy 1968*, s. 377).

²⁴⁶ Tamtéž, s. 377n.

Částečně bylo dosaženo dohody, když byl v roce 1965 František Tomášek jmenován apoštolským administrátorem pražské arcidiecéze, která byla uvolněna po odchodu arcibiskupa Josefa kardinála Berana do Říma.²⁴⁷ Podle novin tehdy vycházejících, byla důvodem trvalého odchodu kardinála Berana do Říma jeho osobní žádost, aby se mohl věnovat „plnění funkcí vyplývajících zejména z kardinálské hodnosti.“²⁴⁸ Pravdou však je, že kardinál Beran byl „vlastně vypovězen z vlasti,“ kterou, jak psal v dopise ministru kultury, „tolik miluji, a pro jejíhož lidu blaho jsem vždy zamýšlel co nejúčinněji pracovat.“²⁴⁹

Komunističtí představitelé se pak zaměřili na nově jmenovaného apoštolského administrátora, kterého chtěli mít pod dohledem. Církevní oddělení ministerstva školství bylo zaúkolováno, aby Františka Tomáška hlídalo, s čímž přislíbil pomoc J. Plojhar, který si měl podle Karla Kaplana vzít Tomáška pod „osobní patronát“.²⁵⁰

Poté, co biskup Tomášek složil slib věrnosti do rukou ministra kultury a ujal se funkce apoštolského administrátora,²⁵¹ zkusil požádat, zda by mu na Sekretariátu pro věci církevní, který sídlil na Ministerstvu kultury a informací, dali souhlas k výpomoci od biskupa Matouška, a to zvláště v případech, kdy by se biskupu Tomáškovu některé úkoly překrývaly a on je nemohl všechny vykonat. Jmenovitě se v žádosti uvádí, že „by šlo zejména o udílení svátostí biřmování“. Tato žádost však byla zamítnuta.²⁵² Zajímavostí je, že se tento dopis dostal do pozůstalosti biskupa Matouška na pražském arcibiskupství. Dokládá to možná Matouškův zájem o povolení vykonávat funkci biskupa.

Do farní kroniky biskup Matoušek uvedl, že v roce 1965 daroval papež Pavel VI. biskupu Matouškovi „prostřednictvím administrátora pražského Dr. Františka Tomáška na znamení lásky, věrnosti a spojení se Svatým Stolcem“ zlatý biskupský prsten, který měl podobu mitry s reliéfem Krista uprostřed sv. Petra a Pavla a uvnitř se znakem papežským. Kromě toho si papež na biskupa Matouška vzpomněl i na Vánoce, kdy mu poslal „balík s vánočním přáním, pečivem a cukrovím.“²⁵³

Cuhra mimo jiné uvádí, že ještě na počátku roku 1970 bylo ze 14 československých diecézí obsazeno řádnými biskupy pouze pět z nich. Tudiž od počátku československo-

---

²⁴⁷ K. Kaplan, *Kořeny československé reformy 1968*, s. 379.

²⁴⁸ 2. farní kronika u sv. Vojtěcha, s. 188.

²⁴⁹ J. Cuhra, *Československo-vatikánská jednání 1968–1989*, s. 26.

²⁵⁰ K. Kaplan, *Kořeny československé reformy 1968*, s. 380.

²⁵¹ S. Balík a J. Hanuš, *Katolická církev v Československu*, s. 90.

²⁵² AAP, OSK, Složka RD. Kajetána Emilianu Matouška, Dopis adresovaný Ministerstvu kultury a informací, Sekretariát pro věci církevní, ze dne 1. 4. 1968.

²⁵³ 2. farní kronika u sv. Vojtěcha, s. 191.

vatikánských jednání v roce 1963 se Vatikánu nepovedlo přesvědčit československé státní představitele o nutnosti obsadit uprázdněná biskupství novými biskupy.²⁵⁴ Problém byl navíc v tom, že Vatikán odmítal do biskupských funkcí jmenovat otevřené sympatizanty komunistického režimu a českoslovenští představitelé zase odmítali dát souhlas duchovním, kteří odmítají naprostou loajalitu vůči režimu.²⁵⁵

Když biskup Matoušek slavil 25. výročí vysvěcení na biskupa, tedy roku 1974, přišel mu dopis podepsaný samotným papežem Pavlem VI. s mnoha přáními. I toto dokazovalo, že papež Pavel VI. myslel na českou církev a na jednotlivé duchovní.²⁵⁶ V témže roce ho navštívil na faře u sv. Vojtěcha papežův zástupce arcibiskup Luigi Poggi, který byl v Československu při příležitosti pohřbu kardinála Trochty. Co bylo obsahem setkání, se nám asi nikdy nepodaří zjistit, protože se jej zúčastnili pouze Matoušek s Poggim, kteří jsou oba již po smrti. Ze setkání nejsou dochovány žádné další zápisy kromě zmínky ve farní kronice u sv. Vojtěcha, kde je schůzka pouze zmíněna.²⁵⁷

V roce 1978 zemřel nejprve papež Pavel VI. a vzápětí po něm i nově zvolený papež Jan Pavel I., poté byl zvolen novým papežem Jan Pavel II., krakovský arcibiskup. Tedy duchovní pocházející z komunisty ovládané země.²⁵⁸ I biskup Matoušek se neopomněl při psaní do kroniky o něm zmínit. Uvedl k němu, že „je to po 450 letech papež opět ne Ital a první papež slovanského původu. Svět v něho klade velké naděje a přijal ho s nadšením. Poněvadž pochází ze země socialistického bloku je znalcem nynějších poměrů v něm a schopen řešit jeho problémy.“²⁵⁹

V roce 1980 probíhala další československo-vatikánská jednání o personálních otázkách uvolněných biskupství v Československu, jak uvádí J. Cuhra ve své publikaci, mimo jiné podal F. Tomášek žádost o udělení státního souhlasu pro dva již vysvěcené biskupy, Kajetána Matouška a Karla Otčenáška. Rozhodnutí o nich padlo až na konci roku 1980, kdy se československé vedení rozhodlo, že tato otázka zůstane otevřená do dalších jednání.²⁶⁰

Zároveň při těchto jednáních projevil arcibiskup Luigi Poggi, papežův zástupce, zájem setkat se v Československu se zástupci církevní hierarchie, včetně tajných biskupů Kajetána

---

²⁵⁴ J. Cuhra, *Československo-vatikánská jednání 1968–1989*, s. 51.

²⁵⁵ J. Cuhra, *Československo-vatikánská jednání 1968–1989*, s. 24 a K. Kaplan, *Kořeny československé reformy 1968*, s. 378.

²⁵⁶ Rodinný archiv rodiny Novotných, Blahopřejný dopis papeže Pavla VI., ze dne 20. 8. 1974.

²⁵⁷ 2. farní kronika u sv. Vojtěcha, s. 207.

²⁵⁸ J. Cuhra, *Československo-vatikánská jednání 1968–1989*, s. 115 až 117.

²⁵⁹ 2. farní kronika u sv. Vojtěcha, s. 212.

²⁶⁰ J. Cuhra, *Československo-vatikánská jednání 1968–1989*, s. 133n.

Matouška a Karla Otčenáška. Setkání s oficiální a státem uznanou hierarchií umožněno bylo, ale bez přítomnosti obou tajných biskupů.²⁶¹

Československo-vatikánská jednání pokračovala i v roce 1984, kdy na přelomu února a března navštívil Československo opět arcibiskup L. Poggi. Rozhovory byly vedeny znovu na stejná témata,²⁶² přičemž opětovná žádost na uznání tajných biskupů Matouška, Otčenáška, Korce a Dubovského nebyla ze strany československých představitelů přijata.²⁶³

Na konci února 1985 napsal papež Jan Pavel II. oficiální dopis československému prezidentu G. Husákovi, v němž si stěžuje na alarmující stav římskokatolické církve v Československu, kdy „z třinácti diecézí obsazeno je jen pět“ v nichž všichni biskupové jsou starší 70 let a jeden z nich je těžce nemocný. Tímto dopisem se předsednictvo ÚV KSČ zabývalo až v červnu, kdy dopis odmítlo, ale zároveň připustilo, že stávající stav je nevyhovující. V případě navýšení počtu biskupů se předsednictvo obávalo nárůstu vlivu biskupů, ale zároveň si přiznalo, že v případě nečekaných úmrtí oficiálních biskupů by Vatikán mohl přistoupit na, pro předsednictvo, nevyhovující kandidáty, jakým byl například biskup Matoušek.²⁶⁴ Výmluvným se stala tzv. vizitace *ad limina*, v září roku 1987, která tristní biskupskou situaci v Československu popisuje. Svůj závěrečný projev 28. září 1987 pronesl papež Jan Pavel II. pouze k jedinému biskupu, kterým byl kardinál Tomášek.²⁶⁵

Když se mezi duchovenstvem uvažovalo o nástupci po arcibiskupovi Tomáškově v případě jeho úmrtí, byl jedním z kandidátů, pro pražský arcibiskupský stolec, uvažován i biskup Matoušek. Avšak z důvodů již pokročilého věku nebyl považován za jednoho z těch nejvíce podporovaných kandidátů, jak uvádí rozhovor Otty Mádra s pramenem s krycím jménem Moryna ze dne 12. března 1986.²⁶⁶

Zlomovým okamžikem se stal listopad roku 1987, kdy během několika týdnů zemřeli dva²⁶⁷ z pěti oficiálních biskupů v Československu. Poté navíc v prosinci těžce onemocněl biskup Pásztor, a to byl moment, kdy českoslovenští představitelé již byli ochotni přistoupit

---

²⁶¹ J. Cuhra, *Československo-vatikánská jednání 1968–1989*, s. 136.

²⁶² Jmenování nových biskupů, teologické fakulty v Československu, uznání řádů a kongregací, umožnění výuky náboženství, svobodný katolický tisk, biskupské konference, církevní zákony, činnost *Pacem in terris*, tajná církev (Tamtéž, s. 156).

²⁶³ Tamtéž, s. 155n.

²⁶⁴ Tamtéž, s. 165n.

²⁶⁵ Čtyři zbývající biskupové se z vizitace *ad limina* omluvili ze zdravotních důvodů, v případě biskupa J. Vrana, který se z počátku *ad limina* účastnil, ale v průběhu musel Říma narychlo opustit z „osobních důvodů“, jak bylo podle J. Cuhry uvedeno ve vatikánském tisku (Tamtéž, s. 192).

²⁶⁶ ABS, SSTS, arch. č. TS-676005 MV, s. 112.

²⁶⁷ Byli jimi trnavský biskup Gábriš a olomoucký biskup Vrana (J. Cuhra, *Československo-vatikánská jednání 1968–1989*, s. 193).

k jistým ústupkům, což vedlo v dubnu 1988 k dohodě nad třemi jmény, které Československo bylo ochotno uznat, jako osoby přijatelné k biskupskému svěcení. Byli jimi generální vikář pražské arcidiecéze Jan Lebeda²⁶⁸, dočasný ordinář Ján Sokol a Antonín Liška.²⁶⁹

V den jejich biskupského svěcení, 11. června 1988, se atmosféra v katedrále sv. Víta v Praze „nesla v atmosféře vypjatého katolického triumfalismu“ jak situaci popisoval Sekretariát pro věci církevní. V katedrále se děly události, které byly do té doby nevídané, jako například „pohyb členů řeholních řádů v řádových oděvech před zástupci státní správy“ nebo projev státem neuznaného biskupa Karla Otčenáška, ve kterém zdůrazňoval úctu, jaká náleží jedinému vrcholnému představiteli římskokatolické církve v Československu, Františku kardinálu Tomáškovi. Dále je potřeba zdůraznit, že podle J. Cuhry vedle hlavního světitele kardinála Tomáška byl jako spolusvětitel k arcibiskupu Colasuonovi určen státem stále neuznaný biskup Kajetán Matoušek.²⁷⁰ Přítomnost Kajetána Matouška jako spolusvětitele státním orgánům nevadila, státní orgány se zaměřily a kritizovaly „účasť Otčenáška na svěcení i nekorektní vystoupení F. Colasuonna.“²⁷¹ Že byl biskup Matoušek přítomný na svěcení a dokonce byl spolusvětitelem však neopomněli zmínit v Katolických novinách, kde bylo napsáno, že „světiteli byli: světicí biskup pražské arcidiecéze Kajetán Matoušek.“²⁷²

2.6 Po pádu komunismu

Biskup Matoušek měl značné potíže se zdravím (kožní nádor na hlavě, operace očí, vratké nohy, kvůli čemuž později nosil hůlku, motání hlavy),²⁷³ které započaly podle pamětníka koncem 80. let 20. století a projevovaly se zapomínáním, nejistotou či častým neorientováním se ve složitějších věcech.²⁷⁴ To částečně potvrzuje i příbuzná biskupa Matouška, avšak vzápětí dodává, že „byl jinak fit“ a po pádu komunismu byl stále aktivní,²⁷⁵ což lze doložit například

---

²⁶⁸ Jan Lebeda je brán za kontroverzní osobu, neboť je registrovaný jako agent (ABS, Registrační protokol Statisticko-evidenčního odboru XIII. správy SNB, záznam ze dne 12. 9. 1980 o registraci svazku reg. č. 20215 MV 5. odborem X. správy MV, krycí název „Makovský“, k osobě Jana Lebedy, nar. 23. 4. 1913, kategorie svazku „A“ - agent), ale zároveň však podle J. Cuhry nebyl otevřený kolaborant a řadou duchovních byl naopak velice oblíben. I to že nebyl členem Sdružení katolického duchovenstva *Pacem in terris* jistým způsobem dokládalo jeho nespolečnosti s režimem (J. Cuhra, *Československo-vatikánská jednání 1968–1989*, s. 195n).

²⁶⁹ Tamtéž, s. 193 až 196 a 202.

²⁷⁰ Tak se stalo, že biskup Matoušek biskupa Lišku vysvětil v roce 1951 na kněze, jak je uvedeno v kapitole *Exkurz: mexické fakulty*, i na biskupa v již zmíněném roce 1988 (S. Balík a J. Hanuš, *Katolická církev v Československu*, s. 104; J. Cuhra, *Československo-vatikánská jednání 1968–1989*, s. 206).

²⁷¹ NA, fond KSČ – Ústřední výbor 1945-1989, Praha – předsednictvo 1986-1989, karton 77, signatura a.j. 77/k inf 3, s. 1 až 4.

²⁷² J. Kornalík, *Toto je den, který učinil Pán*, s. 5.

²⁷³ Rozhovor se Simonou Novotnou ze dne 10. 12. 2021.

²⁷⁴ Rozhovor s Lukášem Dobrodinským ze dne 1. 12. 2021.

²⁷⁵ Rozhovor se Simonou Novotnou ze dne 10. 10. 2020.

i tím, že nadále sám sloužil ve farnosti mše.²⁷⁶ V této době měla biskupa Matouška každý týden navštěvovat jeho sestra Jiřina z Kolína.²⁷⁷

V roce 1990, hned po pádu komunistického režimu, dorazil papež Jan Pavel II. do Československa a při té příležitosti byl i biskup Matoušek na letišti jej společně s dalšími československými biskupy přivítat. Papež Jan Pavel II. se u něj, stejně jako u většiny ostatních biskupů, zastavil a na pár vteřin spolu prohodili pár slov.²⁷⁸

Během roku 1990 oslavil biskup Matoušek své 80. narozeniny, k nimž mu osobně popřál kardinál Tomášek v dopise, který se dochoval v archivu pražské arcidiecéze. V něm kardinál Tomášek vypisuje, že biskup Matoušek protrpěl spoustu let a byl ve své farnosti ve „vyhnaněckém údělu“ podobně jako sv. Vojtěch, jemuž je farnost, kde desetiletí biskup Matoušek sloužil, zasvěcená.²⁷⁹

Byť o biskupu Matouškovi jeho příbuzná uvádí, že ještě po revoluci byl zdravý a plný sil,²⁸⁰ když se však v roce 1991 konal pohřeb P. Jana Evangelisty Urbana, duchovního, kterého si biskup velmi vážil, na jeho pohřbu se neobjevil. Podle pamětnice na pohřbu nebyl a ani podle fotografií, které jsou k dispozici u sester Apoštolátu sv. Františka, se pohřbu nezúčastnil.²⁸¹

Biskup Matoušek „podal svoji demisi pro vysoký věk a ze zdrav. důvodů“ 30. dubna 1992, kdy již pobýval u své sestry v Kolíně, a jelikož byl Matoušek biskupem, tuto demisi musel schválit papež. Odpověď z Říma mu přišla 11. června téhož roku, kde byla demise přijata.²⁸²

Z jakého důvodu šel biskup Matoušek do důchodu, co ho k tomu přimělo, se můžeme pouze dohadovat. Dle vzpomínek Lukáše Dobrodinského se biskupu Matouškovi z farnosti nechtělo odcházet, což si vysvětluje tím, že biskup ve farnosti žil přes 40 let, a tudíž se mu nechtělo ve stáří nic měnit.²⁸³ Jiný pohled na věc přinesl kardinál Duka, který vypověděl, že jeho předchůdce, arcibiskup Miloslav kardinál Vlk, „dospěl k názoru, že biskup Matoušek polehává celý den, aby zvládl mši sv.“ a údajně i při té mu musel někdo pomáhat, aby vše zvládl. Při té příležitosti zmínil P. Jana Rajlicha,²⁸⁴ jenže ten ve svých vzpomínkách uvedl, že

---

²⁷⁶ Rozhovor s P. Janem Rajlichem ze dne 28. 3. 2020.

²⁷⁷ Rozhovor s Věrou Dospělovou ze dne 15. 11. 2019.

²⁷⁸ WS YouTube, online.

²⁷⁹ AAP, OSK, Složka RD. Kajetána Emiliana Matouška.

²⁸⁰ Rozhovor se Simonou Novotnou ze dne 10. 12. 2021.

²⁸¹ Rozhovor se sestrou Alenou Budilovou ze dne 10. 2. 2022.

²⁸² AAP, OSK, Složka RD. Kajetána Emiliana Matouška.

²⁸³ Rozhovor s Lukášem Dobrodinským ze dne 1. 12. 2021.

²⁸⁴ Rozhovor s arcibiskupem Dominikem kardinálem Dukou ze dne 17. 3. 2021.

příliš biskupu Matouškovi nechodil pomáhat, že vše zvládal obsloužit sám. Naopak, biskup Matoušek pomoc ze strany P. Rajlicha odmítal, a svolil s jeho ustanovením jako kaplana ve farnosti sv. Vojtěcha pouze za podmínky, že P. Rajlich ve farnosti „nebude bydlet, jíst ani se jinak pohybovat.“ Biskup Matoušek chtěl pomoc ze strany P. Rajlicha pouze během velikonoční vigilie.²⁸⁵ Podle kardinála Duky to i poté s Matouškovým zdravím bylo špatné, a tak se nejspíš někdo „z arcibiskupství ozval biskupově rodině,“ aby si biskupa vzali k sobě do Kolína.²⁸⁶

Proti tomu stojí úplně rozdílný příběh, který vypráví biskupovi příbuzní. Jednou v noci volal Petr Polášek, kostelník u sv. Vojtěcha, biskupovu synovci, Wratislavovi, že si všiml, jak se v noci biskup začal po faře pohybovat a že pak upadl a on ho nyní nemůže zvednout. Poté už biskupova neteř, jež byla lékařkou, rozhodla, že si biskupa Matouška vezmou do osobní péče do rodinného domu v Kolíně.²⁸⁷ Podobně, ale s mírnými odchylkami pak o odchodu biskupa Matouška z farnosti u sv. Vojtěcha mluví jeho dlouholetá pečovatelka, která k němu chodila od roku 1979 a starala se o biskupa Matouška až do jeho odchodu z farnosti. Mezi tuto péči mělo patřit vaření a chození společně na procházky a měla to konat jak paní Dospělová, tak i jistá Jana Famfulová. Paní Dospělová uvedla, že s biskupem Matouškem šla 29. února 1992 na procházku na Žofín po níž, když se vrátili na faru, biskup Matoušek upadl na schodech. Pomoc se zvednutím biskupa Matouška jí musel kostelník Petr Polášek. Hned poté prý volali do Kolína načež si pro biskupa druhý den přijel jeho synovec Wratislav a ten si jej odvezl do Kolína.²⁸⁸

Biskupa Matouška pak v nemocnici v Kolíně navštěvovaly i sestry Apoštolátu sv. Františka, o kterých se více dočteme v kapitole *Tajná kněžská svěcení*. Konkrétně se jednalo o sestru Otónii, která se zastavila za biskupem v době jeho pobytu v kolínské nemocnici.²⁸⁹ Kromě ní se za ním stavoval např. i P. Benedikt Holota, kněz, kterého biskup Matoušek tajně vysvětil.²⁹⁰

Biskup Matoušek zemřel 19. října 1994 v Kolíně ve věku 84 let na mozkovou aterosklerózu, jak se uvádí v úmrtním listu.²⁹¹ Pohřeb se konal „v sobotu dne 29. října 1994 v 10.00 hodin v katedrále sv. Víta v Praze“. Po pohřbu se pak rakev s ostatky převezla do

---

²⁸⁵ Rozhovor s P. Janem Rajlichem ze dne 28. 3. 2020.

²⁸⁶ Rozhovor s arcibiskupem Dominikem kardinálem Dukou ze dne 17. 3. 2021.

²⁸⁷ Rozhovor se Simonou Novotnou ze dne 10. 10. 2020.

²⁸⁸ Rozhovor s Věrou Dospělovou ze dne 25. 10. 2019.

²⁸⁹ Rozhovor se sestrou Alenou Budilovou ze dne 10. 2. 2022.

²⁹⁰ Rozhovor se P. Benediktem Holotou ze dne 11. 8. 2020.

²⁹¹ Rodinný archiv rodiny Novotných, Úmrtní list ThDr. Kajetána Matouška, ze dne 16. 11. 1994.

rodinné hrobky na hřbitov Malvazinky na Praze 5.²⁹² Rodina biskupa Matouška se dodnes cítí být opomenuta církevními představiteli s odůvodněním, že „upořádili rodinu“ a „veškeré kondolence byly směřované na arcibiskupství“ nikoliv rodině. Příbuzná přímo uvedla, že jí vadilo, že se církev uvedla „jako hlavní pozůstalý.“²⁹³

Po jeho smrti posílalo do Prahy na arcibiskupství kondolence velké množství představitelů církve. Mezi nimi například Ján Sokol, toho času metropolita slovenský, Ján Hirka, Bernard Bober, Vincent Petrik, Stefan László, Andrej Imrich, Norbert W. Höslinger.²⁹⁴

O jeho smrti a pohřbu se v katolických médiích moc nemluví. Jediná zmínka je o něm v Katolickém týdeníku, kde o jeho smrti a působení v krátkosti píše Karel Riant.²⁹⁵

2.7 Osobnost Kajetána Matouška očima pamětníků

Biskup Matoušek měl být dle pamětníka knězem velmi tradičním, bránil se např. využívání českého jazyka při bohoslužbě. Což společně s tím, že neměl mít dle téhož pamětníka řečnické nadání ve spojení s údajně absolutním hudebním „nesluchem“ způsobovalo, že farnost se postupně vylidňovala. Biskup Matoušek v konkurenci například RD. Jiřího Reinsberga z Týnského chrámu, nemohl obstát a věřící z farnosti postupně mizeli.²⁹⁶ Což v konečném důsledku s celkovým úbytkem věřícího obyvatelstva vedlo k tomu, že po revoluci bylo v kostele okolo 20 až 30 věřících.²⁹⁷ Neschopnost zaujmout dokládá i další pamětník P. Jan Vývoda, který upřesňuje, že biskup Matoušek kázal dlouze o dogmatice, což bylo dle jeho názoru dost „suché“.²⁹⁸ Naopak jiní pamětníci si jeho styl kázání brali jako „moudrou spiritualitu“ a jeho konzervativnost za snahu o zachování dobrého z dob minulých.²⁹⁹ O uzavřenosti a tichosti mluví také hodnocení biskupa Matouška na Sekretariátu pro věci církevní.³⁰⁰

Jiný popis osobnosti biskupa Matouška představila jeho příbuzná, která uvedla, že v soukromí byl biskup vtipálek se smyslem pro humor. Za příklad uvedla, že jednou když biskup Matoušek chtěl „nastoupit do auta, tak si nechal na hlavě klobouk a když se přiblížil střechy auta, tak si ten klobouk shodil z hlavy. On ho zvedl ze země a znovu si ho nasadil na

---

²⁹² Rodinný archiv rodiny Novotných, Parte ThDr. Kajetána Matouška.

²⁹³ Rozhovor se Simonou Novotnou ze dne 10. 10. 2020.

²⁹⁴ AAP, OSK, Složka RD. Kajetána Emiliana Matouška.

²⁹⁵ K. Riant, *Podoben svatému Vojtěchu*, Katolický týdeník 5, číslo 45, 6. listopadu 1994, s. 3.

²⁹⁶ Rozhovor s Lukášem Dobrodinským ze dne 1. 12. 2021.

²⁹⁷ Rozhovor s P. Janem Řailichem ze dne 28. 3. 2020.

²⁹⁸ Rozhovor s P. Janem Vývodou ze dne 13. 1. 2022.

²⁹⁹ Rozhovor s Věrou Dospělovou ze dne 25. 10. 2019.

³⁰⁰ NA, fond Ministerstvo kultury ČSR/ČR – Sekretariát pro věci církevní (1950) 1967–1990, Praha, karton 50, signatura Kajetán Matoušek.

hlavu a chtěl se usadit, a tak se to opakovalo několikrát“ dokud mu někdo ten klobouk nesebral a on se musel usadit bez něj.³⁰¹

Podle dalšího pamětníka byl biskup Matoušek poměrně uzavřené povahy, neboť mu museli všichni vykat, respektive nikomu nenabízel tykání, a to údajně ani blízkým spolupracovníkům, jakými mu byly Anna Švecová či paní Dospělová. Tykat mu mohli pouze příbuzní.³⁰²

Biskupa Matouška po revoluci hodnotili kněží jako osobu velice opatrnou a obezřetnou, neboť si toho dle jejich názoru za komunismu zažil dost.³⁰³ Ostatně další pamětnice biskupa Matouška popisovala jako velmi odvážného a statečného, neboť „za komunismu světil tajně kněze.“³⁰⁴

Vztahy biskupa Matouška s biskupem, později arcibiskupem Tomáškem měli být dle pamětníků velmi dobré. Však se dle pamětníků měli navzájem zpovídat, což by značilo velice dobré vztahy, které mezi sebou měli.³⁰⁵ Kardinál Tomášek měl biskupa Matouška údajně navštívit i v době Matouškova pobytu v nemocnici. Dokonce se měli setkat na faře u sv. Vojtěcha i s biskupem Otčenáškem a dobré vztahy měl biskup Matoušek mít i s Anastázem Opaskem.³⁰⁶

Dominikáni, kteří převzali správu farnosti u sv. Vojtěcha na Novém Městě pražském po biskupu Matouškovi po jeho odchodu z fary,³⁰⁷ při úklidu, objevili ve skříni předmět, který jeden z dominikánů popsal jako kající pás. Konkrétně uvedl, že se jednalo o „drátěný pás jakoby z pletiva jako na králíkárně,“ který „měl na jednom konci háček“ takže bylo jasné, že se dá zapnout do sebe. Na tom pásu „byla některá ta oka vystřižena a hroty pak byly nasměrovány dovnitř.“³⁰⁸ Je otázka, po kom tento pás na faře zůstal, a zda ho užíval případně biskup Matoušek, ale je to další zajímavost, která by mohla přiblížit osobnost biskupa Matouška.

Za zmínku zde stojí také připomenout, co je již napsáno v kapitole *Práce s mládeží*, kde je popsána jistá Matouškova tvrdohlavost a neochota akceptovat názor jiného člověka, když

---

³⁰¹ Rozhovor se Simonou Novotnou ze dne 10. 10. 2020.

³⁰² Rozhovor s Lukášem Dobrodinským ze dne 1. 12. 2021.

³⁰³ Rozhovor s P. Janem Railichem ze dne 28. 3. 2020.

³⁰⁴ Rozhovor s Annou Marešovou ze dne 13. 1. 2020.

³⁰⁵ Rozhovor s Annou Marešovou ze dne 30. 3. 2020 a rozhovor s Věrou Dospělovou ze dne 25. 10. 2019.

³⁰⁶ Rozhovor s Věrou Dospělovou ze dne 17. 3. 2020.

³⁰⁷ Rozhovor s P. Janem Railichem ze dne 28. 3. 2020.

³⁰⁸ Rozhovor s P. Karolem Laburdou ze dne 9. 12. 2021.

přinutil jednoho hochu se vyzpovídat, byť on o to neměl zájem a sám hoch pak měl tuto zpověď hodnotit jako neplatnou.

S ohledem na výše uvedené lze odhadnout, že osobnost biskupa Matouška nebyla jednoduchá a že nelze zcela určit a popsat jeho povahu. Na jednu stranu byl ke své rodině velmi otevřený a laskavý. Na druhou stranu byl k cizím lidem nedůvěřivý a někdy by se dalo říct, že až konfliktní. Zdá se snad, že pamětníci o biskupovi vypovídají spíše opatrně, a jeho osobnost uniká a znemožňuje hlubší pochopení. Nicméně se objevují drobné střípky dokládající, že to byl člověk se smyslem pro humor, jak to dokládá pamětnice chodící do místního chrámového sboru, jíž se jednou stalo, že když přišla jednou na zkoušku sboru, tak společně s varhanicí Hanou Marešovou objevily na kůru koště. Když se snažily zjistit, kdo ho na kůr dal, tak přišel biskup Matoušek a s rošťáckým výrazem oběma ženám řekl, že jim zde připravil dopravní prostředek, čímž myslel ono koště.³⁰⁹

Ze všech zmínek, vzpomínek a zápisů je zřejmé, že biskup Matoušek trpěl tím, že nemohl vykonávat své biskupské pověření.

2.8 Vzdělávání biskupa Matouška po nástupu do praxe

V době, kdy působil v duchovní správě na Sedlčansku, konkrétně dne 10. června 1937 mu bylo schváleno téma disertační práce, jež bylo *Boží Moudrost v starozákonních knihách Přísloví 8, 22-31, Sirachu 24 a knize Moudrosti 7, 22-81*,³¹⁰ kterou odevzdal v roce 1938 na „theologické fakultě Karlovy university v Praze“.³¹¹ Vzhledem k tématu jeho práce mu bylo odpuštěno rigorózum ze studia biblických věd Nového a Starého Zákona. Odpuštěna mu už ale nebyla následující rigoróza z morálky a pastorálky, kterou jako první absolvoval dne 22. června 1939.³¹² Druhé rigorózum absolvoval až po válce v roce 1945³¹³ a třetí, poslední, rigorózum z církevního práva absolvoval dne 17. června 1946.³¹⁴ Promoce na doktora teologie byla dne 21. června 1946 na Karlově univerzitě.³¹⁵ Díky dosaženému vzdělání byl v roce 1949 přijat za člena Sboru doktorů bohosloví, který byl na Karlově univerzitě.³¹⁶

---

³⁰⁹ Rozhovor s Annou Marešovou ze dne 30. 3. 2020.

³¹⁰ Rodinný archiv rodiny Novotných, Schválení disertačního téma pro bibl. práci, ze dne 10. 6. 1937.

³¹¹ Tamtéž, Curriculum vitae.

³¹² Tamtéž, Schválení disertační práce, ze dne 5. 6. 1939.

³¹³ Tamtéž, Curriculum vitae.

³¹⁴ Tamtéž, Potvrzení o vykonaném rigorosu z církevního práva, ze dne 29. 11. 1947.

³¹⁵ Tamtéž, Curriculum vitae.

³¹⁶ Tamtéž, Oznámení o přijetí do Sboru doktorů bohosloví.

V průběhu 2. světové války (19. května 1941) absolvoval ještě farní zkoušku,³¹⁷ která kněžím umožňuje se stát farářem. Bez farářské zkoušky je kněz brán jako administrátor farnosti.³¹⁸

V roce 1947 si biskup Matoušek doplnil vzdělání o odborně-vědecké způsobilosti k vykonávání úřadu katechety na středních školách.³¹⁹ Nejspíš díky tomuto osvědčení se z něj stal na chvíli po 2. světové válce inspektor pro výuku náboženství na školách v Praze-Nuslích, jak uvádím v kapitole *Po 2. světové válce*.

Díky materiálům dochovaným v Národním archivu víme, že se biskup Matoušek radil s jistým prof. Šímou o možnosti pokračovat doktorská studia po ukončení studií na teologické fakultě a pokračovat na fakultě právnické doktorským studiem církevního práva. Prof. Šíma mu toto doporučil³²⁰ a po lékařském vyšetření³²¹ byl od roku 1946 biskup Matoušek zapsán na Právnické fakultě Univerzity Karlovy a studoval ji až do ledna 1948. V rodinném archivu se dochovaly jak Index biskupa Matouška, tak i dosvědčující list o zápisu na Právnickou fakultu.³²² Zda se mu podařilo fakultu dostudovat se mi nepodařilo dohledat. Avšak dle pamětníků či příbuzných měl tuto školu dostudovat a získat titul doktora filosofie³²³ či doktora církevního práva.³²⁴

Avšak například v roce 1984 je u jeho jména napsané pouze ThDr.³²⁵ a v dalších dokumentech z doby, nejspíše z 1. dubna 1988, je uvedeno u jeho vzdělání pouze jeden „doktorát na teolog. fak. UK“³²⁶ a tudíž lze předpokládat, že dokončil pouze jedno doktorské studium a získal pouze jeden doktorský titul.

Zdatnost biskupa Matouška v schopnosti ovládnutí cizích jazyků dokládají nejen jeho příbuzní,³²⁷ ale i vysvědčení o splnění všeobecných jazykových zkoušek. Od roku 1954 do roku 1968 takto absolvoval kurzy a zkoušky z jazyků německého, italského, francouzského,

---

³¹⁷ Rodinný archiv rodiny Novotných, Curriculum vitae.

³¹⁸ Rozhovor s RD. Václavem Šustrem ze dne 6. 7. 2021.

³¹⁹ Rodinný archiv rodiny Novotných, Vysvědčení o odborně-vědecké způsobilosti k úřadu katechetskému na středních školách, ze dne 9. 8. 1947.

³²⁰ NA, fond Archiv pražského arcibiskupství - IV, 1921-1950, č. j. 14696/1946, list ze dne 27. 9. 1946.

³²¹ Tamtéž, č. j. 15513/1946, list ze dne 12. 10. 1946.

³²² Rodinný archiv rodiny Novotných, Dosvědčující list o zápisu RD. Matouška ke studiu na Právnické fakultě, ze dne 12. 2. 1947; Index lectionum.

³²³ Rozhovor se Simonou Novotnou ze dne 10. 10. 2020.

³²⁴ Rozhovor s Lukášem Dobrodinským ze dne 1. 12. 2021.

³²⁵ Rodinný archiv rodiny Novotných, Archidioecesis pragensis litterae commendatitiae, ze dne 9. 4. 1984.

³²⁶ NA, fond Ministerstvo kultury ČSR/ČR – Sekretariát pro věci církevní (1950) 1967–1990, Praha, karton 50, signatura Kajetán Matoušek.

³²⁷ Potomci sestry biskupa Matouška.

anglického, španělského a portugalského. Výsledky z těchto zkoušek se vyskytovaly v rozmezí od hodnocení *výborný* až po *dobrý*.³²⁸

Biskup Kajetán Matoušek vydal za svůj život dvě publikace, obě těsně po 2. světové válce. První z nich, s pojmenováním *Řešení školské otázky podle práva přirozeného*, vydala Matice Cyrilometodějská v Olomouci dne 12. března 1947³²⁹ a prodávala ji za cenu 16,- Kčs. Knihu tehdy ohodnotili na pražském arcibiskupství slovy: „Kniha poskytuje ve varu zápasu o jednotnou školu s jednotnou ideovou výchovou všem zájemcům potřebné poučení. Ukazuje, jak se má dívat na jednotnou proponovanou školu občan věřící, zvláště věřící katolík. Katoličtí rodičové by si měli všichni knihu koupiti, dobře pročísti a tak si uvědomiti, jaká mají práva i povinnosti ve výchově svých dětí.“³³⁰ Druhou knihu s názvem *Proč katolík věří?* vydal jako přílohu časopisu Logos a vydaná byla až v roce 1949, kdy ji už kontroloval cenzor, který knihu hodnotí slovy „Není tam nic závadného. Je to praktická stručná apologetika, která se velmi dobře uplatní jako četba pro konvertity a pro pracovníky v katolické akci. Doporučuji tento spis k udělení církevní úchvaly.“³³¹ Rozsahem nejsou tyto knihy velké. První kniha má 50 stránek a druhá kniha má stránek 54.³³² Že byla knížka *Proč katolík věří?* brána jako opravdu kvalitní duchovní dílo, dokládá i její opis, který se našel v pozůstalosti po biskupu Hladovi, která je v archivu pražské arcidiecéze.³³³ Na hlubší analýzu těchto děl však nezbyl prostor.

Arcibiskup Tomášek také publikoval dvě knihy. První je *Katolický katechismus* a druhá je pojmenovaná čistě *Pedagogika*. Obě jsou zmiňované v knize *Řešení školské otázky podle práva přirozeného* biskupa Matouška a dle Bubna a Pokorného to byly „skvělé práce“, které „se dočkaly řady vydání.“³³⁴

2.9 Tajná Matouškova biskupská činnost

2.9.1 Tajná kněžská svěcení

Jak již bylo řečeno v kapitole *Exkurz: mexické fakulty*, biskup Matoušek v době počátku komunistického režimu prokazatelně světil muže na kněze a ženy u něj přijímaly řeholní sliby. To dokládají i vzpomínky RD. Jiřího Reinsberga, který uvedl, že „aniž to kdo věděl, tajně světil kněze, byl oporou mnoha křesťanů a hlasatelem Božího slova i vědomostí.“³³⁵

³²⁸ Rodinný archiv rodiny Novotných, Vysvědčení o splnění jazykových kurzů.

³²⁹ K. Matoušek, *Řešení školní otázky*, s. 4.

³³⁰ NA, fond Archiv pražského arcibiskupství - IV, 1921-1950, č. j. 13051/1947.

³³¹ Tamtéž, č. j. 6292/1949.

³³² K. Matoušek, *Proč katolík věří?* a K. Matoušek, *Řešení školní otázky*.

³³³ AAP, OSK, Složka RD. Ladislava Hlada, *Proč věří katolík*.

³³⁴ M. Buben a P. Pokorný, *Encyklopedie českých a moravských pomocných (světících) biskupů*, s. 168.

³³⁵ 2. farní kronika u sv. Vojtěcha, *Vzpomínky Jiřího Reinsberga*.

Biskup Matoušek byl dle pamětníka ustanoven „jako tajný administrátor pražské arcidiecéze“ v případě nemožnosti arcibiskupa Berana fungovat,³³⁶ což nám dokládají i materiály dochované v Archivu bezpečnostních složek.³³⁷ Proto lze vysvětlit Matouškovu aktivitu při svěcení kněží, dokonce lze předpokládat, že „připravoval tajnou skupinu kněží pro případ“ silného pronásledování kněží, kdy by i kněží, kteří získali státní souhlas k výkonu, byly pronásledovány.³³⁸

Světicí činnost biskupa Matouška začala během roku 1950, jak je uvedeno v kronice sester de Notre Dame v Krči, kde je k roku 1950 uvedeno, že „pan biskup Matoušek světil zde tajně kněze z řádu jezuitů a redemptoristů. Některá jména známe: Vávra, Saller, Bříza, Vaněk, Kožušník, Sršeň, Svoboda, Hron, Krásenský, Brtva, Pospíšil, Antonín Liška“.³³⁹ Biskup Matoušek, dle vzpomínek sestry M. Věroslavy, vždy přišel s taškou špinavého prádla,³⁴⁰ aby zakryl pravý důvod návštěvy ústavu v Krči a po vysvěcení zase dostal tašku zpět, ale tentokrát s prádlem čistým.³⁴¹ K roku 1953 však tyto aktivity musely skončit, protože se sestry de Notre Dame musely přestěhovat z Krče do Šebetova u Boskovic na Moravě do starého zámku.³⁴²

Počet vysvěcených kněží může být i mnohonásobně vyšší. Bohužel se však nemusí podařit vyhledat všechny vysvěcené, protože již od té doby uběhlo téměř 75 let a většina zúčastněných je již po smrti. Jediného živého přítomného svědka procesu tajných svěcení prováděných biskupem Matouškem, kterého se v rámci mé práce povedlo dohledat je P. Benedikt Holota, jenž by se letos měl dožít 100 let, a se kterým jsem dokonce mohl realizovat rozhovor. Dále měl údajně biskup Matoušek vysvětit na kněze i „dr. Trojana, Antonína Bělohávků a P. Vyhlídku, kanovníka na Vyšehradě.“³⁴³

Kromě výše uvedených jmen je dále známo, že biskup Matoušek vysvětil na kněze Vincenta Petříka, jezuitu, ale i kněze z dalších řeholí, jako byl P. Josef Petr Ondok či již miněný františkán P. Benedikt Holota.

---

³³⁶ Rozhovor se P. Benediktem Holotou ze dne 11. 8. 2020.

³³⁷ ABS, SSV StB, arch. č. V-3881 MV, vyšetřovací spis č. 2, s. 309n.

³³⁸ Rozhovor s P. Benediktem Holotou ze dne 11. 8. 2020.

³³⁹ Archiv Kongregace Školských sester, Praha-Krč, karton č. 7, Dějiny domu Školských sester de N.D. v Praze 4, Hornokrčská 3, str. 3.

³⁴⁰ „V Ústavu pracovaly chovanky dle svých schopností. Šila se zde kostelní roucha, ale také vyšívalo, pletlo a háčkovalo i pro lidi. Nejdůležitější však byla prádelna. Téměř všechny pražské hotely, ubytovny, restaurace zde praly, dokonce i z Pražského hradu vozili vyprat ubrusy na jejich recepci právě sem“ (K. Otčenášek, *Kamínky 3*, s. 46.)

³⁴¹ Tamtéž, s. 46.

³⁴² Archiv Kongregace Školských sester, Praha-Krč, karton č. 7, Dějiny domu Školských sester de N.D. v Praze 4, Hornokrčská 3, str. 3.

³⁴³ Rozhovor s Annou Marekovou ze dne 13. 1. 2020.

Jedním ze svěcení, které se povedlo lépe popsat, bylo kněžské svěcení Antonína Lišky, redemptoristy, později vysvěceného na biskupa. Ještě před samotným svěcením však P. Liška potřeboval potvrzení od přestaveného řádu, tzv. dimisorálky, jenž se v té době nacházel na severu Čech, a které získal „jeden z bratří, který měl jet do Prahy na lékařské vyšetření“. Toto svěcení proběhlo 22. září 1951 „v kapli Školských sester de Notre Dame v Ústavu pro hluchoněmé v Praze – Krči,“ která, jak uvádí Jozef Gumenický ve své diplomové práci z roku 2012, v níž se věnoval právě P. Antonínu Liškovi, „již v současnosti neexistuje“ neboť byl „objekt přestavěn a presbytář kaple zbourán.“ Svěcení probíhalo podle tehdejšího ritu, kdy svěcený muž nejprve „přijal podjáhenské, jáhenské i kněžské svěcení“ přičemž byli nově vysvěcení kněží důsledně biskupem Matouškem vyzváni k tomu, aby zachovali své vysvěcení na kněze v tajnosti.³⁴⁴

Ke svěcení ostatních kněží se nedochovalo mnoho informací. Maximálně jejich vzpomínky, jako v případě P. Břetislava Vaňka, který po úmrtí redemptoristy P. Karla Břízy³⁴⁵ popsal události spojené s tajným svěcením. Nejprve bylo složité se vůbec dostat do samotné Prahy, protože jako vojáci měli zrovna v den svěcení zakázáno dostat vycházky. Jen díky jiným řeholníkům se jim povedlo opustit kasárny a stihnout vlak do Prahy. Když dorazili do Prahy tak je „v Krči přivítali“ a „jeden pater jezuita, co zprostředkoval svěcení s panem biskupem Matouškem nám řekl, jak to bude probíhat.“ Podle vzpomínek je poté poslali si odpočinout „než biskup přijde, abychom byli také odpočinutí, že to bude náročné. Skutečně to bylo náročné. Když přišel pan biskup ve tři hodiny, oznámila nám jedna sestřička, že se před budovou objevil nějaký muž, který se dívá po oknech, a tedy že je nebezpečí, že je to vyzrazeno.“ Tudíž museli se samotným svěcením počkat, ale „naštěstí ten chlapík brzy odešel“ a svěcení mohlo začít. „Svěcení nebylo ani v kapli, ale v sakristii jejich domácí kaple.“³⁴⁶ Podle webových stránek, které čerpaly z dnes již nedostupných webových stránek redemptoristů, probíhalo toto svěcení, stejně jako u ostatních tajných svěceních, zcela tajně, a to bez přítomnosti rodičů, přátel, známých a farníků z rodných farností.³⁴⁷ „Trvalo asi tak dvě hodiny, jako normální svěcení se vším všudy,“ protože svěcení dostali „jak subdiakonát a diakonát, tak i kněžské svěcení.“ Dokonce bylo oběma nabídnuto, že mohou druhý den sloužit u nich primici což oba odmítli, protože oba vždy po návratu do kasáren přivázeli z domova nějaké dobroty jako třeba buchty, což „by to bylo nápadné,“ kdyby se tentokrát vrátili s prázdnýma rukama. Museli „slíbit pod

---

³⁴⁴ Jozef Gumenický, *Antonín Liška*, s. 40n.

³⁴⁵ Mimochodem autora jednoho z nejznámějších mešních ordinárií (WS Církev.cz, online).

³⁴⁶ WS Svatá Hora, Spolužák a kolega, online.

³⁴⁷ WS Encyklopedie.brna.cz, online.

přisahou, že to nikomu“ neřeknou což oni dodrželi, ale jejich představení to nedrželi v tajnosti. Například P. Vaňkovi jednou “přišel dopis se jménem P. Vaněk.“³⁴⁸ Doklad, že to konkrétně P. Bříza nikomu neřekl a to celých 17 let,³⁴⁹ dokládá bratr P. Břízy, Jiří Bříza, který ve svých vzpomínkách na svého bratra uvádí, že když se během roku 1953 setkali tak „tehdy netušil, že už je knězem a dozvěděl se to až v roce 1968, kdy se zúčastnil“ bratrovy primice.³⁵⁰

Další vzpomínky na svěcení vydal P. Jaroslav Saller, díky kterým můžeme lépe poznat způsob domlouvání svěcení. Za J. Sallerem přišel v srpnu roku 1951 jezuita, který se nepředstavil, a dle Sallerových slov mu tento jezuita řekl že „byl pověřen biskupem, aby se ho otázel, zda by chtěl přijmout kněžské svěcení. Zároveň mu oznámil, že splnil všechny podmínky pro přijetí kněžského svěcení. Byl velmi dobře informován o Sallerových studiích, zkouškách a stylu života.“ Pro odpověď si přišel po dvou týdnech, kdy mu Saller řekl ano. Jezuita, mu pouze řekl tři informace. Datum, 8. září 1951, místo, Praha, a fotku dalšího svěcence. Tím se stal jezuita P. František Hron. O ostatní „se prý nemusel starat.“ Svěcení probíhalo v „soukromé kapli v ústavu hluchoněmých“ a kromě něj a P. Hrona byli svěceni další tři muži. Zajímavostí oproti svěcení P. Vaňka a P. Břízy bylo v tom, že „uprostřed svěcení najednou slyšeli silné bušení na dveře kaple“ což bylo znamení, že hrozí nebezpečí. „Dříve než se rozprehli různými směry přes dvorky a zahrádky, aby je nechtyli, se zjistilo, že jedna sestřička, která hlídala naproti, zpanikařila a ztropila poplach. Milou sestřičku pan biskup vyměnil a pokračovalo se ve svěcení.“ Na závěr, kdy novokněží dali biskupovi svá novokněžská požehnání, jim slavnostně oznámil, že jejich pravomoc se vztahuje na všechna území, která ovládají Sověti, včetně Číny, Koreje a Vietnamu. Kromě toho bylo po novokněžích přísně vyžadováno „nejpřísnější mlčení“.³⁵¹

Ze vzpomínek P. Benedikta Holoty se také dozvíme informace o svěcení kněží v roce 1952, které se již mírně lišilo od předchozích svěcení, kdy bylo svěceno několik mužů najednou. P. Benedikt Holota dostal od biskupa Matouška ještě nižší svěcení,³⁵² která dle slov P. Holoty získal „ještě před akcí K.“ Později začalo být povolené svěcení na kněze již pro studenty třetího ročníku teologického studia, u kterého ale ještě nebylo povolené po vysvěcení

---

³⁴⁸ WS Svatá Hora, Spolužák a kolega, online.

³⁴⁹ Tamtéž, Kněz, který přijal hodnost i kříž, online.

³⁵⁰ Tamtéž, Dopis Jiřího Břízy z 15. dubna 2002, online.

³⁵¹ K. Grunclová, *Boží dobrodruh*, s. 24n.

³⁵² Mezi tato nižší kněžská svěcení, která se udílela ještě v době před II. vatikánským koncilem a kterým se umožňovalo vykonávat určité náboženské funkce, patřil ostiariát, který dával jedinci možnost střežit bezpečnost kláštera, lektorát, kterým se jedinci umožnilo číst lekce během mše svaté, exorcistát, které jedinci umožnilo vyhánět z těla zlé duchy a akolitát, který jedinci umožňoval podávat svaté přijímání (Rozhovor se P. Benediktem Holotou ze dne 11. 8. 2020).

konat svátosti, takže museli tito vysvěcení kněží počkat, až budou mít dostudováno a až následně mohli vykonávat kněžskou funkci.³⁵³ Jenže P. Holota začal studovat v roce 1948 a když proběhla akce K a on byl internován, tak byl teprve ve druhém ročníku studia.³⁵⁴

Biskup Matoušek pak P. Holotu vysvětil na kněze 8. prosince 1952 „u sester v Krči“ a jak P. Holota sám řekl, jednalo se o „pozdní fázi svěcení, kdy už biskup byl zkušený“ v činnosti tajného svěcení kněží. S impulzem k tajnému svěcení přišel sám P. Holota, který se zkontaktoval s jednou sestrou Apoštolátu sv. Františka. Nakonec za biskupem Matouškem chodil sám a vše si s ním domlouval v průběhu svaté zpovědi. Po P. Holotovi byl vyžadován souhlas ke svěcení, který by mu vydal jeho představený a ten nesměl být starší šesti měsíců. Tento souhlas musel získat od provinciála, který byl v té době v internaci v Želivě. Proto P. Holota zkontaktoval maminku P. Inocence Kubíčka, který byl také v Želivě a ta žádost o povolení předala³⁵⁵ přes P. Kubíčka³⁵⁶. Bohužel toto potvrzení, než se dostalo k P. Holotovi již bylo téměř rok staré,³⁵⁷ což byl pro biskupa Matouška problém. Sestra Amáta, představená Apoštolátu sv. Františka, se za něj však zaručila a biskup Matoušek nakonec svolil. Svěcení proběhlo v minimálním počtu zúčastněných. Přítomní byli P. Holota, „biskup Matoušek, sestra Amáta a jeden jezuita.“ Po samotném procesu vysvěcení bylo P. Holotovi žádána tvrdá přísaha mlčení, kterou nakonec vydržel celých 18 let. Do té doby prý ani bezpečnostní složky nevěděly o P. Holotovi, že byl tajně vysvěcen na kněze.³⁵⁸

Dle vzpomínek P. Benedikta Holoty však nebyli všichni tajně vysvěcení kněží tak trpěliví a údajně část z nich začala kněžskou službu konat už předtím. Mělo se tak stát na Moravě, kde všechny tajné kněze měli pozatýkat, ale na biskupa Matouška však nedošlo.³⁵⁹

---

³⁵³ Rozhovor se P. Benediktem Holotou ze dne 11. 8. 2020.

³⁵⁴ Rozhovor se P. Benediktem Holotou ze dne 23. 11. 2021.

³⁵⁵ Toto předání nebylo vůbec jednoduché. Dle vzpomínek P. Holoty to proběhlo tak, že maminka navštívila P. Kubíčka a při tomto setkání byly v místnosti jenom tři lidé (ona, P. Kubíček a stráž). Celou dobu si povídali a museli být daleko od sebe a když se chtěli rozloučit, tak maminka P. Kubíka objala a Holotovu žádost mu strčila do kapuce. Stráž samozřejmě okamžitě oba oddělil, ale žádost již byla u P. Kubíčka, který ji již, neznámo jak, předal provinciálovi, který žádost potvrdil. P. Holota dodnes neví, jak se tato žádost dostala k němu zpět (Rozhovor se P. Benediktem Holotou ze dne 11. 8. 2020).

³⁵⁶ P. Kubíček je v materiálech uchovaných v Archivu bezpečnostních složek zmíněn jako ten, který se snažil pomoci nevysvěceným studentům teologie domluvit dokončení vysvěcení. Jak je uvedeno ve svazku „za tím účelem navázal spojení s biskupem dr. Tomáškem.“ P. Inocenc „ale byl odmítnut“ ze strany biskupa Tomáška (ABS, SKR, arch. č. KR-608208 MV, s. 12).

³⁵⁷ Během tohoto roka se P. Benedikt Holota na Klíčavě na svěcení připravoval a studoval literaturu, která zrovna byla k dispozici. U společně s ním internovaných vyučující konal tajně zkoušky z předmětů, po kterých dostával „potvrzení o zkoušce na útržky novin“ (Rozhovor se P. Benediktem Holotou ze dne 23. 11. 2021).

³⁵⁸ Rozhovor se P. Benediktem Holotou ze dne 11. 8. 2020.

³⁵⁹ Tamtéž.

Co se kněžského svěcení v pozdějších letech týkalo, tak nevíme, do jaké míry tajná svěcení biskup Matoušek praktikoval, ale jako příklad k této činnosti můžeme uvést P. Karola Laburdu, který se snažil dostat na studium teologie do Litoměřic, ale když mu to několikrát nebylo umožněno, tak mu měli na arcibiskupství poradit, aby zkusil některé z biskupů, zda by ho nevysvětili tajně. Tak to P. Laburda v roce 1983 zkusil u sv. Vojtěcha, kde o možnost tajného svěcení požádal biskupa Matouška. Ten mu na to měl odvětit, že „on takové věci nedělá“ a odmítl jeho žádost.³⁶⁰ Jelikož se nepovedlo dohledat další záznamy o tom, že by světil kněze i v jiné době než v 50. letech 20. století, dá se předpokládat, že tajná svěcení konal pouze na počátku komunistické diktatury.

Pro porovnání tajných svěcení kněží jinými státem neuznanými biskupy, lze podle autorů Bubna a Pokorného doložit, že biskup Ladislav Hlad vysvětil tajně 11 kněží.³⁶¹ Paní Kahounová uvádí v článku, že v době jeho působení ve farnosti sv. Václava v Kladně-Rozdělově, měl „s církevním souhlasem tajného ordináře litoměřické diecéze P. Jaroslava Dostálka tajně vysvětit sedm bohoslovců, kteří na radu svých představených nepřestoupili do státního semináře“³⁶² a k tomu pamětnice Marie Komárková uvádí, že k němu na bohoslužby chodilo mnoho „chlapců v uniformách“ což byli „PTPáci, většinou Slováci.“ „Některé z nich později i tajně vysvětil na kněze.“³⁶³

Zprávy o svěceních mužů od PTP biskupem Hladem během jeho působení na Kladně existují, ale u dalších dvou biskupů není snadné informace dohledat. Přenechávám je dalšímu bádání, nicméně se zdá, že tato jejich činnost nebyla tak výrazná jako u biskupa Matouška, který měl za úkol zastupovat arcibiskupa Berana a který tak činil s největší pravděpodobností pouze v době, kdy arcibiskup Beran byl internován a než byl jmenován apoštolským administrátorem biskup Tomášek.

2.9.2 Tajná spolupráce s řeholnicemi

Kromě kněží a kněžských svěcení se biskup Matoušek ujal i duchovní správy řeholnic. Vzhledem k blízkému vztahu biskupa Matouška a P. Urbana, který je popisován v kapitolách *Po 2. světové válce a Nástup do farnosti sv. Vojtěcha na Novém Městě pražském*, bylo pro biskupa Matouška automatické, že se po zatčení P. Urbana v roce 1950 ujal sester Apoštolátu sv. Františka³⁶⁴, který by jinak zůstal bez duchovního vedení. I samotné vedení však dle

---

³⁶⁰ Rozhovor s P. Karolem Laburdou ze dne 9. 12. 2021.

³⁶¹ M. Buben a P. Pokorný, *Encyklopedie českých a moravských pomocných (světících) biskupů*, s. 62.

³⁶² M. Kahounová, *Vzpomínky na biskupa Ladislava Alberta Hlada*, s. 8.

³⁶³ M. Kahounová, *Život a odkaz biskupa Ladislava Hlada*, s. 77.

³⁶⁴ Apoštolát sv. Františka, ke kterému se hlásí sestry a v menší míře i bratři, vznikl jako laické společenství ze třetího řádu sv. Františka z Assisi v roce 1927 zásluhou P. Jana Evangelisty Urbana. Cílem tohoto společenství

pamětnice bylo nebezpečné, protože sestry Apoštolátu byly hlídané, a proto je biskup nemohl navštěvovat u nich, ale sestry museli dojíždět za biskupem Matouškem ke sv. Vojtěchu na Novém Městě pražském. I zde to však nebylo jednoduché a jediné místo, kde mohl biskup Matoušek se sestrami být v kontaktu bylo ve zpovědnici, kam chodila každá ze sester samostatně a biskup s ní mohl probrat duchovní potřeby.³⁶⁵

Konkrétním příkladem, jak se biskup staral o řeholní sestry, je příběh sestry Aleny Budilové, pamětnice, kterou biskup Matoušek přijal v roce 1956 do Apoštolátu, tzv. obláčky, a v roce 1965 přijal i její věčné sliby. Před přijetím do Apoštolátu musela přijet do Prahy z Kolína, kde byla umístěná, a tento vstup do Apoštolátu proběhl za zavřenými dveřmi kostela sv. Vojtěcha na Novém Městě pražském pouze za přítomnosti biskupa Matouška a její představené.³⁶⁶ Je zapotřebí si připomenout, že do roku 1957 byl zdejší farářem RD. Brejla, o kterém pamětnice nic nevěděla, což mohlo být způsobeno buď zatajením informací před RD. Brejlou nebo, a k této variantě se spíše přikláním, o tom RD. Brejla věděl a dal biskupu Matouškovi povolení vykonávat takovéto aktivity ve farnosti. Poté musela složit přísahu o zachování mlčení, tedy i před vlastními rodiči. Samotné skládání věčných slibů proběhlo 27. června 1965 a to ve zpovědnici, aby to nebylo moc nápadné. Takto nebo podobně přijímal do Apoštolátu či u něj přijímaly věčné sliby další sestry Apoštolátu sv. Františka.³⁶⁷

Kromě ženských představitelk Apoštolátu sv. Františka se ale angažoval i u mužských bratří tohoto společenství. Po propuštění P. Urbana z vězení v roce 1965 měl biskup Matoušek se souhlasem P. Urbana a za jeho účasti vysvětit na jáhna prof. Antonína Pavelku (nar. 1904), který u biskupa Matouška často působil jako ministrant a v pozdější době se měl starat o P. Urbana. U tohoto svěcení opět mohlo být pouze omezené množství lidí^{368, 369}.

---

bylo starat se o chudinu, kterou členové Apoštolátu navštěvovali v jejich domácnostech. Úkolem členů Apoštolátu je dodnes se starat o potřebné a to zdravotně, sociálně a duchovně (Rozhovor se sestrou Alenou Budilovou ze dne 10. 2. 2022).

³⁶⁵ Rozhovor se sestrou Alenou Budilovou ze dne 10. 2. 2022.

³⁶⁶ Je zapotřebí si připomenout, že do roku 1957 byl zdejší farářem RD. Brejla, o kterém pamětnice nic nevěděla, což mohlo být způsobeno buď zatajením informací o působení biskupa Matouška před RD. Brejlou nebo, a k této variantě se spíše přikláním, o tom RD. Brejla věděl a dal biskupu Matouškovi povolení k tomu vykonávat takovéto aktivity ve farnosti sv. Vojtěcha (Tamtéž).

³⁶⁷ Tamtéž.

³⁶⁸ Dle pamětnice to bylo kromě biskupa Matouška a A. Pavelky i již zmiňovaný Urban a sestra Cecílie, která o tom pověděla sestře Aleně, pamětnici (Tamtéž).

³⁶⁹ Tamtéž.

3 Porovnání jednotlivých tajně a neveřejně svěcených biskupů

3.1 Archiv bezpečnostních složek jako pramenná základna pro výzkum osobností biskupů

K osobám tajně či neveřejně svěcených biskupů bylo vedeno velké množství spisů a svazků v materiálech Státní bezpečnosti. Bohužel se ne všechny materiály dochovaly, jako příklad poslouží materiály vedené k osobě kardinála Tomáška, jehož složky byly zničeny hned ke konci roka 1989.³⁷⁰

K osobě biskupa Ladislava Hlada se dochoval v Archivu bezpečnostních složek vyšetřovací spis arch. č. V-4888 MV, ve kterém je v roce 1959 vyšetřován za „protistátní činnost“, protože byl „bez vědomí a souhlasu čs. státních orgánů, tedy tajně, vysvěcen v Litoměřicích na biskupa, čímž se zapojil do ilegální organizace reakční církevní hierarchie“ a v důsledku čehož „vysvětil až do října roku 1954 větší počet bývalých bohoslovců, kteří v roce 1950 odmítli vstoupit do státem zřízeného Generálního semináře“. Na základě tohoto vyšetřovacího spisu byl také odsouzen dne 26. ledna 1960 k trestu odnětí svobody v délce devíti let.³⁷¹

Kromě toho se k osobě biskupa Hlada dochovaly také dva skartační protokoly. První byl vedený a uložený pod arch. č. 44657 MV a byl částečně vložen do arch. č. V-4888 MV a poté zničen. Druhý svazek vedený pod arch. č. 600384 MV byl v roce 1987 zničen z důvodu „prošlé době úlože, nepodstatnosti materiálů, dále proto, že jmenovaný dne 16. 12. 1979 zemřel“.³⁷²

K osobnosti biskupa Kajetána Matouška se dochoval kontrarozvědčný svazek arch. č. KR-828519 MV, který byl registrován dne 23. května 1975 a to z důvodu „zájmu Vatikánu o Matouška jako o biskupa, bude přistoupeno opět k jeho agenturně-operativní kontrole“, které předcházelo „agent. oper. rozpracování, které je prováděno k osobě Matouška již od r. 1951“, přičemž v posledních pár letech před rokem 1975 „nebyla aktivní kontrola činnosti Matouška prováděna.“ Tento svazek byl aktivním až do ledna 1988, kdy byl uložen do archivu s odůvodněním, že kvůli onemocněním, která jsou ve svazku popsána jako „celková tělesná sešlost“, již nehrozí ze strany Matouška nějaká protistátní činnost a jak je ve svazku uvedeno „sám je již srozuměn s tím, že jeho jmenování do vyšší církevní funkce naráží na

---

³⁷⁰ ABS, Registrační protokol Statisticko-evidenčního odboru XIII. správy SNB, záznam ze dne 27. 06. 1974 o registraci svazku reg. č. 7431 II. správy MV, krycí název „Tajemník“, k osobě Františka Tomáška, kategorie svazku „PO“ – prověřovaná osoba.

³⁷¹ ABS, SSV StB – VS, arch. č. V-4888 MV, osobní svazek, s. 1 a 279.

³⁷² ABS, Skartační protokol arch. č. 44657 MV a ABS, Skartační protokol arch. č. 600384 MV.

problém jeho špatného zdravotního stavu.“ Jmenováním do vyšší církevní funkce se myslí nástupnictví na pražském arcibiskupství po kardinálu Tomáškoví.³⁷³

Dále se k biskupovi Matouškovi dochoval také jeden sledovací svazek arch. č. SL-2930 MV, který byl zaveden již v 50. letech z důvodu zjištění „styků a kam dochází.“³⁷⁴ Další sledování proběhlo v roce 1976 z důvodu, že biskup měl „být navštíven jistou Schnitzerovou (Šnitcerovou) a ve 13 hodin odvezen za jistou Dr. Růžičkovou.“³⁷⁵ Proč měla SNB zájem o sledování biskupa Matouška právě kvůli kontaktu s těmito dvěma ženami, nevíme. Je známo že „organizace sledování byla prováděna podle plánu z dřívějšího sledování“ z 50. let 20. století.³⁷⁶

Mezi materiály, které se k osobě biskupa Matouška nedochovaly, patří svazek arch. č. 599962 MV,³⁷⁷ ke kterému se dochoval skartační protokol s informací, že byl „v roce 1951 založen osobní svazek a v roce 1966 převeden na pozorovací svazek.“ Zdůvodnění založení tohoto svazku bylo „podezření z nepřátelské činnosti. V průběhu agent. operativního rozpracování bylo zjištěno, že Matoušek prováděl nedovolenou náboženskou činnost, trestná činnost, pro kterou byl svazek založen, se neprokázala. Proto byl svazek v červnu 1968 uložen do archivu“. Samotné zničení svazku proběhlo v květnu 1987 s odůvodněním, že „prošla doba úlože svazku“ a že „jmenovaný je přestárlou osobou (76 let)“.³⁷⁸

K osobě biskupa Karla Otčenáška se dochovalo v Archivu bezpečnostních složek větší množství materiálů. Vyšetřovací spis arch. č. V-1192 HK byl zaveden v červenci 1954 a na jeho základě byl biskup Otčenášek v témže roce společně s dalšími čtyřmi lidmi odsouzen za „protistátní činnost prováděnou vysokou církevní hierarchií“ k odnětí svobody, přičemž biskup Otčenášek byl odsouzen k odnětí svobody na 13 let.³⁷⁹ V téže době byl evidován k svazku arch. č. KR-943508 MV, ve kterém je zmíněn pouze okrajově jakožto tajný biskup.³⁸⁰ Další dochovaný svazek je svazek arch. č. KR-940842 MV, který byl registrován v červenci roku 1962 a jednalo se o reakci na propuštění biskupa Otčenáška z vězení a jeho další činnost. Ve zdůvodnění zavedení svazku je uvedeno, že vězení, tedy „trest, nesplnil výchovný účel a je

---

³⁷³ ABS, SKR, arch. č. KR-828519 MV, s. 2, 5 a 294.

³⁷⁴ ABS, FSS SNB, arch. č. SL-2930 MV, 2. svazek a 3. svazek.

³⁷⁵ Tamtéž, 1. svazek, s. 3.

³⁷⁶ Tamtéž, 1. svazek, s. 4.

³⁷⁷ ABS, Registrační protokol Statisticko-evidenčního odboru XIII. správy SNB, záznam ze dne 06. 08. 1968 o archivaci svazku arch. č. 599962 do operativního archivu MV, krycí název „Střed“, k osobě Kajetána Matouška, kategorie svazku „P“ – pozorovací svazek, svazek byl zničen 25. 5. 1988.

³⁷⁸ ABS, Skartační protokol arch. č. 599962 MV.

³⁷⁹ ABS, SSV StB – VS, arch. č. V-1192 HK, 1. svazek, hlavní desky a s. 159 a 178.

³⁸⁰ ABS, SKR, arch. č. KR-943508 MV, II. část, s. 1n.

předpoklad, že bude dále pokračovat v trestné činnosti.“ Svazek byl ukončen a archivován v průběhu sametové revoluce. Návrh na ukončení svazku byl vytvořen 2. prosince 1989 a svazek byl uložen do operativního archivu MV o šest dní později.³⁸¹

K osobě biskupa Františka Tomáška bylo vedeno mnoho různých svazků, ale většina se nedochovala, jak jsem již uvedl na začátku této kapitoly. Mezi nedochovanými svazky byl například svazek reg. č. 7431 II. správy MV. Kromě tohoto svazku to byl také svazek arch. č. 12846 OV.³⁸²

Mnoho informací k němu lze dohledat ve svazcích vedených k jiným osobám, například svazek arch. č. KR-845042 MV, který je veden k osobě Jana Davida,³⁸³ nebo ve svazku arch. č. TS-676005 MV, který je již v této práci zmíněn a který je veden k osobě Vladimíra Rudolfa.³⁸⁴ Dalším významným materiálem dochovaným k osobě biskupa Tomáška je sledovací svazek arch. č. SL-5032 MV, který byl zaveden již v roce 1962, jen proto, že přijel navštívit Prahu z Moravské Hrušové, kde žil a pracoval.³⁸⁵ Tento svazek byl bohatě využíván až do konce 80. let. Poslední sledovací záznam proběhl v létě 1988, kdy byl sledován, protože biskup Tomášek plánoval „kontakt s představiteli nepovolených mužských řeholí.“³⁸⁶

Další informace se dají dohledat i v jiných dochovaných fondech a sbírkách v Archivu bezpečnostních složek. Za zmínku stojí například zmínit i objektové svazky, historický fond a mnoho dalšího. V této práci je nelze zpracovat s ohledem na její téma a rozsah.

Obecně lze říci, že tehdejší Státní bezpečnost věnovala velké úsilí sledování církve na všech úrovních, tedy včetně tajně a neveřejně vysvěcených biskupů, což potvrzuje i množství různých svazků dochovaných zcela, částečně, ve formě skartačních protokolů nebo jen v odkazech z archivních a registračních protokolů. Od vyšetřovacích svazků těch, kteří byli odsouzeni a posláni do vězení (Otčenášek a Hlad), přes svazky kontrarozvědné, jež se mnohdy nedochovaly, ale potvrzují zájem státních orgánů o činnosti všech čtyř biskupů, jimiž se v této práci věnuji, až po sledovací svazky, které byly prováděny při speciálních příležitostech a za

---

³⁸¹ ABS, SKR, arch. č. KR-940842 MV, s. 1 a Návrh na ukončení rozpracování os. svazku „JAN“ reg. č. 13928 ze dne 2. prosince 1989.

³⁸² ABS, Registrační protokol Statisticko-evidenčního odboru XIII. správy SNB, záznam ze dne 02. 03. 1965 o archivaci svazku arch. č. 12846 do operativního archivu OV, krycí název „Biskup“, k osobě Františka Tomáška, kategorie svazku „P“ – pozorovací svazek, svazek byl zničen 5. 12. 1989.

³⁸³ ABS, SKR, arch. č. KR-845042 MV.

³⁸⁴ ABS, SSTS, arch. č. TS-676005 MV.

³⁸⁵ ABS, FSS SNB, arch. č. SL-5032 MV, 1. svazek, s. 1.

³⁸⁶ Tamtéž, 4. svazek, I. část, s. 8.

vhodných podmínek, a právě proto byly vedeny pouze na biskupa Matouška a Tomáška. Všichni zmínění biskupové byli Státní bezpečností sledováni a kontrolováni.

3.2 Porovnání biskupa Matouška s ostatními tajně svěcenými biskupy

V této kapitole se pokusím o porovnání biskupa Matouška s Karlem Otčenáškem, Františkem Tomáškem a Ladislavem Hladem, tajně vysvěcenými biskupy. Porovnání se týká oblastí *vzdělání a původu a vztahům k farníkům*.

3.2.1 Vzdelání a původ

Biskup Kajetán Matoušek se narodil 7. srpna 1910 v porodnici u Apolináře a pokřtěn byl až 15. srpna téhož roku v kostele sv. Apolináře.³⁸⁷ Vyrůstal nejprve v Praze na Vinohradech a do školy chodil do svých devíti let na Vinohradech v Lužické ulici. V roce 1919 se však rodina Matouškova, Kajetán Matoušek, jeho sestra Jiřina a jejich rodiče, přestěhovala z Prahy do Kolína, kde biskup Matoušek zůstal až do konce svých středoškolských studií, po nichž šel studovat do Říma v nově zbudovaném Nepomucenu teologii.

Biskup Hlad se narodil 3. února 1908 v Plzni podle rodného listu v ulici Táborské č. 14 a pokřtěn byl 9. února téhož roku v arciděkanství chrámu sv. Bartoloměje.³⁸⁸ Ze vzpomínek pamětníků víme o biskupu Ladislavu Hladovi, že pocházel z chudých poměrů a jak to měl současníkům sám říkat „bída byla jeho kamarádka od dětství.“ Dle pamětníků měl mít dvě sestry, z nichž jedna, Marie, zemřela hodně malá. Druhou sestrou byla Eliška. Z vyprávění pamětníka vyplývá, že Ladislav se sestrou Eliškou brzy přišli o tatínka, který měl zemřít buď „ve válce“³⁸⁹ nebo na její následky.“ Aby se užívali, jejich maminka „pracovala ve Škodových závodech v Plzni a po práci ještě posluhovala a prala prádlo v různých bohatých rodinách.“ Dle vyprávění Hladova maminka „v koutku duše toužila po tom, aby mohla Ladislava spatřit u oltáře jako Kristova kněze.“³⁹⁰ Během studií měl biskup Hlad hrát v Orelské kapele na klarinet.³⁹¹ Po maturitě, kterou absolvoval v červnu roku 1926 na druhé české státní reálce v Plzni vystudoval teologii na bohoslovecké fakultě Univerzity Karlovy.³⁹²

František Tomášek se narodil 30. června 1899 ve Studénce u Nového Jičína na Moravě do rodiny učitele v místní škole, přesněji nadučitele, který byl varhaníkem v kostele, a jeho strýc Josef byl ve Studénce starostou. Po smrti otce, který zemřel ve Františkových sedmi

---

³⁸⁷ Viz kapitola *Dětství a studia*.

³⁸⁸ AAP, OSK, Složka RD. Ladislava Hlada, Rodný a křestní list Ladislava Hlada ze dne 18. 10. 1940.

³⁸⁹ Myšleno je 1. světové válce.

³⁹⁰ M. Kahounová, *Život a odkaz biskupa Ladislava Hlada*, s. 78n.

³⁹¹ Tamtéž, s. 98.

³⁹² AAP, OSK, Složka RD. Ladislava Hlada, Vysvědčení o dospělosti ze dne 15. 6. 1926.

letech, se osířelá rodina přestěhovala do Olomouce, kde František Tomášek v roce 1918 vystudoval Slovanské gymnázium. Po maturitě, hned narukoval na vojnu, ale projevila se u něho nemoc zděděná po jeho otci, tuberkulóza. Ze zdravotních důvodů byl propuštěn z armády, jenže kvůli tuberkulóze mu lékař ani nechtěl dát doporučení pro studium v semináři. Údajně tak do olomouckého semináře vstoupil „jen na revers, na prohlášení, že vstupuje na vlastní nebezpečí.“ V Olomouci seminář vystudoval a v roce 1922 jej vysvětil olomoucký arcibiskup Cyril A. Stojan.³⁹³

Biskup Karel Otčenášek se narodil dne 13. dubna 1920 v Českém Meziříčí u Dobrušky.³⁹⁴ Dle svých slov „své poslání k kněžství pocítil...již v dětství a za pomoci místního faráře se dostal do Prahy, kde byl přijat na věhlasné Arcibiskupské gymnázium“.³⁹⁵ Od svých 11 let studoval na pražském arcibiskupském gymnáziu v Bubenči a po absolvování maturity v roce 1939 nastoupil do kněžského semináře v Hradci Králové. Královéhradecký biskup jej v rámci studia poslal na Lateránskou univerzitu, kde, jak uvádí Michal Sklenář ve své knize, měl začít studovat již od roku 1939³⁹⁶ a kde měl Otčenášek dosáhnout licenciátu teologie. Na kněze byl vysvěcen dne 17. března 1945 v Římě, stejně jako biskup Matoušek.³⁹⁷

Podle dohledaných pramenů lze říct, že všichni výše zmínění biskupové pocházeli z chudších poměrů a biskupům Hladovi a Tomáškovi dokonce již v dětství zemřeli otcové. Další podobnost je ve studiích biskupů Matouška a Otčenáška, kteří oba studovali na římské univerzitě a žili v koleji Nepomucenum.

3.2.2 Vztah k farníkům

Podle vzpomínek zaznamenaných v diplomové práci paní Kahounové byl biskup Hlad přísný na sebe i na lidi. „Už v sobotu odpoledne chtěl, aby se lidé připravovali na Den Páně“ a když se někdo „provinil, a to hlavně nedělní prací“, tak „z kazatelny ohlašoval“ tyto provinilce a co spáchali. Přesto měl však kostely plné. Lidi si dokázal získat svou povahou a vřelým chováním. Kdo potřeboval, tomu věnoval peníze.³⁹⁸ Například jeden pamětník uvedl, že vzpomíná, jak jednomu jeho „spolužákovi z chudé rodiny koupil na zimu boty, ponožky, rukavice a jiné oblečení, aby mu nebyla zima.“³⁹⁹

---

³⁹³ B. Svoboda, *Na straně národa*, s. 16 až 18.

³⁹⁴ M. Buben a P. Pokorný, *Encyklopedie českých a moravských pomocných (světících) biskupů*, s. 117.

³⁹⁵ WS Paměť národa, online.

³⁹⁶ M. Sklenář, *Děkan Václav Boštík*, s. 69 a 129.

³⁹⁷ M. Buben a P. Pokorný, *Encyklopedie českých a moravských pomocných (světících) biskupů*, s. 117.

³⁹⁸ M. Kahounová, *Život a odkaz biskupa Ladislava Hlada*, s. 64.

³⁹⁹ Tamtéž, s. 70.

Štědrost mu zůstala i v pozdějších letech, v době, kdy působil v Moravici, kdy si nechal koupit od tamějšího faráře vždy přesný počet kusů ovoce či jiných pochutin. „Když se pan farář udiveně ptal, proč ne třeba 2-3 kila, P. Hlad řekl: „Já chci obdarovat všechny sestry, které tu působí, aby se tedy na všechny dostalo.“⁴⁰⁰

Jiný pamětník, kněz spadající pod Hladův vikariát, uvedl, že biskup Hlad „byl velice přísný, ale laskavě rozumný.“⁴⁰¹ Vztah s farníky si udržoval i tím, že v rámci týdne „obešel svoji farnost a pro každou ves měl svůj den, kam chodíval večer na májovou pobožnost do kapličky.“⁴⁰²

Biskup Hlad byl mezi farníky oblíben „svým zájmem o jejich život.“ Dle pamětníka „to tehdy nebylo zvykem.“⁴⁰³ Další důkaz obliby mezi věřícími bylo i to, že ho zvali na všemožné plesy a on tam chodíval a spolu s ostatními „zpíval i žertovné písničky“ a „farníky oslovoval teto a strejčku“, jak to bylo na vesnici zvykem. Doklad obliby mezi věřícími určitě dokazuje jejich reakce, „když pro P. Hlada přišli.“ Podle pamětníka pak „chlapi byli na návsi, ale nikdo se neodvážil nic říci. Pro P. Hlada pak přijeli v noci.“⁴⁰⁴ To dokládá další vzpomínka, kde se uvádí, že „když pak lidé viděli, že k faře přijelo auto StB, přišli sedláci až z Ratiboře s vidlemi a kosami a postavili se před faru.“ Jelikož „StB nestála o veřejné zatčení, při kterém by musela překonávat odpor farníků“ přijela si pro něj až v noci.⁴⁰⁵

Kompletní vztah biskupa Matouška k farníkům z dřívější doby, například z doby nástupu do farnosti u sv. Vojtěcha či z působení v Nuslích, nelze již komplexně uskutečnit, protože jsou k dispozici pouze útržky posledních žijících pamětníků, kteří v té době byli dětmi, což ovlivňuje jejich vzpomínky z té doby. Jako příklad uvádím pamětnici, která biskupa Matouška zažila ve farnosti v Nuslích. Dle těchto pamětí se biskup velmi angažoval v práci s katolickou mládeží.⁴⁰⁶ Například v tu dobu založil 3 mariánské družiny, pro chlapce, pro dívky i pro ty nejmenší.⁴⁰⁷ V pozdější době, během působení ve farnosti u sv. Vojtěcha, zase spolupracoval se skauty, kterým umožnil v roce 1968 si založit klubovnu na faře

---

⁴⁰⁰ M. Kahounová, *Život a odkaz biskupa Ladislava Hlada*, s. 89.

⁴⁰¹ Tamtéž, s. 68.

⁴⁰² Tamtéž, s. 70.

⁴⁰³ Tamtéž, s. 91.

⁴⁰⁴ Tamtéž, s. 73.

⁴⁰⁵ Tamtéž, s. 94.

⁴⁰⁶ Rozhovor s Ludmilou Pelikánovou ze dne 10. 7. 2021.

⁴⁰⁷ Viz kapitola *Návrat do vlasti*.

u sv. Vojtěcha.⁴⁰⁸ V té souvislosti je třeba zmínit i Annu Švecovou, která skauty vedla a poté biskupu Matouškovi pomáhala.

Kromě podpory skautů, se Matouškově podpoře těšila i hudba. Ve farnosti nacvičoval a zpíval sbor *Cantus Amici*,⁴⁰⁹ i chrámový sbor pod vedením Hany Marešové.⁴¹⁰

Vzpomínky farníků biskupa Tomáška z doby jeho působení v Moravské Huzové do roku 1965, kdy nastoupil jako apoštolský administrátor pražského arcibiskupství, se mi nezdařilo dohledat. V literatuře u je popsán vývoj biskupa Tomáška při jeho působení na pražském arcibiskupství včetně narůstajících sympatií věřících v pražské arcidiecézi. Z počátku se mohl věřícím biskup Tomášek zdát jako člověk, který se nestaví vůči režimu. Důvodem mohlo být, podle autorů Balíka a Hanuše, distancování se od Charty 77.⁴¹¹ Později, když se do biskupova okolí dostali lidé jako humanista J. Zvěřina, se začal biskup Tomášek více aktivizovat v obhajobě občanských svobod, za což si ho věřící velmi oblíbili.⁴¹² Dokladem je i neúspěšná snaha československých státních orgánů domluvit se na československo-vatikánských jednáních o odvolání biskupa Tomáška z funkce pražského arcibiskupa a dosadit na jeho místo někoho jiného. Po veleúspěšné pouti na Velehradě v roce 1985 se popularita biskupa Tomáška zvyšovala. Z knihy Bohuslava Svobody je známo, že „po každé pontifikální mši svaté doprovázeli tisíce věřících kardinála od katedrály k Arcibiskupskému paláci na Hradčanském náměstí s voláním ‚Ať žije otec kardinál!‘“⁴¹³

Ke vztahu farníků s biskupem Otčenáškem se mi nezdařilo dohledat žádné prameny.

3.3 Stručné životopisy biskupů Tomáška, Otčenáška a Hlada

3.3.1 František Tomášek

František Tomášek se narodil 30. června 1899 ve Studénce u Nového Jičína na Moravě. Po smrti otce se celá rodina přestěhovala do Olomouce, kde František Tomášek v roce 1918 vystudoval Slovanské gymnázium, načež vstoupil do olomouckého semináře.⁴¹⁴

Po vystudování semináře byl 5. července 1922 v Olomouci vysvěcen na kněze. Působil nejprve v Olomouci a od roku 1927 v Kelči u Hranic. V roce 1934 nastoupil jako asistent na Cyrilometodějské bohoslovecké fakultě v Olomouci, kde působil až do uzavření vysokých škol

---

⁴⁰⁸ Jak to uvádím v kapitole *Práce s mládeží*.

⁴⁰⁹ Viz kapitola *Práce s mládeží*.

⁴¹⁰ 2. farní kronika u sv. Vojtěcha, s. 173.

⁴¹¹ S. Balík a J. Hanuš, *Katolická církev v Československu*, s. 97.

⁴¹² Tamtéž, s. 99, 101 a 243n.

⁴¹³ B. Svoboda, *Na straně národa*, s. 157 až 161.

⁴¹⁴ M. Buben a P. Pokorný, *Encyklopedie českých a moravských pomocných (světících) biskupů*, s. 167.

nacisty v roce 1939, ale i během války působil jako vyučující⁴¹⁵. Po znovu otevření vysokých škol nastoupil jako vyučující na bohosloveckou fakultu, kde byl dokonce jmenován mimořádným profesorem pedagogiky a katechetiky.⁴¹⁶

František Tomášek byl papežem Piem XII. v říjnu 1949 jmenován titulárním biskupem butským a bylo určeno, že bude působit v olomoucké arcidiecézi. Tajné biskupské svěcení učinil arcibiskup Josef Matocha, který Tomáška vysvětil 14. října 1949 „v soukromé kapli arcibiskupského paláce v Olomouci.“⁴¹⁷

Biskup Tomášek po zrušení olomoucké bohoslovecké fakulty, v roce 1950 konal duchovní činnost ve farnosti Bohušov u Krnova jako administrátor. Zde byl dne 23. července 1951 zatčen a uvězněn⁴¹⁸ v Želivě. Z internace v Želivě byl propuštěn dne 28. května 1954 a stal administrátorem farnosti Moravská Huzová, kde působil až do svého jmenování apoštolským administrátorem v roce 1965.⁴¹⁹

Biskup Tomášek byl „jako jediný z domácích biskupů“ puštěn totalitním režimem Československa na zasedání II. vatikánského koncilu, podle autorů Buben a Pokorného.⁴²⁰

Od počátku československo-vatikánských jednání, tedy od března 1963, Vatikán navrhoval biskupa Františka Tomáška jako apoštolského administrátora pražské arcidiecéze, který by nahradil stávajícího arcibiskupa Josefa Berana. Po řadě jednání dostal od státních úřadů souhlas, a po složení slibu věrnosti do rukou ministra kultury, který proběhl dne 18. února 1965 biskup Tomášek mohl ujmout vedení arcidiecéze.⁴²¹

Počátkem roku 1968 biskup Tomášek vydal prohlášení, ve kterém „poděkoval všem věřícím, kteří trpěli v době komunistického teroru“ a „velkoryse zmínil ty, kteří neunesli těžké břímě a podlehli.“⁴²²

Výsledky II. vatikánského koncilu se v Československu zpočátku neujaly. V průběhu roku 1968 vzniklo z iniciativy biskupa Tomáška Dílo koncilové obnovy, jež nahradilo upadající Mírové hnutí katolického duchovenstva, které se rozpustilo samo dne 21. března 1968 „na

---

⁴¹⁵ Vyučoval náboženství na školách a také na bohosloveckém učilišti (M. Buben a P. Pokorný, *Encyklopedie českých a moravských pomocných (světících) biskupů*, s. 167).

⁴¹⁶ Tamtéž, s. 167n.

⁴¹⁷ Tamtéž, s. 168.

⁴¹⁸ Nebylo to klasické vězení, ale jednalo se o internační tábor, kde se však „režim nelišil od regulérního vězení“ (S. Balík a J. Hanuš, *Katolická církev v Československu*, s. 78).

⁴¹⁹ Tamtéž, s. 78.

⁴²⁰ M. Buben a P. Pokorný, *Encyklopedie českých a moravských pomocných (světících) biskupů*, s. 168.

⁴²¹ S. Balík a J. Hanuš, *Katolická církev v Československu*, s. 42n a 90.

⁴²² Tamtéž, s. 279.

výslovné přání F. Tomáška“ a shromážděné duchovenstvo téhož dne zvolilo předsedu Díla koncilové obnovy, biskupa Františka Tomáška.⁴²³ Pro státní úřady byl nevyhovujícím předsedou, a proto se ho snažili z této pozice odvolat zavedením změn.⁴²⁴ Iniciativa v církvi související se zavedením změn obřadů a dalších reforem podle II. vatikánského koncilu se státním úřadům nezamlouvala. Po srpnových událostech roku 1968 jim již nic nebránilo, aby Dílo koncilové obnovy zrušily, a proto ministerstvo vnitra odmítlo legalizovat organizaci katolických duchovních, kterou neovládala KSČ. Dílo koncilové obnovy ještě nelegálně fungovalo na místních úrovních do nástupu tvrdé normalizace utužení režimu, v letech 1969 a 1970.⁴²⁵

Dne 26. dubna 1976 se dostalo biskupu Tomáškovi velké cti, když byl jmenován kardinálem, byť prozatímně *in pectore* tedy tzv. v srdci, což obnášelo nezveřejňování této skutečnosti veřejnosti. Tato informace byla zveřejněna o rok později, 27. června 1977, a na konci stejného roku, 30. prosince 1977, byl kardinál Tomášek také jmenován pražským arcibiskupem, tedy 12 let po jmenování apoštolským administrátorem.⁴²⁶ To dokládá i záznam z farní kroniky u sv. Vojtěcha na Novém Městě pražském, kde se píše, že byl František Tomášek „v lednu jmenován pražským arcibiskupem a předtím v červenci kardinálem.“ Vzhledem k tomu, že obě události jsou uváděny s měsíčním zpožděním, než jak uvádějí Balík s Hanušem, dá se předpokládat, že k veřejnosti se tato skutečnost dostala s určitým opožděním,⁴²⁷ což potvrzují i autoři Buben a Pokorný, kteří uvádějí, že dohoda byla 30. prosince 1977 a veřejnosti to bylo „zveřejněno až 10. ledna 1978.“⁴²⁸

Biskup Kajetán Matoušek obě jmenování komentuje ve farní kronice u sv. Vojtěcha následovně: „Je mu 79 let. Kardinálské volební právo ztratí v 80 letech. Jako arcibiskup dle zákonů II. vatik. koncilu měl jít v 75 letech do důchodu. Jeho údělem je pomalá likvidace Církve v arcidiecesi nedostatkem kněžstva a rušením far.“⁴²⁹

V průběhu roku 1977 se ještě udála jedna významná událost, a to vydání Charty 77, kterou se signatáři domáhali, aby stát dodržoval vlastní zákony, a tudíž požadovali svobody

---

⁴²³ S. Balík a J. Hanuš, *Katolická církev v Československu*, s. 47 a 130.

⁴²⁴ J. Cuhra, *Dílo koncilové obnovy*, s.119.

⁴²⁵ S. Balík a J. Hanuš, *Katolická církev v Československu*, s. 47 a 130.

⁴²⁶ Tamtéž, s. 96n.

⁴²⁷ 2. farní kronika u sv. Vojtěcha, s. 212.

⁴²⁸ M. Buben a P. Pokorný, *Encyklopedie českých a moravských pomocných (světících) biskupů*, s. 168.

⁴²⁹ 2. farní kronika u sv. Vojtěcha, s. 212.

jimi zaručené. Avšak „sbor českých a moravských katolických biskupů a ordinářů v čele s F. Tomáškem se od Charty distancoval“ tím, že se k signatářům nepřipojil.⁴³⁰

Nicméně přes arcibiskupovo nepostavení se za Chartu 77 se od 80. let začal významněji angažovat proti politice komunistického režimu. Nejprve to bylo následování papežova dekretu *Quidam episcopi*, podle kterého mohl požadovat zrušení Sdružení katolických duchovních *Pacem in terris*, ovládané KSČ, a postihovat církevní představitele *Pacem in terris*. Ke konci roku 1982 arcibiskup Tomášek odebral *Katolickým novinám* církevní schválení a dne 1. listopadu 1982 pak „odvolal Jana Lebedu z funkce církevního cenzora.“ Kromě toho členům vlády zasílal dopisy, ve kterých žádal náboženskou svobodu v Československu či podporoval nejrůznější petice, které se zabývaly náboženskou tematikou. Dokonce se na začátku roku 1989 postavil za demonstranty během tzv. Palachova týdne.⁴³¹ Arcibiskupovu aktivitu v obraně občanských svobod dokládají i Buben s Pokorným.⁴³² Vliv na jeho změnu postojů k společenskému aktivismu udávají Balík a Hanuš v přítomnosti osobnosti Josefa Zvěřiny, kněze a humanistického intelektuála.⁴³³

V roce 1979 si v souvislosti s jmenováním Jana Pavla II. papežem tajná československá policie vymezila postup, jakým by chtěla infiltrovat církev. Mimo jiné zde bylo uvedeno, že se chtějí „maximálně zaměřit na kardinála Tomáška – prostřednictvím agentů a odposlouchávání“.⁴³⁴

V roce 1985 proběhla velehradská pout'⁴³⁵, při které se slavilo jubilejní 1100. výročí od úmrtí sv. Metoděje. Již o rok dříve českoslovenští církevní představitelé vedli dialog s Římem o tom, zda by papež Jan Pavel II tuto slavnost nenavštívil. Ten si dokonce v roce 1984 pozval do Říma arcibiskupa Tomáška, kterému však státní úřady nepovolily se do Říma vydat a návštěva se proto nekonala. Papež Jan Pavel II., kterému československé státní úřady nepovolily vstup do země, velehradské slavnosti v roce 1985 nenavštívil. Na pout' odeslal

---

⁴³⁰ S. Balík a J. Hanuš, *Katolická církev v Československu*, s. 97.

⁴³¹ Tamtéž, s. 99 a 101.

⁴³² M. Buben a P. Pokorný, *Encyklopedie českých a moravských pomocných (světících) biskupů*, s. 168.

⁴³³ S. Balík a J. Hanuš, *Katolická církev v Československu*, s. 243n.

⁴³⁴ Tamtéž, s. 146.

⁴³⁵ Tato pout' se stala legendární. Byť československé úřady dělaly vše pro to, aby se tato akce, pokud možno, nekonala, nebo se o ní aspoň mnoho nevědělo, tak se 7. července 1985 na Velehradě sešlo ohromné množství věřících. Podle státní správy se zde mělo sejít na 100 tisíc poutníků, avšak odhad církve činil tehdy 150 až 200 tisíc věřících (S. Balík a J. Hanuš, *Katolická církev v Československu*, s. 56). Sám biskup Kajetán Matoušek do svatovojtěžské kroniky uvedl počet přítomných věřících na počet 150 tisíc (2. farní kronika u sv. Vojtěcha, s. 215).

pozdravný list, „který přečetl kardinál Tomášek.“ Celou tuto slavnou pouť pak lze popsat slovy samotného kardinála Tomáška: „To není skutečnost, to je sen.“⁴³⁶

V druhé polovině 80. let byl kardinál Tomášek brán za velkou autoritu v církvi, což bylo „pro československou stranu noční můrou“, a proto se snažila o minimalizaci jeho vlivu. Při československo-vatikánských jednáních proto československá strana usilovala o „penzionování kardinála Tomáška“.⁴³⁷

V průběhu roku 1989 probíhaly poslední fáze svatořečení blahoslavené Anežky České, přičemž vlastní svatořečení se uskutečnilo dne 12. listopadu 1989 v Římě za povolené účasti desetitisíců československých poutníků. Tohoto svatořečení se zúčastnil pochopitelně i arcibiskup Tomášek. Zpět se vrátil letadlem dne 20. listopadu 1989 do Prahy, kde již začínala sametová revoluce. Do aktivity protestujících se zapojil spíše pasivně, však mu v této době již bylo 90 let, ale s velkým odhodláním.⁴³⁸ Kardinál Tomášek byl během sametové revoluce „jedním z hrdinů“, jak napsali Buben a Pokorný.⁴³⁹

Během „historicky první“ návštěvy papeže v českých zemích, která proběhla ve dnech 21. a 22. dubna 1990, ho kardinál Tomášek z pozice pražského arcibiskupa přivítal v Praze.⁴⁴⁰

O rok později požádal kardinál Tomášek, ve věku téměř 92 let, papeže o zproštění úřadu pražského arcibiskupa z důvodu vysokého věku, což papež 27. března 1991 přijal. Život kardinála Tomáška skončil dne 4. srpna 1992 v Praze a pohřben byl „v katedrále sv. Víta do nové arcibiskupské hrobky.“⁴⁴¹

3.3.2 Karel Otčenášek

Karel Otčenášek se narodil dne 13. dubna 1920 v Českém Meziříčí u Dobrušky. Od svých 11 let studoval na pražském arcibiskupském gymnáziu v Bubenči a po absolvování maturity v roce 1939 nastoupil do kněžského semináře v Hradci Králové. Královéhradecký biskup jej v rámci studia poslal na Lateránskou univerzitu,⁴⁴² kde, podle knihy Michala Sklenáře, měl začít studovat již od roku 1939⁴⁴³ a kde měl Otčenášek dosáhnout licenciátu teologie. Na kněze byl vysvěcen dne 17. března 1945 v Římě, stejně jako biskup Matoušek.⁴⁴⁴

---

⁴³⁶ S. Balík a J. Hanuš, *Katolická církev v Československu*, s. 56n.

⁴³⁷ Tamtéž, s. 58n.

⁴³⁸ Tamtéž, s. 106n.

⁴³⁹ M. Buben a P. Pokorný, *Encyklopedie českých a moravských pomocných (světících) biskupů*, s. 168.

⁴⁴⁰ Tamtéž, s. 168.

⁴⁴¹ Tamtéž, s. 168n.

⁴⁴² Tamtéž, s. 117.

⁴⁴³ M. Sklenář, *Děkan Václav Boštík*, s. 69 a 129.

⁴⁴⁴ M. Buben a P. Pokorný, *Encyklopedie českých a moravských pomocných (světících) biskupů*, s. 117.

Po návratu do vlasti na podzim roku 1945 působil v několika farnostech, jako byl Týnec nad Labem, Horní Rovná u Pardubic a poté působil v Žamberku jako administrátor. Od října 1949 působil jako vicerektor diecézního semináře v Hradci Králové,⁴⁴⁵ což dokládá i dvojice autorů Balík a Hanuš.⁴⁴⁶ Po zrušení semináře o rok později, nastoupil do farnosti ve Vrchlabí.⁴⁴⁷

Papež Pius XII. jmenoval Karla Otčenáška biskupem⁴⁴⁸ a vysvěcen byl tajně v kapli biskupské residence⁴⁴⁹ dne 30. dubna 1950 královéhradeckým biskupem Mořicem Píchou, což bylo „chápáno jak vrchol biskupova odporu“ vůči komunistickému režimu, jak uvádí Michal Sklenář.⁴⁵⁰ Vysvěcen byl světícím biskupem⁴⁵¹ královéhradecké diecéze s právem nástupním po Mořici Píchovi.⁴⁵²

Biskup Otčenášek byl od 12. července 1951 v internačním táboře v Želivě a po zrušení tohoto tábora byl jedním z vybraných duchovních, kteří nebyli propuštěni, a nakonec skončili před soudem. Odsouzen byl dne 29. prosince 1954 k trestu odnětí svobody na 13 let. Osvobozen byl až při amnestii v roce 1962. Do té doby pobyl ve věznicích na Mírově, v Leopoldově a ve Valdicích.⁴⁵³ Biskupa Otčenáška si ve vzpomínkách z doby věznění zaznamenal P. Ondok, který uvádí, že před rokem 1960 byli spolu uvěznění v Leopoldově.⁴⁵⁴ Kromě jiného uvádí, že si vězni snažili pobyt nějakým způsobem obveselit. Jedním z takovýchto obveselení byla, jak sám uvádí, „překrásná pontifikální liturgie o slavnosti Seslání Ducha Svatého, kterou vedl biskup Otčenášek.“⁴⁵⁵

Po propuštění z vězení v roce 1962 se biskup Otčenášek živil jako dělník v opočenské mlékárně,⁴⁵⁶ než mu byl v roce 1965 udělen státní souhlas⁴⁵⁷ k výkonu kněžské činnosti a opět

---

⁴⁴⁵ M. Buben a P. Pokorný, *Encyklopedie českých a moravských pomocných (světících) biskupů*, s. 117.

⁴⁴⁶ S. Balík a J. Hanuš, *Katolická církev v Československu*, s. 69.

⁴⁴⁷ M. Buben a P. Pokorný, *Encyklopedie českých a moravských pomocných (světících) biskupů*, s. 117.

⁴⁴⁸ Jmenování Karla Otčenáška biskupem bylo složitější, neboť biskup Mořic Pícha po setkání 4. července 1949 s představiteli internuciatury chargé d'affaires Gennaro Verolinem a tajemníkem Ottavio de Livou navrhl Vatikánu více kandidátů na biskupské svěcení (konkrétně se jednalo o Josefa Hájka, vyučujícího v biskupském královéhradeckém semináři, Josefa Burýška, vicerektora v témže semináři, Františka Hájka, mladého kněze a prvního kaplana v Pardubicích a „ředitele Borromaea“ Josefa Doležala, vyučujícího na biskupském semináři) jenže žádného z nich Vatikán nechtěl vysvětit na biskupa a tak byl vybrán až Karel Otčenášek. Výběr byl zvláštní i z toho důvodu, že byl „vybrán, přestože nedosáhl kanonického věku pro biskupské svěcení a od jeho kněžské konsekrace neuplynul předepsaný počet let.“ (M. Sklenář, *Děkan Václav Boštík*, s. 170 až 172).

⁴⁴⁹ M. Buben a P. Pokorný, *Encyklopedie českých a moravských pomocných (světících) biskupů*, s. 117.

⁴⁵⁰ M. Sklenář, *Děkan Václav Boštík*, s. 166.

⁴⁵¹ Titulární biskup chersoneský (S. Balík a J. Hanuš, *Katolická církev v Československu*, s. 69).

⁴⁵² Tamtéž, s. 69.

⁴⁵³ M. Buben a P. Pokorný, *Encyklopedie českých a moravských pomocných (světících) biskupů*, s. 117.

⁴⁵⁴ J. P. Ondok, *Muklovský Vatikán*, s. 70.

⁴⁵⁵ Tamtéž, s. 95.

⁴⁵⁶ M. Buben a P. Pokorný, *Encyklopedie českých a moravských pomocných (světících) biskupů*, s. 117.

⁴⁵⁷ Ten mu měl být dán až po intervenci papeže Pavla VI. I tak „mu stát ale nedovolil působil v královéhradecké diecézi“, kde „se stal po smrti biskupa Píchy *de iure* apoštolským administrátorem“ (Tamtéž, s. 117.).

se mohl ujmout duchovní správy. Tou se stala farnost v Ústí nad Labem-Trmicích, mimo královéhradeckou diecézi. V této farnosti působil jako administrátor mezi lety 1965 až 1968.⁴⁵⁸ V královéhradecké diecézi, konkrétně ve farnosti Hradec Králové-Plotiště,⁴⁵⁹ směl přebývat od roku 1968 do roku 1973, poté mu to již nebylo umožněno a biskup Otčenášek se vrátil zpět do farnosti v Ústí nad Labem-Trmicích, kde působil až do roku 1989.⁴⁶⁰

Co se Karla Otčenáška týče, v roce 1968 ho Sekretariát pro věci církevní odmítl přijmout jako kandidáta na biskupa a když už, tak do jiné než královéhradecké diecéze, kde státní úřady plánovaly, že by mohl být biskupem prohlášen královéhradecký kapitulní vikář Václav Javůrek.⁴⁶¹ V roce 1968 byl biskup Otčenášek rehabilitován a dne 30. července téhož roku „byl rozsudek nad ním vynesený koncem roku 1954 soudně zrušený jako nezákonný.“⁴⁶²

Ovšem proti tomu stojí zmínka v knize Balíka a Hanuše, kteří uvádějí, že Václav Javůrek se dobrovolně vzdal své funkce kapitulního vikáře „v očekávání nástupu právoplatného apoštolského administrátora Karla Otčenášek, k němuž ovšem nedošlo.“⁴⁶³

V dubnu 1969 se konalo další československo-vatikánské jednání o jmenování nových biskupů do uprázdněných diecézí a vatikánská delegace opět navrhla Karla Otčenáška na biskupa královéhradecké diecéze. Československá strana tuto variantu opět odmítla s odůvodněním, že pochybuje o prospěšnosti tohoto kroku ke konsolidaci poměrů.⁴⁶⁴

Podle tabulek, které vytvořil J. Cuhra do své publikace, se od konce roku 1969 ze strany Vatikánu s Karlem Otčenáškem pokaždé počítalo na pozici biskupa v královéhradecké diecézi.⁴⁶⁵

V 70. a 80. letech navštěvoval biskup Otčenášek exercicie pořádané P. Benediktem Holotou, knězem tajně vysvěceným biskupem Matouškem.⁴⁶⁶

I během československo-vatikánských jednání v roce 1971 byl biskup Otčenášek protlačován vatikánskou delegací na pozici královéhradeckého biskupa, avšak československá

---

⁴⁵⁸ S. Balík a J. Hanuš, *Katolická církev v Československu*, s. 78.

⁴⁵⁹ M. Buben a P. Pokorný, *Encyklopedie českých a moravských pomocných (světících) biskupů*, s. 118.

⁴⁶⁰ S. Balík a J. Hanuš, *Katolická církev v Československu*, s. 78.

⁴⁶¹ J. Cuhra, *Československo-vatikánská jednání 1968–1989*, s. 35.

⁴⁶² M. Buben a P. Pokorný, *Encyklopedie českých a moravských pomocných (světících) biskupů*, s. 118.

⁴⁶³ S. Balík a J. Hanuš, *Katolická církev v Československu*, s. 83.

⁴⁶⁴ J. Cuhra, *Československo-vatikánská jednání 1968–1989*, s. 48.

⁴⁶⁵ Tamtéž, s. 60n.

⁴⁶⁶ Rozhovor se P. Benediktem Holotou ze dne 3. 12. 2021.

delegace se odpovědi vyhnula neustálým odkladem a odkazováním na konzultace s vyšší autoritou.⁴⁶⁷

I v 80. letech byl biskup Otčenášek brán ze strany Vatikánu jako jejich kandidát na pozici biskupa v Hradci Králové, přičemž ze strany československých představitelů byl kandidátem na zdejšího biskupa stále Václav Javůrek.⁴⁶⁸ Jenže v roce 1985 byl Karel Otčenášek stále brán jako „reakční část duchovenstva,“ který za žádnou cenu neměl být ze strany československého státu schválen.⁴⁶⁹

V dubnu 1989 padl na jednání československo-vatikánských delegací ze strany Vatikánu návrh o tom, že by na pozici biskupa v Litoměřicích mohl nastoupit biskup Otčenášek. Jak popisuje J. Cuhra, tento návrh byl okamžitě smeten ze stolu a „označen za narušení celkové korektní atmosféry“ jednání.⁴⁷⁰

V červnu 1989 pak československá delegace začala vyhrožovat, že pokud biskup Otčenášek neustane ve svém chování, které zahrnovalo veřejné vystupování na bohoslužbách a psaní dopisů vládním představitelům, ve kterých jim popisoval jeho nevyřešenou situaci, tak mu bude odebrán i souhlas k výkonu duchovní služby, kterou do té doby měl.⁴⁷¹ Vatikánský představitel Colasuonno se během roku 1989 několikrát dokonce sešel s biskupem Otčenáškem a poté oznámil, že Otčenášek je jediný nominant Vatikánu na sídelního biskupa v Hradci Králové, což československá strana okamžitě odmítla a Předsednictvo ÚV KSČ pak 20. října 1989 tento krok „zhodnotilo jako jasnou politickou provokaci“.⁴⁷²

Biskup Otčenášek se konečně dočkal a oficiálně se ujal vedení královehradecké diecéze dne 21. prosince 1989, 39,5 roku po vysvěcení na biskupa, jak uvedl J. Cuhra. Dalšími biskupy, kteří se takto mohli konečně ujmout vedení svých diecézí byl Ján Chryzostom Korec a Ján Hirka⁴⁷³.⁴⁷⁴ Biskup Otčenášek pak v úřadu královehradeckého biskupa působil ještě dalších devět let, kdy se v červnu 1998 vzdal úřadu s odůvodněním, že má již vysoký věk pro výkon této funkce.⁴⁷⁵

---

⁴⁶⁷ J. Cuhra, *Československo-vatikánská jednání 1968–1989*, s. 69.

⁴⁶⁸ Tamtéž, s. 160.

⁴⁶⁹ Tamtéž, s. 186.

⁴⁷⁰ Tamtéž, s. 212.

⁴⁷¹ Tamtéž, s. 217.

⁴⁷² Tamtéž, s. 219.

⁴⁷³ Ján Chryzostom Korec v nitranské diecézi a řeckokatolický Ján Hirka v Prešově (Tamtéž, s. 222).

⁴⁷⁴ Tamtéž, s. 222.

⁴⁷⁵ S. Balík a J. Hanuš, *Katolická církev v Československu*, s. 107.

Po resignaci papež Jan Pavel II. biskupa Otčenáška „jmenoval osobním arcibiskupem, bez uvedení titulárního sídla.“ Poté již celý zbytek života dožil v biskupské residenci v Hradci Králové, než zemřel 23. května 2011 ve věku 91 let.⁴⁷⁶

3.3.3 Ladislav Hlad

Narodil se 3. února 1908 v Plzni.⁴⁷⁷ Dle vzpomínek na biskupa Hlada uložených v archivu pražské arcidiecéze měli na zbožnost a duchovní růst největší vliv dominikáni, kteří vedli farnost, kde bydlela rodina Hladova. „V této duchovní atmosféře zaslechl chlapec, který brzy ztratil otce, Boží volání.“ K dominikánskému řádu se sice nepřipojil, ale „jako terciář nosil jméno sv. Alberta, dominikánského biskupa a církevního učitele.“⁴⁷⁸

Během jeho studií na „Bohoslovecké fakultě Karlovy univerzity v Praze“ jej učil i pozdější pražský arcibiskup Josef kardinál Beran.⁴⁷⁹ Na kněze byl vysvěcen v Praze 6. července 1930. Od roku 1935 do roku 1950 působil jako farář ve farnosti v Obděnicích.⁴⁸⁰ Po 2. světové válce, v roce 1946, kdy arcibiskup Beran založil Arcidiecézní pastorační ústředí, byl RD. Ladislav Hlad jmenován jako „hlavní referent pro obnovu venkova.“⁴⁸¹

Vysvěcen na pomocného biskupa, jako titulární biskup cediaeský, byl Štěpánem Trochtem dne 26. března 1950, a to až po prokázání pověřovacím listem z internunciatury.⁴⁸² Jako spolusvětitel byl biskup Kajetán Matoušek. Vzápětí byl ve stejném roce zatčen a odsouzen na tři roky do vězení. Z vězení se dostal na svobodu již 18. února 1951 a údajně o něm „StB stále nevěděla, že je biskupem.“ Možná i díky tomu se mohl vrátit zpět do pastorace, když od nového roku 1952 nastoupil jako administrátor ve farnosti Kladno-Rozdělov a od 1. července 1957 působil jako administrátor v Tachlovicích.⁴⁸³

O faktu, že byl tajně vysvěceným biskupem se měli lidé dozvědět jen díky tomu, že biskup Hlad si dokumenty potvrzující jeho biskupské svěcení, měl uschovat „na nepřístupné, bezpečné místo.“ Biskup Hlad písemnosti vzal a „schoval za trám věže svého farního kostela. Jenže přišla vichřice a papíry létaly po návsi.“⁴⁸⁴ Nejpozději v roce 1957 se uvádí ve spisu vedeném na Vojtěcha Kováčka je již biskup Hlad zmíněn jako tajný biskup.⁴⁸⁵

⁴⁷⁶ M. Buben a P. Pokorný, *Encyklopedie českých a moravských pomocných (světících) biskupů*, s. 118n.

⁴⁷⁷ M. Kahounová, *Vzpomínky na biskupa Ladislava Alberta Hlada*, s. 7.

⁴⁷⁸ AAP, OSK, Složka RD. Ladislava Hlada, *Vzpomínkový medajlón na biskupa Ladislava Hlada*, s. 1.

⁴⁷⁹ M. Kahounová, *Vzpomínky na biskupa Ladislava Alberta Hlada*, s. 7.

⁴⁸⁰ M. Buben a P. Pokorný, *Encyklopedie českých a moravských pomocných (světících) biskupů*, s. 61.

⁴⁸¹ M. Kahounová, *Vzpomínky na biskupa Ladislava Alberta Hlada*, s. 7.

⁴⁸² S. Balík a J. Hanuš, *Katolická církev v Československu*, s. 69.

⁴⁸³ M. Buben a P. Pokorný, *Encyklopedie českých a moravských pomocných (světících) biskupů*, s. 62.

⁴⁸⁴ M. Kahounová, *Život a odkaz biskupa Ladislava Hlada*, s. 63.

⁴⁸⁵ ABS, sbírka Svazky kontrarozvědného rozpracování, SKR, arch. č. KR-57024 MV, s. 3.

V roce 1959 měl dopravní nehodu, kdy „havaroval na motocyklu a přišel o nohu.“⁴⁸⁶ „Vyprávělo se, že jel na motorce a narazil na něho těžký nákladní vůz⁴⁸⁷. Zázrakem přežil, ale přišel o nohu.“ Dle pamětníka však „chodil i ve vězení o holi a na nohu značně napadal“ a také, že jej měl nějaký kněz v nemocnici litovat, na což prý biskup Hlad odpověděl „Netrap se, Františku, mě ta noha stejně bolela.“⁴⁸⁸

Další zatčení jej čekalo v roce 1959 a od roku 1960 byl uvězněn na devět let. Amnestován byl však již v roce 1963, avšak podle autorů Balíka a Hanuše nebylo toto propuštění z vězení zcela stoprocentním osvobozením. Z vězení měl být totiž poslán do, sice mírnější ale stále internace v Mukařově.⁴⁸⁹ Naproti tomu píše Jaroslav Cuhra, že díky prezidentské amnestii vydané dne 4. října 1963 byl zcela z vězení propuštěn Ladislav Hlad spolu s dalšími biskupy.⁴⁹⁰ Po propuštění v roce 1963 „pracoval u sester v Oseku u Duchcova a od roku 1966.“⁴⁹¹

V roce 1968 žádala česká římskokatolická církev o uznání biskupského svěcení pro tři kandidáty, kteří již biskupské svěcení absolvovali. Byli jimi Ladislav Hlad, který byl žádán na pozici pomocného světícího biskupa pražského, Karel Otčenášek, jako biskup královéhradecký a slovenský jezuita Ján Korec. Proti této žádosti se postavil Sekretariát pro věci církevní, který varoval před rychlým odsouhlasením a to „zvláště v případě biskupa Otčenáška.“ Nakonec však nebyl ani jeden z biskupů uznán do příchodu normalizace, která situaci významně změnila.⁴⁹² Během normalizace se však biskup Hlad státního uznání k výkonu biskupské funkce nedočkal.⁴⁹³ Během pražského jara se měl aktivně zúčastnit Díla koncilové obnovy.⁴⁹⁴

V roce 1972 na československo-vatikánských jednáních, jedním z řešených bodů byla potřeba pomocného světícího biskupa pro těžce nemocného biskupa Štěpána Trochtu. Navrženými kandidáty byli státem neuznaní biskupové Karel Otčenášek a Ladislav Hlad. Jak

---

⁴⁸⁶ M. Buben a P. Pokorný, *Encyklopedie českých a moravských pomocných (světících) biskupů*, s. 62.

⁴⁸⁷ Podle sestry Elii Kašparové jí měl biskup Hlad později prozradit, že se jednalo o vojenské nákladní auto a že je delší dobu sledovalo. Tudíž sestra Elia odhadovala, že to bylo záměrné sražení (M. Kahounová, *Život a odkaz biskupa Ladislava Hlada*, s. 76).

⁴⁸⁸ Tamtéž, s. 69.

⁴⁸⁹ S. Balík a J. Hanuš, *Katolická církev v Československu*, s. 78 a 81.

⁴⁹⁰ Byli jimi biskupové Ján Vojtaššák a Stanislav Zela (J. Cuhra, *Československo-vatikánská jednání 1968–1989*, s. 28).

⁴⁹¹ S. Vodičková, *Uzavírám vás do svého srdce*, s. 218.

⁴⁹² J. Cuhra, *Československo-vatikánská jednání 1968–1989*, s. 34n.

⁴⁹³ S. Balík a J. Hanuš, *Katolická církev v Československu*, s. 91.

⁴⁹⁴ M. Buben a P. Pokorný, *Encyklopedie českých a moravských pomocných (světících) biskupů*, s. 62.

J. Cuhra uvádí ve svém díle, československá delegace přislíbila kroky dobré vůle, ale vzápětí se vymezila vůči navrženým kandidátům.⁴⁹⁵

V roce 1973 sice státní orgány při československo-vatikánských jednání přislíbily udělit biskupům Otčenáškoví a Hladovi státní souhlas k výkonu funkce biskupa, ale bylo to pouze za účelem získání vatikánského souhlasu k vysvěcení na biskupy kandidátů, kteří byli prorežimní. Svůj slib však nedodrželi s odůvodněním, že „neskýtají záruku dobrého vztahu k čs. státu“.⁴⁹⁶

Od roku 1966 do roku 1975 biskup Ladislav Hlad bydlel v charitním domově v Senohrabech a pak v kněžském domově v Moravci, kde biskup Ladislav Hlad nakonec zemřel dne 16. prosince 1979,⁴⁹⁷ aniž by se během svého života dočkal státního souhlasu k výkonu biskupské funkce, a tedy dlouhých 29 let zůstal tajným světícím biskupem pražské arcidiecéze.⁴⁹⁸ Dominikánská řehole, která mu byla nejbližší mu byla nablízku i v době po jeho smrti. Vždyť to byl právě „kněz dominikán“, který mu zatlačil oči.⁴⁹⁹

Na jeho pohřbu byl přítomný i pan kardinál Tomášek, který se přišel rozloučit a jehož tvář prozrazovala „pohnutí.“ Pohřbu, který se konal na Moravici se pak mělo zúčastnit na „120 kněží“ a při posledním rozloučení v Plzni až „200 kněží“.⁵⁰⁰

4 Využití tématu ve výuce

Téma tajně svěcených biskupů na počátku komunistické diktatury lze využít pro nácvik kritického zkoumání pramenů. Archiv bezpečnostních složek na webových stránkách eBadatelny umožňuje dohledat velké množství materiálů, které spravuje. Stačí se pouze registrovat a z pohodlí domova či v učebně kdykoliv přihlásit a materiály si zobrazit.⁵⁰¹

Jakmile má vyučující materiály k dispozici, může si je i vytisknout a přinést žákům jako pracovní materiál. Jako příklad uvádím strany 160 až 162 a 165 a 166 arch. č. KR-828519 MV, ve kterém byly vedeny zápisy o sledování biskupa Matouška Státní bezpečností od roku 1975 až do roku 1988.⁵⁰² Tyto strany se zabývají pohřbem maminky biskupa Matouška, Růženy Matouškové, který se konal dne 23. ledna 1984. Jmenované strany jsou rozdělené na tři různá hlášení tří různých spolupracovníků Státní bezpečnosti. Prvním z nich je tajný spolupracovník

---

⁴⁹⁵ J. Cuhra, *Československo-vatikánská jednání 1968–1989*, s. 77 a 82.

⁴⁹⁶ Tamtéž, s. 82n a 93.

⁴⁹⁷ M. Buben a P. Pokorný, *Encyklopedie českých a moravských pomocných (světících) biskupů*, s. 62.

⁴⁹⁸ S. Balík a J. Hanuš, *Katolická církev v Československu*, s. 94.

⁴⁹⁹ AAP, OSK, Složka RD. Ladislava Hlada, Vzpomínkový medajlón na biskupa Ladislava Hlada, s. 3.

⁵⁰⁰ Tamtéž, Vzpomínkový medajlón na biskupa Ladislava Hlada, s. 3n.

⁵⁰¹ WS eBadatelna ABS, online.

⁵⁰² ABS, SKR, arch. č. KR-828519 MV, s. 2, 5 a 294.

s krycím jménem *Lád'a* (registrační číslo 12823), dalším je tajný spolupracovník s krycím jménem *Pavel* (registrační číslo 22640) a posledním z tajných spolupracovníků je s krycím jménem *Kinský* (registrační číslo 31024).⁵⁰³

S těmito stranami lze dále pracovat. Je potřeba třídu rozdělit na minimálně tři skupiny (případně na více skupin, aby ve skupině bylo maximálně pět žáků) a každé ze skupin dát jednu ze tří zpráv od tajných spolupracovníků. Skupiny musí být minimálně tři, aby se rozdaly ve třídě všechny tři zprávy tajných spolupracovníků. Poté každá ze skupin zpravu, kterou dostali, analyzuje a sepíše, vše, co se z ní dá vyčíst. Po deseti minutách této práce se pak na tabuli vypíší tři sloupečky, kde jednotlivě každá ze skupin představí a charakterizuje zpravu, kterou získali. Po představení všech zpráv následuje porovnání těchto zpráv a žáci mají říct, v čem se jednotlivé zprávy liší či shodují.

Při této činnosti je cílem najít rozpory mezi informacemi v jednotlivých zprávách, diskutovat o možných důvodech rozporů a o důvěryhodnosti jednotlivých zpráv, čímž se žáci naučí pracovat kriticky s pramennými materiály. Tento druh práce je vhodný pro třídy středních škol, kdy by žáci již měli být schopni rozdílné nebo lživé informace, které se nacházejí v materiálech po bývalé Státní bezpečnosti.

Další možností, jak téma lze využít, je návštěva Archivu bezpečnostních složek. V rámci komentované prohlídky, kterou lze domluvit, se nechat archivem provést. Zaměstnanci archivu žáky seznámí s materiály, které uchovává. Dále lze návštěvu zaměřit na důkazy sledování a kontrolování římskokatolické církve za komunistického režimu. Pokud by se povedlo najít a přemluvit pamětníka, tak by se mohla konat i debata s pamětníkem, který biskupa Matouška (či jiného z v mé práci jmenovaných biskupů) znal. S žáky by vyučující připravil sadu otázek pro pamětníka, aby se žáci zapojili a po absolvované debatě by opět kriticky zhodnotili získané informace a ohodnotili by, zda pamětník povídal fakticky správné informace či nikoliv.

---

⁵⁰³ ABS, SKR, arch. č. KR-828519 MV, s. 160 až 162 a 165n.

Závěr

Moje diplomová práce se věnuje životu, vzdělání a působení čtyř biskupů, kteří byli tajně či nevěřejně vysvěceni biskupy v komunisty ovládaném Československu v polovině 20. století. Věnoval jsem se studiu archivních materiálů a sbírání vzpomínek od pamětníků biskupů Kajetána Matouška, Ladislava Hlada, Karla Otčenáška a Františka Tomáška, kteří ještě obdrželi oficiální jmenování biskupem od papeže. Převážně se však v práci zabývám osobou biskupa Kajetána Matouška, kterému se dodnes historici vůbec nevěnovali. Objevoval se namátkově v biografiích jiných významných postav či v publikacích zabývajících se obecně vztahem římskokatolické církve a československého státu za doby komunistického režimu.

Biskup Ladislav Hlad je veřejnosti poměrně neznámý a ani o něm nebylo téměř nic publikováno. Pouze před 20 lety napsala Miloslava Kahounová na Katolické teologické fakultě diplomovou práci s názvem *Život a odkaz biskupa Ladislava Hlada*. Pracovala také se vzpomínkami pamětníků, kteří biskupa Hlada zažili. Většina z těchto pamětníků již nežije, jelikož napsala tuto práci před 20 lety, a proto jsem je nemohl osobně kontaktovat. Naštěstí paní Kahounová všechny vzpomínky na biskupa Hlada přepsala do přílohy diplomové práce, a tudíž jsem s nimi měl možnost pracovat. Její diplomová práce je k dispozici k prostudování v knihovně Katolické teologické fakulty.

Při zpracování životopisných údajů biskupů Tomáška a Otčenáška jsem pracoval převážně se sekundárními prameny. Zvláště o Františku Tomáškově existuje velké množství odborných i popularizačních publikací. Biskup Otčenášek se často objevoval v publikacích, které se zabývají římskokatolickou církví v Československu za komunismu, ale neobjevil jsem publikaci, která by podávala jeho úplnou biografii.

Ve své práci jsem se věnoval původu biskupa Kajetána Matouška a zjistil jsem, že původně pocházel z Prahy, ale v průběhu jeho dětství se Matouškova rodina přestěhovala do Kolína, kde mladý Matoušek vystudoval střední školu. Z jeho pobytu v Kolíně jsem objevil materiály uložené v SOkA Kolín, kde se nacházejí materiály spojené s jeho středoškolským studiem. Dochovala se tam například jeho vysvědčení. Kolín byl i do budoucna důležitou spojnici s Matouškovou cestou duchovního, protože se zde poznal s RD. Jaroslavem Kulačem, pozdějším kanovníkem svatovítské kapituly a který jej pravděpodobně navrhl jako vhodného kandidáta na biskupské svěcení. Z dob studií v Římě, kde studoval po maturitě, se moc pramenů nedochovalo, proto jsem nemohl vytvořit komplexnější obrázek.

Po návratu do českých zemí se biskup Matoušek zapojil do duchovní správy. Sloužil jako kaplan v několika farnostech, jako byly například Tachlovice či Sokolov. Prvním časově významným působištěm se mu stala farnost v pražských Nuslích. V nuselské farnosti se setkal s další význačnou církevní osobností tehdejší doby, Mons. Tylínkem, který byl za 2. světové války vězněn v koncentračních táborech. Za nepřítomnosti Tylínka vedl farnost biskup Matoušek. Ani z této doby se pramenů mnoho nedochovalo, neboť nuselská farní kronika, nesoucí název pamětní kniha, z doby působení biskupa Matouška nepřináší žádné zápisy. Na druhou stranu se mi podařilo kontaktovat první pamětníky nebo jejich potomky, kteří mi dobu jeho působení v Nuslích pomohli alespoň částečně popsat. Do této fáze života biskupa Matouška jsem měl možnost pracovat pouze s prameny normativními a osobnost biskupa nám unikala.

Po válce zůstal ještě biskup Matoušek v Nuslích a po komunistickém puči v únoru 1948 byl vybrán jako jeden ze čtyř duchovních, kteří měli vést církve tajně po dobu komunistické diktatury. Jako první byl na biskupa neveřejně vysvěcen biskup Matoušek, a to v družinské kapli nad kostelem sv. Ignáce na Karlově náměstí v Praze dne 17. září 1949. Po něm následovala svěcení Hlada, Otčenáška a Tomáška. Po biskupském svěcení se biskup Matoušek na rok přestěhoval do dejvického semináře, kde konal své biskupské funkce a od roku 1950 získal souhlas k výkonu duchovní služby jakožto kaplan ve farnosti sv. Vojtěcha na Novém Městě pražském. V této farnosti se biskup Matoušek stal po smrti faráře Brejly nejprve v roce 1957 administrátorem a od roku 1975 byl i farářem. Ve farnosti sv. Vojtěcha pak biskup Matoušek zůstal až do svého odchodu na odpočinek v 90. letech 20. století.

Ve své práci popisují jeho působení u sv. Vojtěcha na více úrovních. Jednou z úrovní je biskupovo duchovní působení ve farnosti: jakým způsobem farnost vedl, kdo mu pomáhal a obecně, jak farnost žila. V další úrovni charakterizují kontakty a vztahy biskupa Matouška k dalším duchovním. Dále jsem popisoval události pražského jara z pohledu biskupa Matouška a jaké byly jeho dopady. Jinou kapitolou byla úroveň činnosti biskupa Matouška v církevní hierarchii, jak a kdy se mohl jako biskup projevovat, jak mohl pomáhat Františku Tomáškovu v jeho snaze o osvobození církve od dozoru státu a mnoho dalších drobností, které však měli na život církve v Československu velký vliv. Poslední z úrovní, které popisují, obsahuje československo-vatikánská jednání a jakým způsobem tato jednání měla vliv na fungování církve v Československu. Jako příklad uvádím, že díky těmto jednáním bylo biskupu Matouškovi sice krátce, ale přesto, umožněno ze strany československých orgánů vykonávat funkci biskupa.

K této době Matouškova života jsem využíval záznamy z farní kroniky u sv. Vojtěcha, kde jsou díky Matouškovým osobním zápisům hojně poznámky o jeho působení ve farnosti. Dále jsem používal orální prameny, kdy jsem zjišťoval od pamětníků, jaký biskup Matoušek byl jako duchovní ve farnosti. Také jsem využíval primární prameny dochované v Archivu bezpečnostních složek a velké množství sekundární literatury, kde byl biskup Matoušek okrajově zmíněn.

V kapitole *Po pádu komunismu* se věnuji poslední fázi života biskupa Matouška, který již od druhé poloviny 80. let začal zdravotně chřadnout a v 90. letech se to projevilo v takové míře, že se musel v roce 1992 přestěhovat ke své sestře do Kolína, kde také v roce 1994 zemřel.

K osobnosti biskupa Matouška jsem ještě vyčlenil jako samostatnou kapitolu téma tajného svěcení kněží, které biskup Matoušek konal. K této příležitosti jsem měl možnost se setkat a popovídat si s P. Benediktem Holotou, kterého biskup Matoušek tajně světil v roce 1952 a kterému letos bude 100 let. Jeho vyprávění mi blíže ukázalo, jak se tato svěcení domlouvala a jakým způsobem probíhala. K tomu jsem užil i pár vydaných pamětí kněží, kteří také byli vysvěceni biskupem Matouškem, ale již zemřeli, a tudíž jsem s nimi rozhovor provést nemohl. Dále jsem do samostatné kapitoly vyčlenil osobnost biskupa Matouška pohledem pamětníků, kterou jsem celou založil na vzpomínkách pamětníků.

Následují další kapitoly, které popisují biskupa Matouška v porovnání s ostatními biskupy, a to z tematických hledisek. První kapitola je pojmenovaná *Archiv bezpečnostních složek jako pramenná základna osobností biskupů*, kde popisují, jak byli biskupové sledováni Státní bezpečností. K tomu jsem využil prameny uchované v Archivu bezpečnostních složek. V další kapitole přímo porovnávám biskupy v jejich vzdělání a původu a ve vztahu k jejich farníkům, popřípadě věřícím v diecézi. V poslední kapitole stručně popisují chronologicky životy biskupů Tomáška, Otčenáška a Hlada, u kterých jsem čerpal buď ze sekundární literatury či ze starší diplomové práce paní Kahounové.

Při hledání pramenů jsem se dostal i do kontaktu s příbuznými po biskupu Matouškovi. Jedná se o dceru biskupova synovce a ta mi zpřístupnila rodinný archiv, ve kterém se dochovalo velké množství materiálů. Dále jsem měl možnost s touto příbuznou mluvit a získal jsem tím i rodinný pohled a vzpomínky na biskupa Matouška.

Během psaní své práce jsem také narazil na řadu problémů. Na jednu stranu to byla samotná práce s pamětníky, kdy je těžké pamětníky vůbec najít. Často se mi stalo, že jsem s pamětníky přišel do kontaktu čirou náhodou, když jsem se jich původně ptal na zcela jiné věci

a k tématu biskupa Matouška jsme se dostali neočekávaně. Navíc při práci s pamětníky je zapotřebí s jejich výpověďmi pracovat opatrně a kriticky je rozebírat, stejně jako například u materiálů dochovaných v Archivu bezpečnostních složek. Pamětníci si události mohou vybavovat zkresleně nebo si mohou zcela záměrně vymýšlet, aby odvedli pozornost od něčeho, co nechtějí, aby bylo odhaleno. Proto je zapotřebí brát zmíněné informace opatrně a nebrat je za automatickou skutečnost. Dalším problémem se mi stala komunikace s archivem královéhradecké diecéze, kde byl biskupem Karel Otčenášek a jehož personální složku by měli mít uloženou v archivu. Místní archiváři se mnou téměř nekomunikovali, a když už, tak mi přišla odpověď až půl roku po zaslání otázky. Jiným problémem se mi stala neuspořádanost Archivu pražské arcidiecéze. Místní archivář byl velmi ochotný a hodně mi při psaní pomáhal, ale bohužel neuspořádání archivu mi znemožnilo prohledat případné další materiály k osobám Matouška a Hlada, které by se v tamějším archivu mohly nacházet. I proto lze očekávat, že by průzkum zde podniknutý bylo možno ještě prohloubit.

Po práci s veškerými prameny musím zhodnotit, že osobnost biskupa Matouška zůstává poměrně tajemná. To, co se nám dochovalo přímo po biskupu Matouškovi, je jím psaná farní kronika u sv. Vojtěcha. Jeho údajný osobní deník, který měl být nenávratně ztracen po smrti posledního biskupova synovce, by mohl vypovědět o jeho osobnosti mnoho. Zbylé prameny jsou bohužel od jiného původce, než je biskup Matoušek, a tudíž jeho osobnost moc nevykreslují.

V průběhu psaní své práce jsem narazil na osobu pana Havránka, který v průběhu 60. a 70. let 20. století navštěvoval církevní akce a tyto akce zachycoval na fotografiích. Po zkontaktování mi pan Havránek poskytl všechny své fotografie, na kterých se nachází biskup Matoušek, a které jsou v příloze jako součást mé práce. Mnohé z těchto fotografií jsou veřejnosti neznámé a biskup Matoušek je na nich např. zobrazován v biskupském oděvu.

K činnosti biskupa Matouška se dochovalo, že jeho výběr jakožto kandidáta na pražského pomocného biskupa nejspíš silně ovlivnil kanovník Kulač, který Matouška znal již od dětství z Kolína, kde Matoušek vyrůstal po přestěhování z Prahy. Po neveřejném svěcení pak působil jako biskup bez státního souhlasu a tudíž neveřejně. Jako příklad uvádím jeho aktivitu v 50. letech, kdy tajně světil muže na kněze či přijímal řeholní sliby od řeholních sester. Během tzv. pražského jara dostal státní souhlas k výkonu biskupské funkce, čehož okamžitě využil a dokud církevní tajemníci jeho státní souhlas nepřestali uznávat, což nevíme s jistotou, kdy se stalo, vykonával biskupské povinnosti veřejně. Poté, co mu přestaly státní orgány státní souhlas uznávat, musel opět ustoupit z veřejného vystupování a biskupské aktivity konal pouze

tajně či aspoň neveřejně. Obrat nastal až ke konci 80. let, kdy opět mohl veřejně jako biskup vystupovat, jako tomu bylo například na biskupském svěcení v roce 1988, kdy byl dokonce druhým spolusvětitelem.

Chtěl bych se ještě trochu pozastavit nad fenoménem tajně či neveřejně svěceného biskupa. Sice se v práci zmiňuji, že byli na biskupa svěcení tajně či neveřejně, neveřejně byl vysvěcen v podstatě pouze Kajetán Matoušek, ostatní byli svěceni opravdu tajně. Státní orgány se u všech zmíněných osobností po určité době dozvěděly, že byli vysvěceni na biskupy, ale státní souhlas s vykonáváním biskupských povinností jim odpírali dát, takže je vykonávali ve skrytu. I část laické veřejnosti věděla o vysvěcení některých biskupů, ale to neznamená, že to věděli všichni věřící. Tato skutečnost možná vypovídá i o obtížném postavení katolické církve pod cíleným útlakem totalitního režimu pod vedením KSČ. Na jednu stranu zde bylo oficiální vedení církve, schválené nebo alespoň trpěné státními úřady, a na straně druhé měla církev i své tajné, podzemní struktury, do kterých se snažila Státní bezpečnost infiltrovat své sympatizanty.

K otázkám položeným v úvodu mé práce mohu říct následovně. Životy tajných biskupů, kterými se v této práci zabývám, byly různorodé. Většina z nich se dočkala silné perzekuce ze strany státních orgánů. František Tomášek byl internován a Karel Otčenášek s Ladislavem Hladem byli dokonce vězněni, ba i dvakrát jako tomu bylo u Ladislava Hlada. Bylo by zajímavé dohledat prameny, z kterých by bylo možné zjistit, proč se biskupu Kajetánu Matouškovi tyto perzekuce vyhnuly. Každopádně životy všech čtyř biskupů se nedají popsat podobně. Všichni čtyři měli jiné životní cesty. František Tomášek se stal nejprve apoštolským administrátorem a následně pražským arcibiskupem. Ladislav Hlad se biskupské funkce nemohl nikdy ujmout a zemřel za komunismu v pozici duchovního v domově pro kněze v důchodu. Kajetán Matoušek měl možnost vyjma jednoho roku působit v pastoraaci a krátce mohl působit jako pomocný biskup pražské arcidiecéze. Karel Otčenášek se možnosti konat biskupskou funkci během komunistické éry nedočkal, ale vzhledem k tomu, že byl nejmladší ze čtyř jmenovaných, mohl konat biskupskou funkci ještě po revoluci v roce 1989. Tajná či neveřejná svěcení probíhala u každého biskupa na jiných místech. Jediné, co bych mohl označit za propojení u biskupských svěcení, je Matouškova přítomnost na biskupském svěcení Ladislava Hlada, kdy konal funkci spolusvětitele. Obecně však lze o těchto biskupech říct, že měli veliký význam pro církve v českých zemích, zvláště v 70. a 80. letech 20. století, kdy zde bylo biskupů velmi málo, a ještě méně těch se státním souhlasem k výkonu duchovní činnosti. Jak již víme z mé práce, dochovalo se velké množství poznatků o tom, že biskupové tajně světili kněze či konali jiné

duchovní úkony, které spadaly do jejich činnosti. Tím vlastně porušovali tehdejší zákony, které zakazovali světit kněze (či biskupy a jáhny) bez předchozího souhlasu státu.

Na závěr musím říct, že mě osobně překvapilo, jak málo jsou osobnosti Matouška a Hlada veřejnosti známé. Znájí je pouze pamětníci, a i těch je pomálu. Proto bych se chtěl do budoucna osobnostem Matouška a Hlada i nadále věnovat a získávat informace o jejich životech. Ty by totiž vypovídaly o složitém osudu duchovního konfrontovaného s totalitou, proměnách církve a náboženského života v totalitní zemi a měnící se společnosti, což je téma významné pro českou společnost a má svou relevanci i ve výuce dějepisu i dalších humanitních předmětů.

Seznam použitých zkratk

AAP – Archiv Arcibiskupství pražského

ABS – Archiv bezpečnostních složek

AHMP – Archiv hlavního města Prahy

APkN – Archiv Papežské koleje Nepomuceno

arch. – archivní

č. – číslo

FSÚPVC – fond Státní úřad pro věci církevní

FSS SNB – fond Správa sledování Sboru národní bezpečnosti

HK – Hradec Králové

hl. m. – hlavní město

Kčs – československá koruna

KR – kontrarozvědčné rozpracování

MV – Ministerstvo vnitra

NA – Národní archiv

např. – například

OSK – osobní složky kněží

OV – Ostrava

RD. – reverendus dominus

reg. – registrační

resp. – respektive

s. – strana

SKR – sbírka kontrarozvědčného rozpracování

SL – sledování SNB

SOkA – Státní okresní archiv

SSTS – sbírka Svazky tajných spolupracovníků

SSVStB – VS – sbírka Správa vyšetřování StB – vyšetřovací spisy

sv. – svatý/svatá

tj. – to je

TJ – Tělovýchovná jednota

TS – tajný spolupracovník

tzv. – takzvaný

WS – Webová stránka

Seznam pramenů a literatury

Primární prameny

- 2. farní kronika farnosti svatého Vojtěcha na Novém Městě pražském, bez signatury, uložena na římskokatolickém farním úřadu u sv. Vojtěcha na Novém Městě pražském.
- Archiv Farnosti Matky Boží před Týnem na Starém Městě pražském, matrika C5/I., str. 15, č. 104.
- Archiv bezpečnostních složek, fond Správa sledování SNB, arch. č. SL-2930 MV.
- Archiv bezpečnostních složek, fond Správa sledování SNB, arch. č. SL-5032 MV.
- Archiv bezpečnostních složek, Registrační protokol Statisticko-evidenčního odboru XIII. správy SNB.
- Archiv bezpečnostních složek, sbírka Svazky kontrarozvědného rozpracování, arch. č. KR-47591 MV.
- Archiv bezpečnostních složek, sbírka Svazky kontrarozvědného rozpracování, arch. č. KR -57024 MV.
- Archiv bezpečnostních složek, sbírka Svazky kontrarozvědného rozpracování, arch. č. KR -608208 MV.
- Archiv bezpečnostních složek, sbírka Svazky kontrarozvědného rozpracování, arch. č. KR -828519 MV.
- Archiv bezpečnostních složek, sbírka Svazky kontrarozvědného rozpracování, arch. č. KR -845042 MV.
- Archiv bezpečnostních složek, sbírka Svazky kontrarozvědného rozpracování, arch. č. KR -940842 MV.
- Archiv bezpečnostních složek, sbírka Svazky kontrarozvědného rozpracování, arch. č. KR -943508 MV.
- Archiv bezpečnostních složek, sbírka Svazky tajných spolupracovníků, arch. č. TS-676005 MV.
- Archiv bezpečnostních složek, sbírka Správa vyšetřování StB – vyšetřovací spisy, arch. č. V-1192 HK.
- Archiv bezpečnostních složek, sbírka Správa vyšetřování StB – vyšetřovací spisy, arch. č. V-2844 MV.
- Archiv bezpečnostních složek, sbírka Správa vyšetřování StB – vyšetřovací spisy, arch. č. V-3881 MV.
- Archiv bezpečnostních složek, sbírka Správa vyšetřování StB – vyšetřovací spisy, arch. č. V-4888 MV.
- Archiv bezpečnostních složek, Skartační protokol arch. č. 44657 MV.
- Archiv bezpečnostních složek, Skartační protokol arch. č. 599962 MV.
- Archiv bezpečnostních složek, Skartační protokol arch. č. 600384 MV.
- Archiv hlavního města Prahy, Farní úřad u kostela sv. Vojtěcha Praha – Nové Město, inv.č. 121, karton 30.
- Archiv hlavního města Prahy, fond Česká katolická charita, spisy, právní agenda, karton 2.
- Archiv hlavního města Prahy, sbírka matrik, sign. AP N75, 1910-1911, s. 177.
- Archiv Kongregace Školských sester, Praha-Krč, Hornokrčská 3, karton č. 7, Dějiny domu Školských sester de N.D. v Praze 4.

- Archiv Papežské koleje Nepomuceno, Řím, Knihy, Catalogus alumnorum, Pontificii Collegii Nepomuceni in Urbe olim Pontificii Collegii Bohemi, Liber Primus ab anno acaedemico 1929/1930 usque ad annum academicum 1989/1990.
- Arcibiskupství pražské, Osobní složky kněží, Složka RD. Kajetána Emiliana Matouška.
- Arcibiskupství pražské, Osobní složky kněží, Složka RD. Ladislava Hlada.
- Divadelní archiv Národního divadla, Praha, evidenční karta zaměstnance, Eduard Landa.
- Kajetán Matoušek, *Proč katolík věří?*, příloha časopisu Logos, Arcidiecézní pastorační ústředí v Praze, Praha 1948.
- Kajetán Matoušek, *Řešení školské otázky podle práva přirozeného*, Matice Cyrilometodějská, Olomouc 1947.
- Národní archiv, fond KSC – Ústřední výbor 1945-1989, Praha – předsednictvo 1986-1989, karton 77, signatura a.j. 77/k inf 3.
- Národní archiv, fond Státní úřad pro věci církevní, Praha, karton 171, signatura Kajetán Matoušek.
- Národní archiv, fond Ministerstvo kultury ČSR/ČR – Sekretariát pro věci církevní (1950) 1967–1990, Praha, karton 50, signatura Kajetán Matoušek.
- Národní archiv, fond Archiv pražského arcibiskupství - IV, 1921-1950, č. j. 14696/1946.
- Národní archiv, fond Archiv pražského arcibiskupství - IV, 1921-1950, č. j. 15513/1946.
- Národní archiv, fond Archiv pražského arcibiskupství - IV, 1921-1950, č. j. 13051/1947.
- Národní archiv, fond Archiv pražského arcibiskupství - IV, 1921-1950, č. j. 6292/1949.
- Obecní kronika obce Tachlovice, příloha „Římskokatolická farnost“.
- Osobní archiv Ludmily Pelikánové.
- Osobní archiv Marie Maršíkové.
- Pamětní kniha farnosti sv. Václava v Nuslích.
- Rodinný archiv rodiny Novotných.
- Státní okresní archiv Kolín, archivní fond Gymnázium Kolín I, inv. č. 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304 a 305.
- Státní okresní archiv Kolín, archivní fond Okresní úřad Kolín, bez inv. č. – Sčítací operáty SO 1921.
- Státní okresní archiv Sokolov, fond Obecná a měšťanská škola (česká), Sokolov, inv. č. 5, K 5, 1937/1938.

Rozhovory:

- Rozhovor s Annou Maredovou ze dne 13. 1. 2020.
- Rozhovor s Annou Maredovou ze dne 30. 3. 2020.
- Rozhovor s anonymem ze dne 13. 2. 2022.
- Rozhovor s arcibiskupem Dominikem kardinálem Dukou ze dne 17. 3. 2021.
- Rozhovor s biskupem Františkem Radkovským ze dne 15. 1. 2022.
- Rozhovor s Danielem Havránkem ze dne 3. 3. 2022.
- Rozhovor s Dušanem Šulcem ze dne 30. 12. 2021.
- Rozhovor s Františkem Krutským ze dne 26. 3. 2022.

- Rozhovor s Ludmilou Pelikánovou ze dne 10. 7. 2021.
- Rozhovor s Lukášem Dobrodinským ze dne 1. 12. 2021.
- Rozhovor s P. Benediktem Holotou ze dne 11. 8. 2020.
- Rozhovor s P. Benediktem Holotou ze dne 23. 11. 2021.
- Rozhovor s P. Benediktem Holotou ze dne 3. 12. 2021.
- Rozhovor s P. Janem Rajlichem ze dne 28. 3. 2020.
- Rozhovor s P. Janem Vývodou ze dne 13. 1. 2022.
- Rozhovor s P. Josefem Špačkem ze dne 9. 3. 2020.
- Rozhovor s RD. Pavlem Kunešem ze dne 11. 10. 2021.
- Rozhovor s RD. Pavlem Kunešem ze dne 12. 10. 2021.
- Rozhovor s RD. Václavem Šustrem ze dne 6. 7. 2021.
- Rozhovor s Věrou Dospělovou ze dne 15. 11. 2019.
- Rozhovor s Věrou Dospělovou ze dne 25. 10. 2019.
- Rozhovor s Věrou Dospělovou ze dne 29. 11. 2019.
- Rozhovor s Věrou Dospělovou ze dne 30. 3. 2020.
- Rozhovor se sestrou Alenou Budilovou ze dne 10. 2. 2022.
- Rozhovor se Simonou Novotnou ze dne 10. 10. 2020.

Sekundární prameny

- Anastáz Opasek, *Dvanáct zastavení – vzpomínky opata břevnovského kláštera*, Torst, Praha 1992, 2. vydání, ISBN: 80-900149-8-4.
- Bohumil Svoboda, *Na straně národa – Kardinál František Tomášek v zápase s komunistickým režimem (1965–1989)*, Vyšehrad, Vimperk 2006, 1. vydání, ISBN: 80-7021-843-6.
- Giuseppe Alberigo, *Stručné dějiny II. vatikánského koncilu*, Barrister & Principal, Brno 2008, ISBN: 978-80-7364-047-7.
- Jan Bureš, *Periodizace komunistického režimu v Československu 1948–1989*, in: Jiří Kocian (ed.), *Tematická příručka k československým dějinám 1948–1989 (1. díl)*, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, Praha 2019, 1. vydání, ISBN: 978-80-7285-244-4.
- Jaroslav Cuhra, *Československo-vatikánská jednání 1968–1989*, Doplněk, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, Praha 2001, ISBN: 80-7285-008-3.
- Jaroslav Cuhra, *Dílo koncilové obnovy v kontextu státně-církevní politiky pražského jara*, in: Petr Fiala a Jiří Hanuš (ed.), *Koncil a česká společnost: historické, politické a teologické aspekty přijímání II. vatikánského koncilu v Čechách a na Moravě*, Centrum pro studium demokracie a kultury, Brno 2000, 1. vydání, ISBN: 80-85959-75-5.
- Joan Sangster, *Telling our Stories – Feminist Debates and the Use of Oral History*, in: *Women's History Review* 1, 1994, č. 3, s. 5-28.
- Josef Dolejší, *Duch smaragdového kříže*, Agentura Pankrác, Praha 2003, ISBN: 80-902873-9-5.
- Josef Petr Ondok, *Muklovský Vatikán*, Centrum pro studium demokracie a kultury, Brno 2007, 2. vydání, ISBN: 978-80-7325-106-2.
- Jozef Gumenický, *Mons. ThDr. Antonín Liška CSsR*, 2012, Diplomová práce, Univerzita Karlova, Katolická teologická fakulta, Ústav dějin křesťanského umění, vedoucí práce Tomáš Petráček.
- Jiří Kornalík, *Toto je den, který učinil Pán*, Katolické noviny 26, 26. června 1988.

- Karel Kaplan, *Kořeny československé reformy 1968*, Doplněk, Brno 2002, ISBN: 80-7239-135-6.
- Karel Otčenášek, *Kamínky 2 – Drobná svědectví o pronásledování křesťanů v době komunistické totality i o jejich snahách o svobodu a blaho vlasti*, Biskupství královéhradecké, Hradec Králové 2000, 1. vydání, ISBN: 80-238-6251-0.
- Karel Otčenášek, *Kamínky 3 – Drobná svědectví o pronásledování křesťanů v době komunistické totality i o jejich snahách o svobodu a blaho vlasti*, Biskupství královéhradecké, Hradec Králové 2001, 1. vydání, ISBN: 80-238-8098-5.
- Karel Riant, *Podoben svatému Vojtěchu*, Katolický týdeník 5, číslo 45, 6. listopadu 1994, s 3.
- Kateřina Grunclová, *Boží dobrodruh*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 1999, ISBN:80-7192-400-8.
- *Konference České katolické charity*, Katolické noviny 20, 19. květen 1968.
- *Křížem krázem*, Tučňák, noviny Prahy 4, 13, červenec/srpen 2003.
- Michal Sklenář, *Děkan Václav Boštík – Farnost v Ústí nad Orlicí mezi lety 1927 a 1963 jako obraz dějin římskokatolické církve*, Centrum pro studium demokracie a kultury, Brno 2019, ISBN: 978-80-7325-488-9.
- Milan Buben a Pavel Pokorný, *Encyklopedie českých a moravských pomocných (světících) biskupů (se suplementem sídleních biskupů)*, Libri, Praha 2014, ISBN: 978-80-7277-523-1.
- Miloslava Kahounová, *Vzpomínky na biskupa Ladislava Alberta Hlada*, Dotek – Informace pro farnost Vlašim, duben 2010.
- Miloslava Kahounová, *Život a odkaz biskupa Ladislava Hlada*, 2001, Diplomová práce, Univerzita Karlova, Katolická teologická fakulta, vedoucí práce Petr Kubín.
- Petr Pánek, *Zakázané řádové sestry: příběh sestry Pauliny (1915-2015)*, Unie 22, 2018, s. 24-25, online na <https://www.skolaholeckova.cz/files/149/dokumenty/Vzpomnky-sestry-Pauliny.pdf> [6. 3. 2022].
- *Proces proti vatikánským agentům v Československu*, Orbis, Praha 1950, 1. vydání, online na <https://kramerius5.nkp.cz/view/uuid:a6d2f310-0a8c-11e5-9eb3-005056827e52?page=uuid:2144a680-b487-11e5-8c9e-001018b5eb5c> [18. 3. 2022].
- *Rehabilitační komise*, Katolické noviny 20, 19. květen 1968.
- Stanislav Balík a Jiří Hanuš, *Katolická církev v Československu 1945–1989*, Centrum pro studium demokracie a kultury, Brno 2013, 2. vydání, ISBN: 978-80-7325-311-0.
- Stanislava Vodičková, *Uzavírám vás do svého srdce – životopis Josefa kardinála Berana*, Centrum pro studium demokracie a kultury, Brno 2009, ISBN: 978-80-7325-189-5.
- Václav Ventura, *Jan Evangelista Urban – život a dílo: Sonda do dějiny české teologie a spirituality*, Centrum pro studium demokracie a kultury, Brno 2001, ISBN:80-85959-77-1.
- Vratislav Šustr, *Farnost u svatého Vojtěcha – sonda do života kněží a laiků ve druhé polovině 20. století*, 2020, Bakalářská práce, Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, vedoucí práce Jan Zdichynec.
- Webová stránka Archivu bezpečnostních složek, *Návštěva Matky Terezy*, online na <https://www.abscr.cz/archivalie/listopadova-navsteva-matky-terezy/> [18. 12. 2021].

- Webová stránka sboru *Cantus Amici*, online na <https://sites.google.com/site/cantusamicipraha/historie-souboru> [11. 7. 2021].
- Webová stránka *Církev.cz*, Zemřel P. Bříza - autor nejznámějšího mešního ordinaria online na <https://www.cirkev.cz/archiv/011214-zemrel-p-briza-autor-nejznamejsiho-mesniho-ordinaria> [10. 3. 2022].
- Webová stránka *Databazeknih.cz*, Vincent Petřík – životopis, online na <https://www.databazeknih.cz/zivotopis/vincent-petrik-103669> [6. 3. 2022].
- Webová stránka *eBadatelna Archivu bezpečnostních složek*, arch. č. KR-828519 MV, online na <https://www.ebadatelna.cz/?id=f81755#> [1. 4. 2022].
- Webová stránka *Encyklopedie.brna.cz*, P. Břetislav Vaněk, CSsR, online na https://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_osobnosti&load=24228 [10. 3. 2022].
- Webová stránka *Paměť národa*, Karel Otčenášek, online na <https://www.pametnaroda.cz/cs/otcenasek-karel-1920> [29. 3. 2022].
- Webová stránka *RadioVaticana.cz*, seriály O poutích a putování – Česká zastavení ve Svaté zemi, Těšitelé I., online na <https://www.radiovaticana.cz/clanek.php?id=17059> [17. 11. 2021].
- Webová stránka *Ruce.cz*, Kalendárium neslyšících, online na <http://ruce.cz/clanky/628-kalendarium-neslysicich> [6. 3. 2022].
- Webová stránka *Svatá Hora*, Spoluzák a kolega, online na <https://web.archive.org/web/20140525200057/http://svata-hora.cz/cz/article/436/spoluzak-a-kolega> [10. 3. 2022], *Dopis Jiřího Břízy z 15. dubna 2002*, online na <https://web.archive.org/web/20140525213509/http://svata-hora.cz/cz/article/443/mily-otce-jene> [10. 3. 2022] a *Kněz, který přijal hodnost i kříž*, online na <https://web.archive.org/web/20140525195119/http://svata-hora.cz/cz/article/11/knez-ktery-prijal-hodnost-i-kriz> [10. 3. 2022].
- Webová stránka *YouTube*, *Papež Jan Pavel II. v Československu 1990*, online na https://www.youtube.com/watch?v=6Zb6pKw_xwM [10. 7. 2021].

Přílohy

Obrázkové přílohy

Kajetán Matoušek

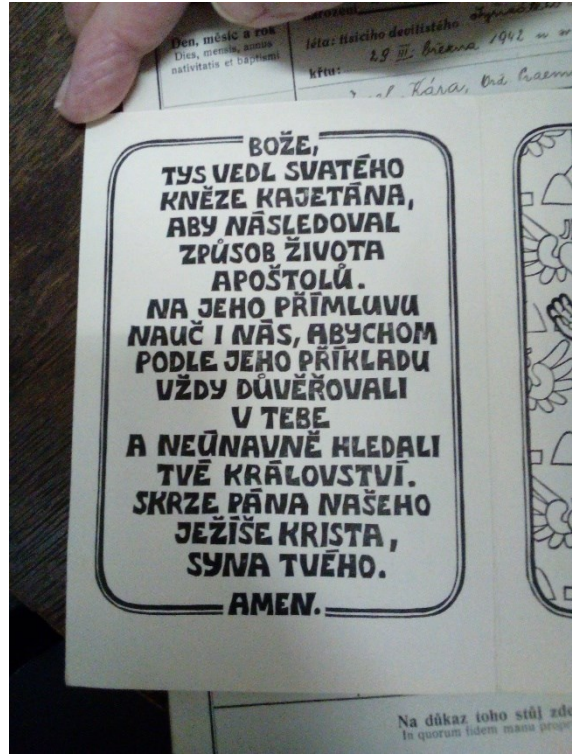
Křestní kronika, kde je záznam o křtu biskupa Kajetána Matouška; Kajetán Matoušek má zápis hned na prvním řádku. (© Archiv hlavního města Prahy)

Číslo	Dát, měsíc a den	Jméno křtěného	Jméno pokřtěného	Místní úřad	Město	Otec	Matka	Křestní svědkové	Poznámky
1833	7/15	Kajetán	Kajetán	Praha II.	Praha II.	...	...	...	...
1834	15/16	Jaroslav	Jaroslav	Praha II.	Praha II.	...	...	...	...
1835	15/16	...	...	Praha II.	Praha II.	...	...	...	...
1836	15/16	...	...	Praha II.	Praha II.	...	...	...	...
1837	16/17	...	...	Praha II.	Praha II.	...	...	...	...
1838	16/17	...	...	Praha II.	Praha II.	...	...	...	...
1839	15/17	...	...	Praha II.	Praha II.	...	...	...	...
1840	15/17	...	...	Praha II.	Praha II.	...	...	...	...

Biskup Kajetán Matoušek v roce 1931; v době studií v Římě. (© Rodinný archiv rodiny Novotných)

Prání s modlitbou k 70. narozeninám biskupa Kajetána Matouška. (© Archiv Vratislav Šustr)

Biskup Kajetán Matoušek z doby nástupu na druhé postgraduální studium na Právnické fakultě.
(© Rodinný archiv rodiny Novotných)

Biskup Kajetán Matoušek na fotce z cestovního pasu z roku 1984. (© Rodinný archiv rodiny Novotných)

Biskup Kajetán Matoušek při mši svaté v kostele sv. Ignáce v Praze na Karlově náměstí, 31. července 1968. (© Archiv Daniela Havránka)

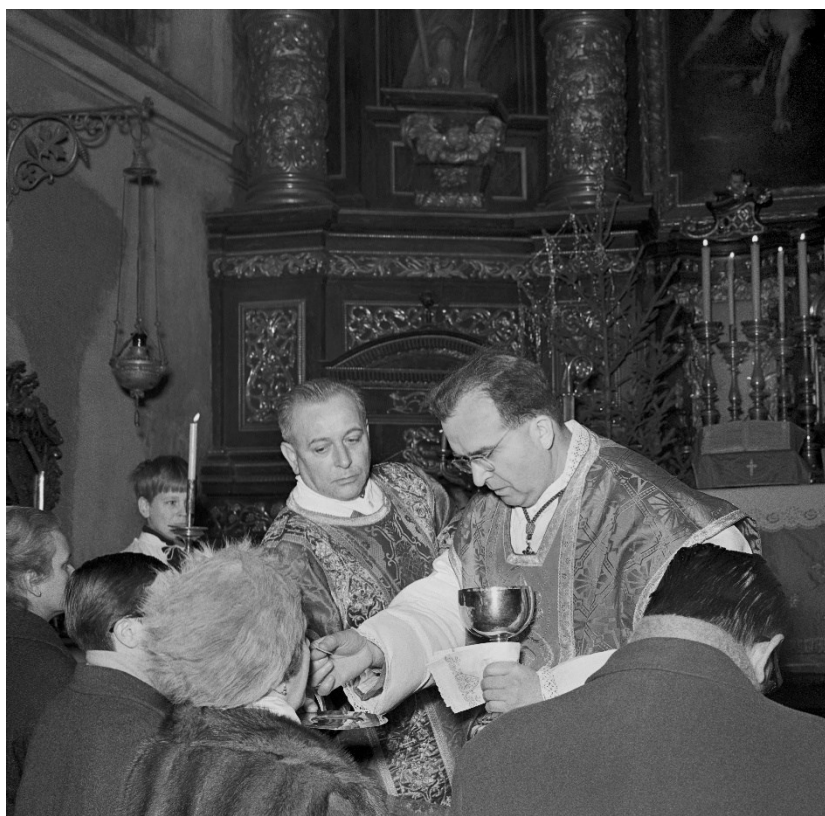
Biskup Kajetán Matoušek při mši svaté v kostele sv. Ignáce v Praze na Karlově náměstí, 31. července 1968. (© Archiv Daniela Havránka)

Biskup Kajetán Matoušek při mši svaté v kostele sv. Ignáce v Praze na Karlově náměstí, 31. července 1968. (© Archiv Daniela Havránka)

Biskup Kajetán Matoušek při mši svaté v kostele sv. Štěpána ve Štěpánské ulici v Praze, 26. prosince 1968. (© Archiv Daniela Havránka)

Biskup Kajetán Matoušek na Ekumenické bohoslužbě slova v kostele Nejsvětějšího Srdce Páně v Praze na Vinohradech, 18. ledna 1969. (© Archiv Daniela Havránka)

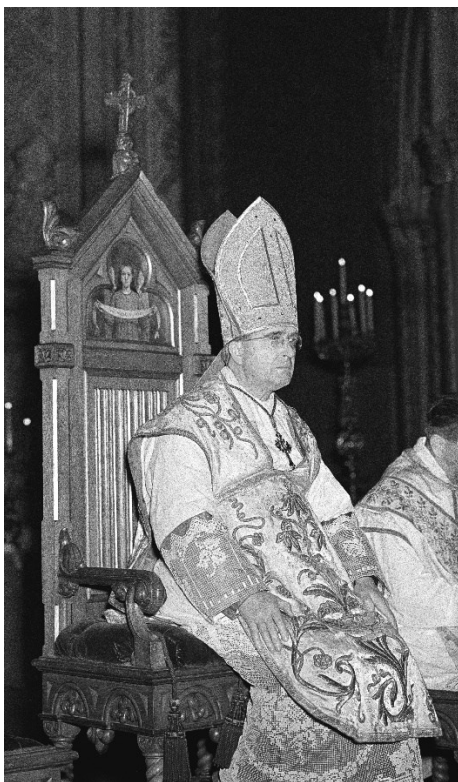
Biskup Kajetán Matoušek na Ekumenické bohoslužbě slova v kostele Nejsvětějšího Srdce Páně v Praze na Vinohradech, 18. ledna 1969. (© Archiv Daniela Havránka)

Biskup Kajetán Matoušek v přítomnosti dalších duchovních během mše svaté s uctěním ostatků k 100. výročí smrti sv. Cyrila a Metoděje v Praze – Karlíně, 16. února 1969; zleva Dr. Karel Šebor, biskup Kajetán Matoušek, P. František Mikulášek SJ, P. Jeroným Wenzel OSB. (© Archiv Daniela Havránka)

Biskup Kajetán Matoušek v přítomnosti dalších duchovních během mše svaté s uctěním ostatků k 100. výročí smrti sv. Cyrila a Metoděje v Praze – Karlíně, 16. února 1969. (© Archiv Daniela Havránka)

Biskup Kajetán Matoušek v přítomnosti dalších duchovních během mše svaté s uctěním ostatků k 100. výročí smrti sv. Cyrila a Metoděje v Praze – Karlíně, 16. února 1969. (© Archiv Daniela Havránka)

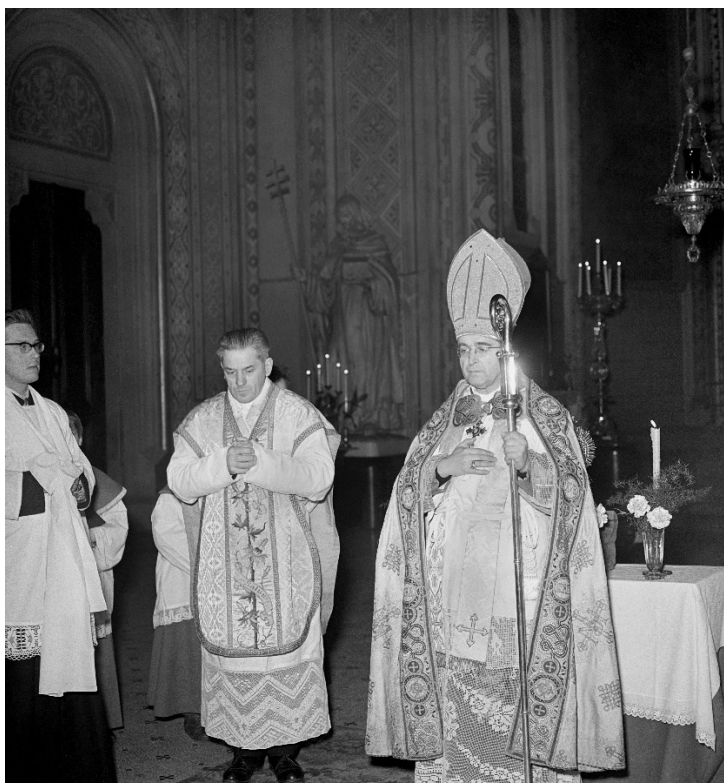
Biskup Kajetán Matoušek v přítomnosti dalších duchovních během mše svaté s uctěním ostatků k 100. výročí smrti sv. Cyrila a Metoděje v Praze – Karlíně, 16. února 1969. (© Archiv Daniela Havránka)

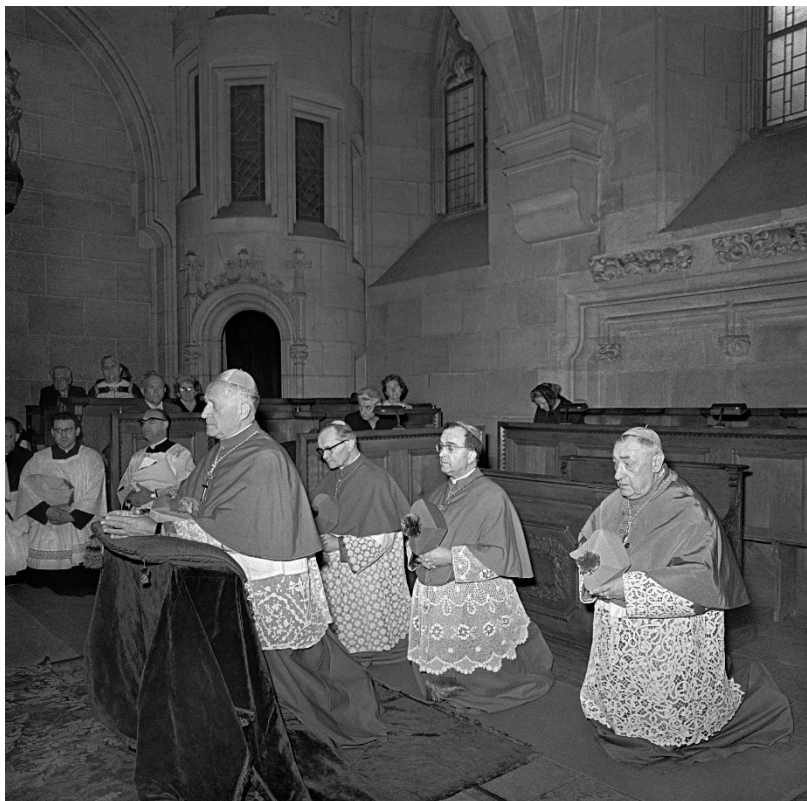
Biskup Kajetán Matoušek v přítomnosti dalších duchovních během mše svaté s uctěním ostatků k 100. výročí smrti sv. Cyrila a Metoděje v Praze – Karlíně, 16. února 1969. (© Archiv Daniela Havránka)

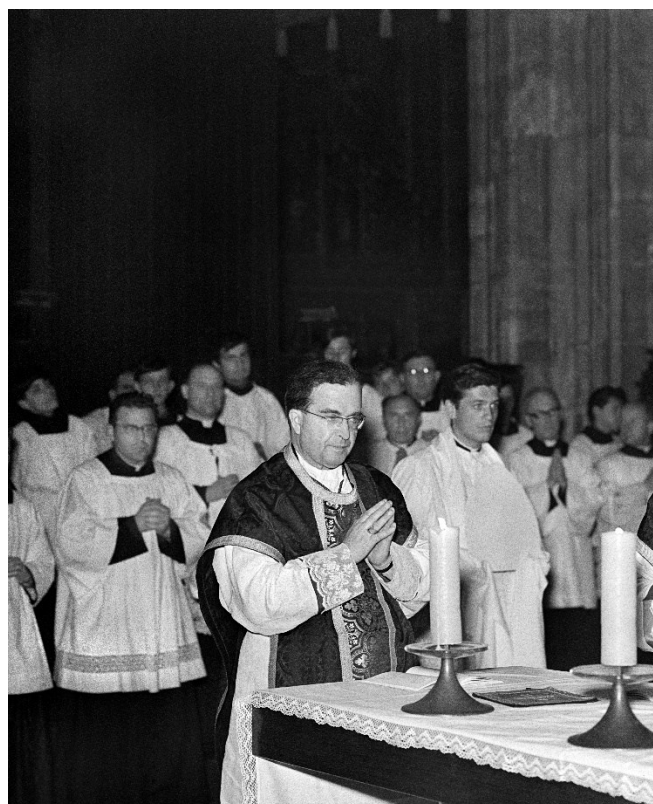
Biskup Kajetán Matoušek v přítomnosti dalších duchovních během mše svaté s uctěním ostatků k 100. výročí smrti sv. Cyrila a Metoděje v Praze – Karlíně, 16. února 1969. (© Archiv Daniela Havránka)

Biskup Kajetán Matoušek při pontifikálním rekviem za kardinála Berana v Chórové kapli katedrály sv. Víta, 29. května 1969; zleva biskupové František Tomášek, Josef Hlouch, Kajetán Matoušek a Štěpán Trochta. (© Archiv Daniela Havránka)

Biskup Kajetán Matoušek při pontifikálním rekviem za kardinála Berana v katedrále sv. Víta, 29. května 1969. (© Archiv Daniela Havránka)

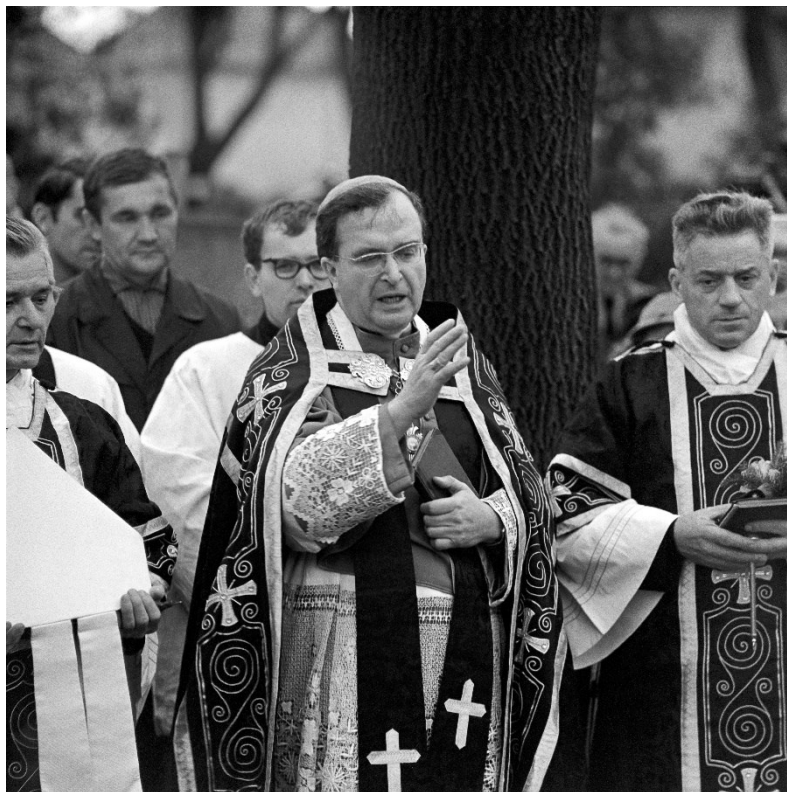
Biskup Kajetán Matoušek s tajným slovenským biskupem Peterem Dubovským (uprostřed). (© Archiv Daniela Havránka)

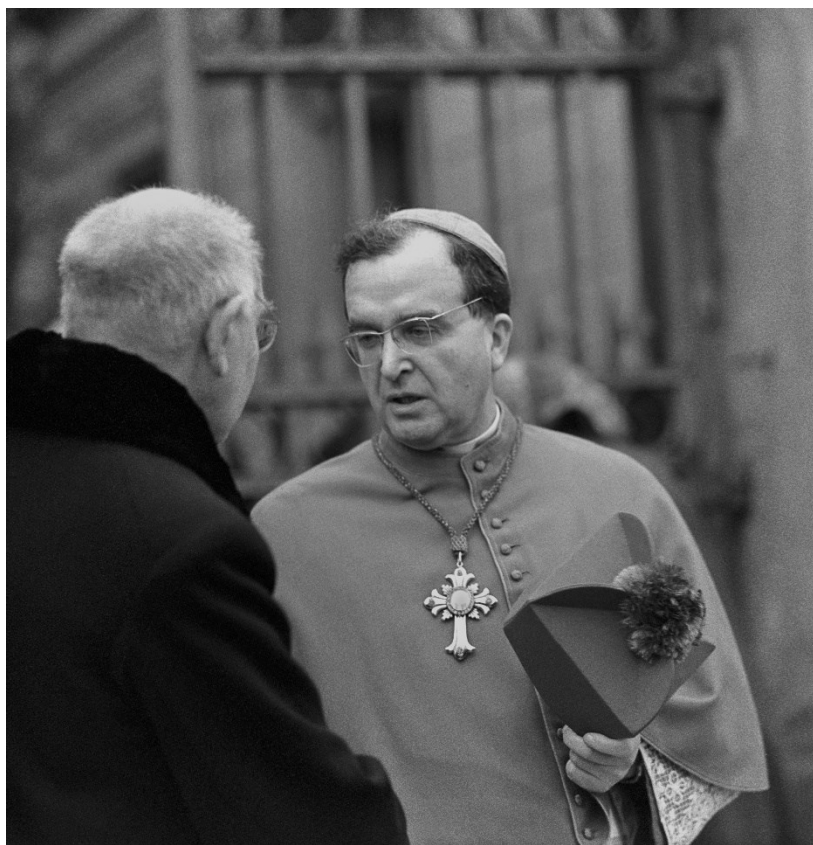
Biskup Kajetán Matoušek na pohřbu P. Otto Polácha SJ na hřbitově v Bubenci, 12. listopadu 1969. (© Archiv Daniela Havránka)

Biskup Kajetán Matoušek na pohřbu P. Otto Polácha SJ na hřbitově v Bubenci, 12. listopadu 1969. (© Archiv Daniela Havránka)

Biskup Kajetán Matoušek na pohřbu P. Otto Polácha SJ na hřbitově v Bubenci, 12. listopadu 1969. (© Archiv Daniela Havránka)

Biskup Kajetán Matoušek světicí zvony v Litni u Berouna, 23. listopadu 1969. (© Archiv Daniela Havránka)

Biskup Kajetán Matoušek světicí zvony v Litni u Berouna, 23. listopadu 1969. (© Archiv Daniela Havránka)

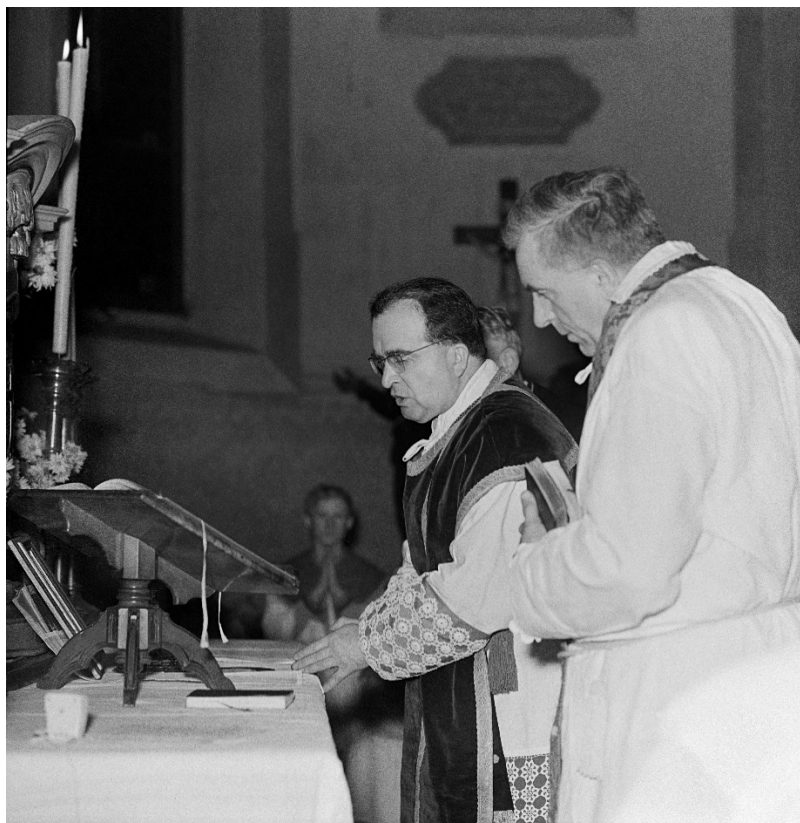

Biskup Kajetán Matoušek světicí zvony v Litni u Berouna, 23. listopadu 1969. (© Archiv Daniela Havránka)

Biskup Kajetán Matoušek světicí zvony v Litni u Berouna, 23. listopadu 1969. (© Archiv Daniela Havránka)

Biskup Kajetán Matoušek na svatoprokopské pouti v Chotouni, 4. července 1970. (© Archiv Daniela Havránka)

Biskup Kajetán Matoušek na svatoprokopské pouti v Chotouni, 4. července 1970. (© Archiv Daniela Havránka)

Fotka z biskupského svěcení z 11. června 1988. Zprava biskup Kajetán Matoušek, arcibiskup František Tomášek a arcibiskup Francesco Colasuonno. (© Jiří Kornalík, *Toto je den, který učinil Pán*, Katolické noviny 26, 26. června 1988, s. 5)

Světiteli byli (zprava): světitel biskup pražské arcidiecéze Kajetán Matoušek, František kardinál Tomášek, arcibiskup pražský, a arcibiskup Francesco Colasuonno, papežský nuncius se zvláštním posláním. Zcela vlevo je čestný host kardinál Franciszek Macharski, arcibiskup krakovský

Ladislav Hlad

Biskup Ladislav Hlad během svých studií; Ladislav Hlad je druhý sedící zprava. (© Archiv pražské arcidiecéze)

Biskup Ladislav Hlad (biskup Tomášek se nachází za květinovou výzdobou) modlí se u sarkofágu A. C. Stojana. (© Archiv pražské arcidiecéze)

Biskup Ladislav Hlad na Hradčanském náměstí v roce 1976. (© Archiv pražské arcidiecéze)

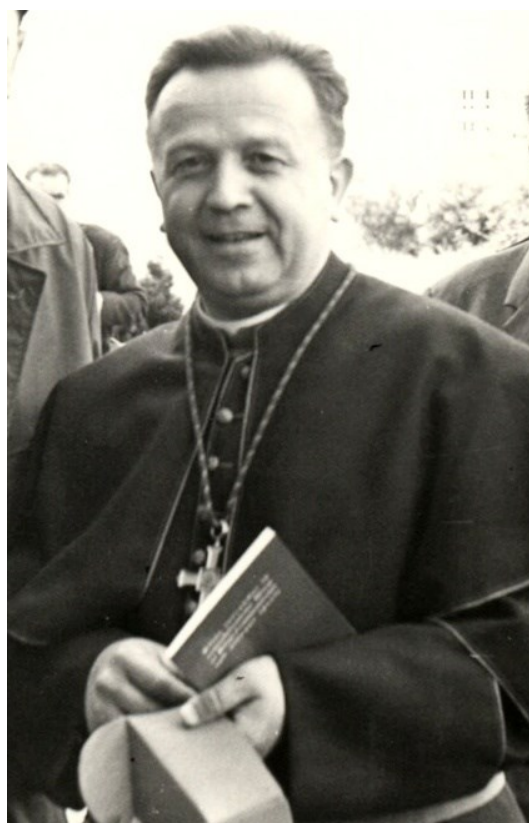

Karel Otčenášek

Biskup Karel Otčenášek v 60. letech 20. století. (© Katolický týdeník)

Biskup Karel Otčenášek na Velehradě v srpnu 1970. (© Wikipedia.org)

Biskup Karel Otčenášek po revoluci. (© Archiv spolku Saeculum)

František Tomášek

Biskup František Tomášek jako mladý kněz. (© Marie Bláhová)

Biskup František Tomášek v Litoměřicích. (© Wikipedia.org)

